

...EN MET ORDE

...en met orde

HANDREIKING BIJ DORDTSE KERKORDE,
APPEL EN TUCHT

Uitgave op last van de Generale Synode 2019
van de Gereformeerde Gemeenten
door het Deputaatschap Kerkrecht

Grafische verzorging: Den Hertog B.V. Houten

© 2020 Deputaatschap Kerkrecht van de Generale Synode 2019 van de Gereformeerde Gemeenten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord vooraf	17
1. Inleiding	19
1.1. Orde -	19
1.2. Bronnen -	20
1.3. Kerkorde en belijdenisgeschriften -	20
1.4. Dordtse Kerkorde -	21
2. Regels en procedures	24
2.1. Inleiding -	24
2.2. Gezag van regelingen -	25
2.3. Zelfstandigheid -	26
2.4. Algemene uitgangspunten -	28
3. De Dordtse Kerkorde met toelichting	31
OPSCHRIFT -	31
ALGEMENE DOELSTELLING -	32
Artikel 1 - Doel en inhoud van de kerkorde -	32
DE AMBTEN -	32
Artikel 2 - Drie ambten -	32
Artikel 3 - Noodzaak van de wettige beroeping -	33
Artikel 4 - Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten -	33
Artikel 5 - Beroeping van in dienst zijnde predikanten -	36
Artikel 6 - Rechtspositie predikant -	37
Artikel 7 - Verbintenis aan een plaatselijke gemeente -	37
Artikel 8 - Toelating tot de theologische opleiding -	38
Artikel 9 - Overkomst predikanten -	39
Artikel 10 - Vertrek van een predikant naar een andere gemeente -	39
Artikel 11 - Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente -	40
Artikel 12 - Overgang tot een andere staat des levens -	41
Artikel 13 - Emeritaat -	41

Artikel 14 -	Tijdelijke onderbreking van de dienst -	43
Artikel 15 -	Elders preken -	43
Artikel 16 -	Inhoud van het ambt van dienaar des Woords -	44
Artikel 17 -	Gelijkheid in het ambt -	45
Artikel 18 -	Theologische opleiding -	45
Artikel 19 -	Curatorium -	46
Artikel 20 -	Theologische studenten -	46
Artikel 21 -	Kerkelijke zorg voor het onderwijs -	47
Artikel 22 -	Verkiezing van ouderlingen -	48
Artikel 23 -	Het ambt van ouderling -	51
Artikel 24 -	Verkiezing van diakenen -	51
Artikel 25 -	Het ambt van diaken -	52
Artikel 26 -	Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg -	53
Artikel 27 -	Diensttijd van ouderlingen en diakenen -	54
Artikel 28 -	Verhouding kerk - overheid -	54
DE AMBTELIJKE VERGADERINGEN - 55		
Artikel 29 -	Ambtelijke vergaderingen -	55
Artikel 29a -	Rechtspersoon -	56
Artikel 30 -	Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen -	57
Artikel 31 -	Recht van appel -	58
Artikel 32 -	Opening en de sluiting van ambtelijke vergaderingen -	59
Artikel 33 -	Lastbrieven -	60
Artikel 34 -	Moderamen en taak scriba -	61
Artikel 35 -	Taak preses -	62
Artikel 36 -	Gezag van de meerdere vergaderingen -	62
Artikel 37 -	Kerkenraad -	63
Artikel 38 -	Afdelingen -	66
Artikel 39 -	Taak classis bij onvolledige kerkenraad -	67
Artikel 40 -	Diaconale vergadering -	68
Artikel 41 -	Classicale vergadering -	69
Artikel 42 -	Vertegenwoordiging gemeenten met meerdere predikanten op de classis -	71
Artikel 43 -	Censuur op de meerdere vergadering -	71
Artikel 44 -	Kerkvisitatie en consulent -	71
Artikel 45 -	Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen -	74
Artikel 46 -	Instructies voor meerdere vergaderingen -	74
Artikel 47 -	Particuliere synode -	75
Artikel 48 -	Onderhouden van contact tussen particuliere synoden -	76

Artikel 49 - Deputaten van de particuliere synode -	77
Artikel 50 - Generale synode -	78
Artikel 50a - Deputaatschappen -	79
Artikel 51 - Correspondentieband -	80
Artikel 52 - Niet meer van toepassing -	81
DE LEER, DE SACRAMENTEN EN ANDERE PLECHTIGE KERKELIJKE HANDELINGEN - 81	
Artikel 53 - Ondertekening van formulieren door ambtsdragers -	81
Artikel 54 - Ondertekening van formulieren door onderwijzers -	82
Artikel 55 - Niet meer van toepassing -	82
Artikel 56 - Bediening van de Heilige Doop -	83
Artikel 57 - Doopouders -	84
Artikel 58 - Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop -	84
Artikel 59 - Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal -	85
Artikel 60 - Doopregister -	86
Artikel 61 - Toelating tot het Heilig Avondmaal -	86
Artikel 62 - Wijze van avondmaalsbediening -	87
Artikel 63 - Regelmatige avondmaalsbediening -	87
Artikel 64 - Kerkdiensten -	88
Artikel 65 - Kerkelijke begrafenissen -	88
Artikel 66 - Bid- en dankdagen -	89
Artikel 67 - Christelijke feestdagen -	90
Artikel 68 - Catechismusprediking -	90
Artikel 69 - Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst -	91
Artikel 70 - Kerkelijk huwelijk -	92
DE CHRISTELIJKE CENSUUR EN DE KERKELIJKE VERMANING - 93	
Artikel 71 - Censuur over de leden -	93
Artikel 72 - Toepassing van de regel van Mattheüs 18 bij verborgen zonden -	93
Artikel 73 - Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden -	94
Artikel 74 - Melding bij de kerkenraad -	94
Artikel 75 - Openbare verzoening bij ernstige zonden -	94
Artikel 76 - Kerkelijke vermaning en afsnijding -	95
Artikel 77 - Afsnijding in drie trappen -	96
Artikel 78 - Wederopneming in de gemeente -	97
Artikel 79 - Censuur over ambtsdragers -	97
Artikel 80 - Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambts- dragers -	98

- Artikel 81 - Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers - 99
- Artikel 82 - Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente - 100
- Artikel 83 - Diaconale hulp aan verhuizende leden - 102
- Artikel 84 - Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers - 103
- Artikel 85 - Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken - 103
- Artikel 86 - Wijziging van de kerkorde - 104

4. Appelregeling 105

- 1. ALGEMENE TOELICHTING - 105
 - 1.1. Appelregeling - 105
 - 1.2. Wat aan het appel voorafgaat - 106
 - 1.3. Geestelijk karakter - 106
 - 1.4. Positie ambtsdragers - 109
 - 1.5. Wie zijn partij? - 110
 - 1.6. Bespoediging en voorlopige voorziening - 112
- 2. APPELREGELING - 114
 - 2.1. Algemene bepalingen - 114
 - 2.2. Indienen van appelschrift - 125
 - 2.3. Voorbereiding voor classis - 129
 - 2.4. Behandeling, beraadslaging en besluitvorming door de classis - 133
 - 2.5. Appel bij particuliere synode en generale synode - 139
 - 2.6. Slotbepalingen - 143

5. De kerkelijke tucht 145

- 1. INLEIDING - 145
 - 1.1. Bijbels fundament - 145
 - 1.2. Doel van de tucht - 146
 - 1.3. Opzet van dit hoofdstuk - 146
 - 1.4. Belang van goede uitvoering - 147
- 2. ONDERLINGE VERMANING - 147
 - 2.1. Broederlijke vermaning - 147
 - 2.2. Hemelijke en openbare zonden - 148
 - 2.3. Onder vier ogen - 149

3. AMBTELIJKE VERMANING EN STILLE CENSUUR - 150
 - 3.1. Ambtelijke vermaning - 150
 - 3.2. Stille censuur - 151
 - 3.3. Beter te langzaam dan te snel - 152
 4. AMBTELIJK VERMAAN: AFSNIJDING IN DRIE TRAPPEN - 153
 - 4.1. Algemeen - 153
 - 4.2. De eerste trap - 154
 - 4.3. De tweede trap - 156
 - 4.4. De derde trap - 158
 - 4.5. Schuldbelijdenis - 159
 - 4.6. Wederopneming - 161
 - 4.7. Pastoraat en tuchtmaatregelen - 162
 5. TUCHT OVER AMBTSDRAGERS - 163
 - 5.1. Afzetten of schorsen van ambtsdragers - 163
 - 5.2. Tucht en pastoraat na schorsing van een predikant - 164
 - 5.3. Beslissing van een classis over het al of niet afzetten van een predikant - 165
 6. SAMENVATTING VAN DE TUCHT - 166
 1. Onderlinge vermaning (bij heimelijke zonden) - 166
 2. Ambtelijke vermaning en stille censuur - 167
 3. Ambtelijke vermaning: afsnijding in drie trappen - 167
6. Kerkvisitatie en consulent 169
- A. KERKVISITATIE - 169
 1. Artikel 44 van de DKO 2019 - 169
 2. Nadere uitleg van dit artikel - 171
 3. Het college van visitatoren - 173
 4. Algemene bepalingen voor de kerkvisitatie - 174
 5. De te stellen vragen tijdens de visitatie - 177
 - 5.1. Vragen te stellen aan de gehele kerkenraad - 177
 - 5.2. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de predikant - 186
 - 5.3. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de ouderlingen - 187
 - 5.4. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de diakenen - 188
 - 5.5. Slotvraag aan de gehele kerkenraad - 189
 - 5.6. Bijlage - 189

B.	DE CONSULENT - 190	
1.	Inleiding - 190	
2.	Geschiedenis: de DKO van 1619 - 190	
3.	De DKO van 2019 - 191	
4.	Samenwerking - 192	
5.	Beroepingswerk - 192	
6.	Andere werkzaamheden - 193	
7.	Informereren - 194	
8.	Corrigeren - 194	
9.	Hulpconsulentschap - 195	
10.	Relatie met college van visitatoren - 196	
7.	Het statuut.	197
7.1.	Inleiding - 197	
7.2.	Inhoud van het statuut - 197	
7.3.	Het statuut - 198	
8.	Het ondertekeningsformulier	200
1.	HISTORISCH OVERZICHT - 200	
1.1.	Generale Synode 1618-1619 - 200	
1.2.	Generale Synode 1907 - 200	
1.3.	Generale Synode 2019 - 201	
2.	HET ONDERTEKENINGSFORMULIER - 203	

Kercken-ordeninghe ;
Ghestelt
In den Nationalen
Synode der Ghereformeerde
Kercken/

**Te samen beropen / ende ghehouden door ordze
bande Hooghe Moghende Heeren Staten Generael
der Vereenichde Nederlanden/**

Binnen Dordrecht , in de Iaren.

1618 ende 1619.

**Ende (naer veranderinghe van eenighe
weynighe poincten) goerghvonden ende gear-**

resteert by de Ed : Mo: Heeren Staten des

**Furstendoms G E L R E vnd Graefschaps
Z V T P H E N.**

TOT ARNHEM,
By Jan Janssen / Boeckverkooper.
Anno 1620.

WOORD VOORAF

In de kerk staat het Woord des Heeren centraal. Naar dat Woord behoren we ons te richten in leer en leven. Onze gereformeerde belijdenis is op dat Woord gegrond en onderstreept dit principe. Vanuit dat besef hebben onze vaders in 1619 de Dordtse Kerkorde (DKO) opgesteld. In de DKO worden hoofdlijnen gegeven voor het ordelijk leven in de kerk naar uitwijzen van de Heilige Schrift. In ons kerkelijke en ambtelijke leven willen we ons richten naar deze DKO.

Inmiddels leven wij vier eeuwen na de totstandkoming van de DKO. Het is dan ook vanzelfsprekend dat aanpassingen noodzakelijk zijn. Het taalgebruik van de 17e eeuw is anders dan het huidige taalgebruik. Dat kan betekenen dat verouderde woorden, zinnen of zinsdelen niet meer begrepen worden. Ook blijkt in de praktijk dat sommige regels van de oorspronkelijke DKO niet meer functioneren. Verder moet geconstateerd worden dat bepaalde zaken van het huidige kerkelijke leven in de DKO niet geregeld zijn. Kortom, er waren vele redenen voor de Generale Synode van 2019 om te komen tot een aanmerkelijke aanpassing van de oorspronkelijke tekst van de DKO. Bepaalde aanpassingen waren al eerder gedaan. Nu heeft feitelijk een algehele herziening plaatsgevonden. Artikel 86 van de DKO geeft aan dat dit ook móét gebeuren, en dat de Generale Synode hiertoe bevoegd is. Vanuit deze bevoegdheid heeft de Generale Synode van 2019 dan ook een herziene versie van de DKO vastgesteld. Daarbij zijn de principiële uitgangspunten en de hoofdlijnen van de oorspronkelijk DKO geheel gehandhaafd.

In deze uitgave worden eerst in het kort enkele algemene en principiële lijnen aangeduid. Daarna komen praktische uitwerkingen aan de orde. Ten eerste betreft dat, in hoofdstuk 3, de herziene versie van de DKO, zoals deze door de Generale Synode van 2019 is vastgesteld. Daarmee is deze nu geldend binnen het verband van de Gereformeerde Gemeenten. Bij de kerkorde wordt ook artikelsgewijs een toelichting gegeven. Deze nadere uitleg is opgesteld door het Deputaatschap Kerkrecht en heeft dan ook niet het synodale gezag van de herziene DKO zelf.

Verder staat in deze uitgave de eveneens door de generale synode vastgestelde nieuwe Appelregeling. In feite is dat een nadere uitwerking van artikel 31 van de DKO. Deze is van een inleidende toelichting voorzien en ook van een nadere uitleg per artikel.

In de andere hoofdstukken komen enkele zaken aan de orde die eveneens van wezenlijk belang zijn voor het goed kerkordelijk leven en handelen.

Vermeldenswaard is ten slotte dat de hoofdinhoud van deze uitgave, te weten de herziene tekst van de DKO en de Appelregeling, tot stand zijn gekomen in zeer goede samenwerking met de daartoe benoemde commissie vanuit de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Dit stemt tot grote blijdschap.

De titel van deze uitgave is *...en met orde*, ontleend aan het bekende Schriftwoord: 'Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden' (1 Kor. 14:40). Door de besluiten van de generale synode die in deze uitgave verwerkt zijn, is de uitgave *In goede orde* achterhaald en niet meer gezaghebbend.

Met de wens dat de Heere dit werk ten zegen wil stellen binnen de kring der gemeenten, doen wij in opdracht van de generale synode deze uitgave nu het licht zien.

P. Mulder, V.D.M.
Voorzitter Deputaatschap Kerkrecht

HOOFDSTUK I

INLEIDING

De Kerk is naar Gods Woord het lichaam van Christus. Hem heeft de Vader alle macht gegeven in hemel en op aarde. Hij is het Hoofd van de Kerk. Het is tot eer van een koning en tot welzijn van zijn onderdanen als er in zijn koninkrijk goede wetten en regels zijn en ieder zich daaraan houdt. Daardoor wordt de eendracht en vrede in het land onderhouden. Dit geldt zeker ook van de Kerk, Gods Koninkrijk op aarde.

1.1. Orde

Christus regeert de Kerk door Woord en Geest en oefent Zijn heerschappij uit door de ambten. Hierbij maakt de Koning van de Kerk gebruik van door Hem Zelf geroepen ambtsdragers. Zij krijgen een ambtelijke opdracht. Hij laat onder leiding van de kerkenraad ambtsdragers kiezen. Dat gebeurt met inschakeling van leden van de gemeente.

De Schrift geeft op diverse plaatsen concrete aanwijzingen voor een eerlijk en ordelijk kerkelijk samenleven. We lezen dat bijvoorbeeld in 1 Korinthe 14:40: 'Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.' Het Woord geeft duidelijke aanwijzingen voor de nadere invulling van de ambten, de samenkomsten, de meerdere vergaderingen van de gemeenten, de prediking, de bediening van de sacramenten, de kerkelijke tucht, enzovoort.

Het hebben van een kerkorde, een samenstel van afgesproken regels en procedures, is dus een voluit bijbelse zaak. Het doel

ervan is dat de gemeente bewaard wordt bij de bijbelse leer en een bijbelse levenswandel. Opdat daardoor bovenal Gods Naam moge verheerlijkt worden.

1.2. Bronnen

Bij het samenstellen van een kerkorde kan geput worden uit verschillende bronnen. Zoals reeds aangegeven vormt de Bijbel als Gods Woord de primaire bron voor elke kerkorde. Deze dient gegrond te zijn op de Heilige Schrift.

Daarnaast dient een kerkorde in overeenstemming te zijn met de aanvaarde belijdenisgeschriften, de Drie Formulieren van Enigheid. Zij gelden als een secundaire bron, omdat zij afgeleid zijn van de Heilige Schrift.

Ten slotte bevat een kerkorde veel regels die gebaseerd zijn op uitspraken van bijvoorbeeld synodi. In het volgende hoofdstuk wordt gesproken over de rangorde in gezag van deze bronnen.

De hoofdbeginselen van de DKO zijn alle uit het Nieuwe Testament afgeleid. Wat betreft de overeenstemming met de belijdenis kan gewezen worden op de artikelen 27 tot en met 32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

1.3. Kerkorde en belijdenisgeschriften

De kerkorde moet dus overeenstemmen met de aanvaarde belijdenis. Maar toch is het een document van een andere aard dan een belijdenisgeschrift.

In een belijdenisgeschrift (de Twaalf Artikelen, de Belijdenissen van Athanasius en van Nicéa, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Vijf artikelen tegen de remonstranten) staat geschreven wat de Kerk *belijdt*. We erkennen dat ze in alle onderdelen volkomen bijbels zijn. Leden van een gemeente dienen dan ook tot in alle onderdelen in leer en leven

in te stemmen met deze belijdenisgeschriften.

Een kerkorde geeft aan wat er op verschillende terreinen in de kerk *gedaan* moet worden en hoe dat dient te gebeuren. De leden van de gemeente, met name ook de ambtsdragers en de vergaderingen van ambtsdragers, dienen zich in hun handelen te houden aan de bepalingen van de aangenomen kerkorde.

Er is ten slotte nog een belangrijk verschil tussen belijdenisgeschrift en kerkorde. In een belijdenisgeschrift mag niets opgenomen worden dat niet regelrecht terug te vinden is in het Woord van God of direct daaruit kan worden afgeleid. De kerkorde bevat echter naast in de Bijbel gegeven aanwijzingen, ook niet direct in de Bijbel terug te vinden bepalingen. Het gaat dan om een praktische *uitwerking* van de bijbelse grondgegevens.

Zo moet bijvoorbeeld onderlinge gemeenschap onderhouden worden door de diverse plaatselijke gemeenten. Men moet ook streven naar een gelijke manier van optreden in vele zaken. Dat is een bijbels grondgegeven dat kan worden teruggevoerd op onder andere Handelingen 15 en 1 Korinthe 16:1.

Maar de Bijbel geeft niet aan hoe de afvaardiging van de afzonderlijke gemeenten naar een gemeenschappelijke vergadering geregeld moet worden. De Bijbel zegt ook niets over verschillende soorten kerkelijke vergaderingen, over doopformulieren, doopregisters, enzovoort. Maar het spreekt voor zich dat een ordelijk kerkelijk leven vereist dat dergelijke zaken gezamenlijk geregeld worden. Bij de nadere uitwerking van de bijbelse gegevens moet in het oog gehouden worden dat deze niet strijdig zijn met de Bijbel of de aangenomen belijdenis.

1.4. Dordtse Kerkorde

Er waren in de begintijd van de Reformatie tal van kerkelijke verordeningen uit buitenland en binnenland. De grote Dordtse Synode van 1618/1619 heeft de in 's-Gravenhage (1586) vast-

gestelde kerkorde herzien. Dat gebeurde in afwezigheid van de vertegenwoordigers van de overheid en was dus een kerkelijke aangelegenheid. Wel heeft ze aan de Staten-Generaal verzocht 'met hun macht en autoriteit deze artikelen te versterken, opdat ze doorgaans in de Nederlandsche Kerken kracht zouden mogen hebben van openbare Wetten, en des te nauwer tot vrede en stichting der Kerken onderhouden.'

Deze Dordtse Kerkorde (DKO) heeft tot 1816 gediend als algemene leidraad voor het kerkelijk leven. Na 1816 gold in de Hervormde Kerk het Algemeen Reglement, dat door koning Willem I was opgesteld en voorgeschreven. De in de negentiende eeuw van de Nederlandse Hervormde Kerk afgescheiden gemeenten aanvaardden echter meestal weer de oude DKO als regel voor het kerkelijk samenleven.

Op 5 juni 1907 verenigden veertien Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis zich met drieëntwintig Ledeboeriaanse Gemeenten in het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten. Op 25 juli van dat jaar vergaderde te Rotterdam een aantal afgevaardigden voor de 'vaststelling van de gronden der vereeniging tusschen de Kerken onder 't Kruis en die van wijlen ds. Ledeboer'. Daar werd een aantal bepalingen van kerkordelijke aard vastgesteld. De voornaamste bepaling in dit verband is wel artikel 1:

'Als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt aanvaard en blijve gehandhaafd de D.K.O. vastgesteld in den jare 1619, behoudens die artikelen, die door verandering van de verhouding tusschen Kerk en Overheid, of door het wegvallen der Waalsche taal, niet meer van kracht zijn, van welke artikelen de kerken zelve aanwijzing doen zullen.'

In 1907 verscheen een uitgave van de DKO van de hand van ds. G.H. Kersten. Hierin waren een aantal artikelen tussen haakjes geplaatst, die niet meer geldend waren.

In de loop der tijd bleek steeds weer en steeds meer de noodzaak van een aanpassing van de DKO. Verschillende synodi hadden reeds enkele aanvullingen aangebracht: bijvoorbeeld artikel 4: de rechtsverhouding tussen kerkenraad en predikant (2007), artikel 49: deputaatschappen als zelfstandig onderdeel (2007) en artikel 70: uitspraken over het huwelijk (2001). De Generale Synode van 2019 van de Gereformeerde Gemeenten stelde een aanpassing vast van de DKO, waarin niet meer geldende artikelen waren verwijderd, en ook enkele nieuwe zaken werden toegevoegd die noodzakelijk waren.

REGELS EN PROCEDURES

2.1. Inleiding

Net als in het maatschappelijke leven, is er ook binnen het kerkelijke leven sprake van regels en procedures. Allerlei zaken moeten vanuit de Heilige Schrift en de daarop gefundeerde belijdenisgeschriften geregeld worden.

Het betreft bijvoorbeeld de bediening van de sacramenten. Maar ook de eredienst, de gemeentezang, de attestaties, de collecten, de onderscheiden ambten, en ook de kerkelijke vergaderingen vragen om regelingen. Er zijn vaste procedures nodig bij de verkiezing van ambtsdragers, bij het uitoefenen van de kerkelijke tucht en bij het uitbrengen van een beroep.

Een goed kerkelijk leven, wil het ordelijk kunnen verlopen, vraagt om heldere regels en procedures. Het moet voor ieder lid duidelijk zijn hoe hij in appel kan gaan. Iedere kerkenraad moet weten hoe te handelen bij het toepassen van tuchtmaatregelen. Regulering is dus noodzakelijk.

Dit mag echter niet ontaarden in een teveel aan regels of in onoverzichtelijke regels. En zeker niet in het oneigenlijk gebruik ervan. Een ander gevaar is een ongewenste en onkerkelijke jurisdisering bij kerkelijke procedures. Daardoor worden kerkelijke vergaderingen op een verkeerde, oneigenlijke wijze met zaken belast, juist door verkeerd gebruik van regelingen.

Er zijn regels die rechtstreeks voortvloeien uit de Bijbel. Deze

zijn vaak al vroeg in de kerkgeschiedenis vastgesteld. Dat betreft bij voorbeeld de ambten.

Ten aanzien van sommige regels en procedures geeft de Dordtse Kerkorde alleen de hoofdlijn aan. Dat geldt bijvoorbeeld het verkiezen van ambtsdragers, het afvaardigen naar meerdere vergaderingen en het functioneren van deputaten. Daarom zijn er soms nadere uitwerkingen nodig.

Er zijn ook regels en procedures die niet direct uit de Bijbel zijn af te leiden. Zij kwamen min of meer geleidelijk in gebruik.

2.2. Gezag van regelingen

Het is een belangrijke vraag in hoeverre regelingen rond het kerkelijke leven gezag hebben. Deze vraag kan verschillend beantwoord worden.

Een kerkorde is door de gezamenlijke gemeenten aanvaard in een algemene synode. De bepalingen van die kerkorde hebben daarmee een kerkelijk gezag voor dat kerkverband. Dit kerkelijk gezag moet niet verward worden met het consciëntiebindende gezag, dat alleen Gods Woord heeft.

In hoofdstuk 1 werd benoemd dat de Gereformeerde Gemeenten bij haar ontstaan in 1907, kerkelijk gezag verleenden aan de Dordtse Kerkorde (DKO). Dat houdt in dat alle gemeenten zich verplicht hebben zich te houden aan de bepalingen van die kerkorde. Wel hebben zij het recht om – langs kerkelijke weg – herziening te vragen van bepalingen, zeker wanneer die naar hun mening in strijd zijn met Schrift of belijdenis.

Daarenboven geeft het laatste artikel van de DKO, artikel 86, aan dat zo nodig veranderingen aangebracht kunnen worden. Dat betekent dat artikelen van de DKO ‘– als het nut van de gemeenten anders eist – mogen en moeten veranderd, vermeerderd of verminderd worden.’ Alleen Gods Woord is onveranderlijk. Wel wordt in dit artikel bepaald dat, om eenheid van handelen

te bewaren, veranderingen in de DKO alleen door de generale synode kunnen worden aangebracht.

Er is bij alle regelingen sprake van een verschil in rangorde. Het is vanzelfsprekend dat een bijbelse opdracht belangrijker is dan een kerkenraadsbesluit. Voorop staat het absolute gezag van Gods Woord en alle regels die daarin zijn verwoord. Daarna hebben de belijdenisgeschriften hun afgeleide gezag, omdat zij gefundeerd zijn op dat Woord van God. Ten slotte heeft de DKO een kerkelijk gezag vanwege het in hoofdstuk 1 beschreven ‘akkoord van 1907’. Deze drie onderdelen zijn dan ook vermeld in het zogenaamde statuut, dat verder wordt beschreven in hoofdstuk 7. Dat statuut geeft de grenzen van het interne recht van de kerk aan. Het omvat het geheel van de eigen regels dat het kerkelijk samenleven beheerst.

2.3. Zelfstandigheid

De ambtelijke kerkregering en de kerkelijke tucht staan haaks op de heersende gedachte dat elk proces democratisch dient te verlopen. In onze tijd huldigen velen, niet zelden ook leden van de kerk, het standpunt dat ieder individu autonome zeggenschap heeft, en dat de meerderheid beslist. In deze huidige cultuur moet goed worden beseft dat de verhouding tussen kerkenraad en lid geheel anders is. Ambtsdragers hebben van 's Heeren wege opzicht over de leden van de gemeente. Ook is de verhouding van kerkenraad en leden(vergadering) principieel anders dan de verhouding van bestuur en leden(vergadering) binnen het verenigingsrecht.

Overigens zal in veel zaken de kerkenraad na overleg met een ledenvergadering besluiten nemen, bijvoorbeeld over een voorgenomen kerkbouw. Het uitgangspunt is dan echter wel: ‘de ledenvergadering gehoord hebbende, besluit de kerkenraad’. Het getuigt van wijsheid om op een broederlijke wijze de leden bij

bepaalde zaken te betrekken. We gaan niet democratisch om met onze leden, maar handelen ook niet met voorbijgaan van hun belangen en betrokkenheid. Bovendien zitten er in de kerkenraad geen ambtsdragers dan die wettig door een ledenvergadering gekozen zijn. De kerkenraad en de gewone leden zijn gezamenlijk betrokken op het welzijn van de gemeente.

Een belangrijke zaak in een gereformeerde kerkorde is de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. In het zogenoemde canonieke kerkstelsel geldt dat het gezag 'van boven naar beneden' gaat. Zo staat bijvoorbeeld de paus aan het hoofd van een hiërarchische structuur.

Het gereformeerde of presbyteriaanse kerkstelsel heeft echter een geheel andere structuur, omdat daar iedere plaatselijke gemeente een zelfstandigheid heeft die geëerbiedigd moet worden, de zogenaamde plaatselijke zelfstandigheid.

Het gereformeerde kerkrecht sluit aan bij het Nieuwe Testament, waar bijna altijd de plaatselijke gemeente centraal staat. Zij is de Kerk van Christus in een bepaalde plaats. Vandaar ook dat met het woord 'kerk' in de DKO niet een kerkverband bedoeld wordt, maar de plaatselijk geïnstitueerde kerk. Om deze reden heeft elke plaatselijke gemeente zijn eigen zelfstandigheid. Wel wordt deze zelfstandigheid begrensd door de afspraken uit het 'akkoord van 1907' waarin alle gemeenten zich verbinden aan de DKO.

De DKO dient dus niet om van bovenaf te heersen over de afzonderlijke gemeenten (zoals de paus heerst over de Roomse Kerk), maar om orde en overeenstemming te bewaren in het geheel van de gemeenten. Tot de eer van God en tot welzijn van Zijn Kerk op aarde.

Vanuit deze gedachte is het terecht dat ambtsdragers een formulier ondertekenen waarbij zij zich verbinden aan Gods Woord, de

belijdenisgeschriften en de DKO. Dit formulier staat, met een toelichting, in hoofdstuk 8.

2.4. Algemene uitgangspunten

Ten aanzien van de regels en procedures gelden een aantal algemene uitgangspunten.

De eis tot correct handelen heeft een bijbelse grond. Het gaat daarbij niet om menselijke overwegingen, maar het is een Goddelijk bevel, zoals dat onder andere is verwoord in 1 Korinthe 14:40. De DKO is hiervan een uitwerking. Zij geeft in haar artikelen allerlei aanwijzingen voor een geordend en welvoeglijk handelen.

Het is noodzakelijk dat ambtsdragers goed op de hoogte zijn van de regels van het kerkrecht. Waar de normen, rechten en plichten in onze samenleving steeds meer botsen met die van het gereformeerde kerkrecht, kan een kerkenraad niet volstaan met een oppervlakkige kennis van het kerkrecht. De interne rechtsgang binnen de kerk moet correct zijn.

Gods Woord geeft ook de algemene uitgangspunten voor het handelen van een kerkelijke vergadering. Fundamenteel zijn hierbij het geestelijk karakter, helderheid, doorzichtigheid, openheid en eenvoud van handelen. Een kerkelijke vergadering is door haar ambtelijke karakter geroepen vooral geestelijk overtuigend, terechtwijzend, overredend en leidend op te treden.

Dit ambtelijke karakter van het kerkelijke leven brengt ook met zich mee dat in een appel omtrent een tuchtmaatregel er geen sprake is van gelijke partijen. De kerkenraad tegen wiens beslissing appel wordt ingesteld, is immers van Christus' wege geroepen tot het opzicht. Ook al wordt bij het behandelen van een appel de

wijze waarop de kerkenraad tot zijn beslissing kwam mede in de beoordeling door de classis betrokken, toch is de positie van de kerkenraad een principiële andere dan die van de appellant. En bij een doorgaand appel geldt dit uiteraard ook voor de classis en de particuliere synode.

Het geestelijke karakter van het kerkrecht vraagt voortdurend erop bedacht te zijn om bepalingen van de kerkorde en nadere aanwijzingen niet alleen op een zuiver formele wijze te hanteren. Zo zouden de betrokken gemeenteleden of het welzijn van de gemeenten zelf gemakkelijk benadeeld worden. Altijd moet een kerkelijke vergadering het handhaven van de eer en de wil van God en het welzijn van Sion voor ogen staan.

Reeds eerder werd gewezen op de geheel eigen aard van het gereformeerde kerkrecht. Het mag niet verward of gemengd worden met het wereldlijk recht. Hierop wordt nader ingegaan in hoofdstuk 4.

Een belangrijk aspect in het kerkrecht is de kerkelijke tucht. Tucht is een van de kenmerken van de ware Kerk. Het uitoefenen van kerkelijke tucht is een bijbelse opdracht. Zo spreken ook de belijdenisgeschriften erover, net als de bevestigingsformulieren voor ouderlingen en voor dienaren des Woords. Opzicht en tucht vormen dus een wezenlijk deel van het ambtelijk werk.

De Heere Jezus sprak Zelf over de noodzaak en het hanteren van de tucht. We lezen dat onder andere in Mattheüs 18. Daarbij spreekt Hij eerst over de *ouderlinge* tucht: gemeenteleden hebben geestelijke zorg voor elkaar. Dat is een wezenlijk uitgangspunt. Het is goed om te letten op het verband waarin dit spreken van de Heere Jezus over tucht staat. Juist daarvoor lezen we immers dat Hij gesproken heeft over de herder die het verloren schaap opzoekt. Daarmee schetst Hij op treffende wijze hoe het toegaat in het Koninkrijk der hemelen. Daar is in de eerste plaats gericht-

heid op het behoud van de afgedwaalde zondaar. Aansluitend staat het gedeelte over de tucht. Daaruit blijkt temeer wat het doel is van de tucht. Het is gericht op het behoud van de weggedwaalde zondaar.

Voor een verdere uitwerking van de kerkelijke tucht verwijzen we naar hoofdstuk 5.

DE DORDTSE KERKORDE MET TOELICHTING

OPSCRIFT

Kerkorde vastgesteld door de Nationale Synode van de Gereformeerde Kerken, samengeroepen en gehouden in opdracht van de Hoogmogende Heren Staten-Generaal (a) van de Verenigde Nederlanden te Dordrecht in de jaren 1618 en 1619. Herzien en vastgesteld (b) door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten van 2019.

Toelichting bij opschrift

a. De (toen nog zeven) Verenigde Nederlanden waren min of meer zelfstandige gewesten, die zich bij de Unie van Utrecht in 1579 verenigd hadden in een statenbond, onder leiding van de Staten-Generaal, waarin de Staten van elk gewest afgevaardigd waren.

b. De DKO van 1619 is uitgangspunt en basis van de herziening van 2019. Deze aanpassing is noodzakelijk om te bereiken dat de kerkordelijke regels en de kerkordelijke praktijk met elkaar in overeenstemming blijven. In de herziening zijn de noodzakelijk geachte aanpassingen verwerkt. De Generale Synode 2019 heeft deze herziene DKO vastgesteld.

ALGEMENE DOELSTELLING

Artikel 1 – Doel en inhoud van de kerkorde

Om goede orde in de gemeente van Christus te onderhouden zijn daarin nodig:

- de ambten;
- de ambtelijke vergaderingen;
- het toezicht op de leer, de sacramenten en de voorgeschreven handelingen bij kerkelijke plechtigheden;
- de kerkelijke tucht.

Deze onderwerpen worden hierna in volgorde behandeld.

DE AMBTEN

Artikel 2 – Drie ambten

Er zijn drie ambten (a-b): dat van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken.

Toelichting bij artikel 2 – Drie ambten

a. In de oorspronkelijke DKO werd, onder andere in navolging van Calvijn, ook gesproken van een vierde ambt: het doctorenambt. In de praktijk heeft dit echter nooit als een kerkelijk ambt gefunctioneerd, omdat de overheid geen inmenging van de kerk duldde in de benoeming van doctoren of professoren aan de universiteit. Ook Gods Woord noemt het niet als een ambt. Bij de in Efeze 4:11 genoemde 'herders en leraars' gaat het immers om één ambt.

b. Het huidige artikel is in overeenstemming met de artikelen 30 en 31 van de NGB en noemt drie ambten: predikant, ouderling en diaken.

Artikel 3 – Noodzaak van wettige beroeping

Het is niemand geoorloofd, al is men ouderling of diaken, om de dienst van Woord en sacramenten op zich te nemen zonder daartoe wettig beroepen te zijn. Wanneer iemand, ondanks vermaan, tegen deze regel handelt, dan zal de classis daarover oordelen en zo nodig optreden.

Artikel 4 – Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten

1. De toelating tot de bediening van Woord en sacramenten van hen die tevoren niet in het ambt van predikant hebben gediend, bestaat uit: beroeping (a), examen, approbatie (stilzwijgende goedkeuring) en bevestiging.
2. De kerkenraad beroept na voorafgaande aanroeping van de Naam des Heeren, na verkiezing door de gemeente uit een door de kerkenraad gestelde voordracht, onder goedkeuring van de classis (b).
3. Het examen (c) en onderzoek naar leer en leven vindt plaats door de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO of enigen van hen (d-e).
4. De approbatie door de leden van de plaatselijke gemeente wordt verkregen als er, na meerdere bekendmakingen aan de gemeente gedurende veertien dagen, geen wettig bezwaar wordt ingebracht tegen zijn bevestiging.
5. De openbare bevestiging in het midden van de gemeente vindt

plaats overeenkomstig het bestaande bevestigingsformulier. De oplegging der handen (f) gebeurt door de predikant die bevestigt en door enige anderen (g).

Toelichting bij artikel 4 – Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten

a. De kerkenraad stelt aan de gemeente een tweetal of een ander meertal voor, waaruit de 'ledenvergadering' (een kerkenraadsvergadering mét de mannelijke belijdende leden van de gemeente) een keuze maakt. Daarop beroept de kerkenraad; hij ondertekent de beroepsbrief. Het is nuttig dat de opge maakte voordracht vóór kennisgeving aan de gemeente, aan de consulent wordt gemeld.

b. Aan de consulent, die elke gemeente door de classis toegewezen wordt en namens de classis toezicht houdt op de goede gang van zaken, wordt kennis gegeven van het beroep. Hij ondertekent namens de classis de beroepsbrief. Zie hiervoor de door de generale synode vastgestelde regeling 'De consulent'.

c. Hier wordt bedoeld op het peremptoir examen, het beslissend examen van kandidaten op de classisvergadering, ná het aanvaarden van de beroeping. Het geeft toelating tot de dienst van Woord en sacramenten.

De examinandus moet op de classis de volgende documenten overleggen:

- de attestatie van de gemeente waarvan hij lid is. (Formeel moet deze gedateerd zijn op de datum van zijn werkelijke overkomst; in de praktijk gebeurt dit echter meestal niet.)*
- het diploma van de Theologische School,*
- de beroepsbrief,*

- een kopie van de brief waarin hij meedeelt dat hij het beroep onvoorwaardelijk aanneemt.

(Niet te verwarren met het preparatoir examen, het voorbereidend examen aan het eind van de opleiding, Bij goed gevolg wordt de kandidaat daarna beroepbaar gesteld. Het afnemen van dit examen is door de generale synode opgedragen aan het curatorium.)

d. Dat zijn de gedeputeerden (afgevaardigden) van de particuliere synode krachtens artikel 49 van de DKO. Zij zien erop toe dat de examens op de juiste wijze worden afgenomen. Zij hebben een zwaarwegend adviesrecht.

Als de classis een positief oordeel heeft, maar de deputaten niet, wordt het oordeel van de particuliere synode gevraagd. In dat geval vindt bevestiging pas plaats na een positieve beslissing van de particuliere synode.

Als de deputaten een positief oordeel hebben, maar de classis niet, is de kandidaat afgewezen.

e. Als er na approbatie wettige bezwaren van ernstige aard worden ingebracht, moet de bevestiging uitgesteld worden totdat de classis daarover een beslissing heeft genomen.

f. Door de handoplegging worden geen gaven megedeeld, maar wordt uitgedrukt dat de persoon aan wie de handen opgelegd zijn, met zijn gaven en genade overgaat in dienst van God en Zijn gemeente.

g. De regel is dat een beroepen predikant binnen drie weken aan de roepende gemeente meedeelt of hij het beroep al dan niet aanneemt. Voor kandidaten, die voor het eerst beroepbaar zijn, is deze termijn gesteld op zes weken.

Artikel 5 – Beroeping van in dienst zijnde predikanten

1. Het door een andere gemeente beroepen (a) van een predikant die al in de dienst des Woords werkzaam is, vindt op overeenkomstige wijze plaats: beroeping door de kerkenraad na voorafgaande aanroeping van de Naam des Heeren, na verkiezing door de gemeente uit een door de kerkenraad gestelde voordracht, met goedkeuring van de classis.

2. Indien het beroep aanvaard wordt, overlegt de beroepen predikant op de classisvergadering een kerkelijke attestatie van leer en leven (b). De naam van de predikant wordt door middel van meerdere bekendmakingen, gedurende veertien dagen ter approbatie aan de gemeente voorgesteld.

Wanneer geen wettige bezwaren zijn ontvangen, wordt de predikant bevestigd, overeenkomstig het bestaande bevestigingsformulier.

Toelichting bij artikel 5 – Beroeping van in dienst zijnde predikanten

a. De Generale Synode 1910 bepaalde dat een gemeente niet tweemaal achtereen in dezelfde vacature dezelfde predikant mag beroepen, tenzij de classis gehoord heeft op welke gronden de tweede beroeping berust.

b. De beroepen predikant toont dan de akte van losmaking van zijn vorige gemeente (die een kerkelijke attestatie van leer en leven bevat) en de door de classis verleende akte van ontslag.

Artikel 6 – Rechtspositie predikant

De rechtsverhouding tussen kerkenraad en dienaar des Woords (a) is een kerkelijke rechtsverhouding van geheel eigen aard (b), die beheerst wordt door de bepalingen van het eigen kerkrecht. De bepalingen van het kerkrecht zijn gebaseerd op de Bijbel als Gods Woord, de daarop gegronde Formulieren van Enigheid, alsmede deze kerkorde.

Toelichting bij artikel 6 – Rechtspositie predikant

a. Dit artikel handelde oorspronkelijk over de verbinding van een predikant aan bijvoorbeeld een instelling. Deze inhoud is in artikel 7 samengevoegd met de verbondenheid aan een gemeente.

In plaats hiervan heeft de rechtsverhouding tussen predikant en kerkenraad een plaats gekregen in artikel 6. Dit nieuwe artikel is noodzakelijk om binnen de huidige rechtsgang een eigen plaats te waarborgen van de kerkelijke rechtsverhoudingen.

b. Deze geheel eigen aard is een zogenaamde rechtsverhouding sui generis.

Artikel 7 – Verbintenis aan een plaatselijke gemeente

Een predikant wordt tot de dienst des Woords verbonden aan een gemeente, ook als hij een beroep aanneemt bij een instelling van liefdadigheid of uitgezonden wordt voor kerkvergaderend werk (a). Ook in deze gevallen is hij aan de kerkorde onderworpen.

Toelichting bij artikel 7 – Verbintenis aan een plaatselijke gemeente

a. Hierbij kan gedacht worden aan predikanten die verbonden zijn aan de zending.

Artikel 8 – Toelating tot de theologische opleiding (a)

Tot het ambt van dienaar des Woords worden alleen personen toegelaten van wie men verzekerd is van hun bijzondere gaven, zoals godzaligheid, ootmoed, eerbaarheid, goed verstand, oordeel des ondersheids (b).

Zij melden zich bij hun kerkenraad om een attest te vragen. Als zij dit verkrijgen, melden zij zich bij het in artikel 20 genoemde curatorium dat over hun toelating tot de Theologische School beslist.

Toelichting bij artikel 8 – Toelating tot de theologische opleiding

a. Vroeger was er de mogelijkheid dat iemand met ‘singuliere gaven’ buiten een theologische opleiding om, predikant kon worden. Nu volgen ook personen met duidelijk singuliere gaven de opleiding aan de Theologische School, na toegelaten te zijn door het curatorium.

b. Er is geen ruimte meer voor zogenaamde ‘oefenaars’ die een stichtelijk woord willen spreken in de gemeenten. De Generale Synode 1913 besloot geen nieuwe oefenaars meer toe te laten,

omdat hun optreden in strijd was met wat in de DKO omtrent de kerkdienst bepaald was. Wel hebben de toen dienstdoende oefenaren nog vele jaren mogen voorgaan.

Artikel 9 – Overkomst predikanten

Predikanten die uit andere kerkelijke groeperingen willen overkomen, worden alleen toegelaten tot het uitoefenen van het predikambt in de gemeenten na zeer zorgvuldige en voorzichtige afweging door de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO, en na een vastgestelde proeftijd (a).

Toelichting bij artikel 9 – Overkomst predikanten

a. Voor de overkomst van een predikant uit een ander kerkverband heeft de Generale Synode 2004 een nadere regeling vastgesteld (Acta, blz. 46-49 en 287-291).

Artikel 10 – Vertrek van een predikant naar een andere gemeente

Een predikant die wettig aan een gemeente verbonden is, mag na het aannemen van een beroep naar elders, zijn oorspronkelijke gemeente alleen verlaten met instemming van de kerkenraad en met voorweten van de classis. Eveneens mag een andere gemeente hem alleen ontvangen nadat hij aan de classis de wettige bewijzen heeft overlegd van zijn afscheid van de gemeente en de classis waar hij diende.

Artikel II – Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente

1. De kerkenraad heeft, als vertegenwoordiger van de gemeente, de plicht zijn predikant van een passend levensonderhoud te voorzien (a).
2. In zeer bijzondere omstandigheden kan een predikant op verzoek van de kerkenraad losgemaakt worden van zijn gemeente (b). Dit gebeurt door een besluit van de classis en met advies van deputaten ex artikel 49 DKO (c-d).

Toelichting bij artikel II – Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente

- a. Het gaat hier over de verschuldigde verzorging van predikanten.*
- b. Hier wordt bedoeld op een mogelijke losmaking van de predikant als de kerkenraad hem niet meer kan onderhouden, of als er sprake is van een zeer uitzonderlijke situatie waardoor een predikant niet meer met stichting in zijn gemeente kan dienen. Het gaat hier dus niet om een tuchtmaatregel (zoals in artikel 79 en 80).*
- c. De losmaking wordt, waar enigszins mogelijk, aangevraagd op gezamenlijk verzoek van predikant en kerkenraad.*
- d. De volgens artikel II losgemaakte predikant behoudt zijn titel en waardigheid, mag Woord en sacramenten bedienen en is beroepbaar. Hij ontvangt, gedurende een door de classis te bepalen termijn, een wachtgeld van de gemeente waaraan hij het laatst verbonden was.*

Artikel 12 – Overgang tot een andere staat des levens

Omdat een dienaar des Woords die eens wettig beroepen is, zoals hierboven is omschreven, zijn leven lang aan de dienst der kerk is verbonden, is het hem niet geoorloofd over te gaan tot een andere staat des levens (a-b), tenzij daarvoor gewichtige redenen zijn. De classis zal hiervan kennis nemen en met advies van deputaten ex artikel 49 DKO daarover oordelen (c).

Toelichting bij artikel 12 – Overgang tot een andere staat des levens

a. Met een ‘andere staat des levens’ wordt bedoeld dat hij zijn ambt neerlegt en eventueel een maatschappelijk beroep gaat uitoefenen.

b. Een predikant die zich begeeft tot een andere staat des levens, verliest daardoor het gebruik én het bezit van het ambt. Dit betreft niet alleen de titel, maar ook alle financiële rechten en verplichtingen die aan het ambt waren verbonden. (Zie verder het besluit van de Generale Synode 2004, Acta, blz. 122 en 763-765).

c. Een predikant die zijn ambt heeft neergelegd, valt niet langer onder de tucht over ambtsdragers. Artikel 79 en 80 van de DKO kunnen hier dan ook niet toegepast worden.

Artikel 13 – Emeritaat

1. Als een predikant door ouderdom, ziekte of door een andere oorzaak geheel of gedeeltelijk onbekwaam wordt tot de uitoe-

fening van zijn ambt, behoudt hij de titel en waardigheid van een predikant en mag hij daarom het Woord en de sacramenten bedienen.

2. Hij ontvangt een passend levensonderhoud (evenals de weduwen en wezen van de predikanten). Een en ander overeenkomstig de daartoe door de generale synode vastgestelde regels (a-b).

3. De predikant valt na zijn emeritaat onder het opzicht van de kerkenraad van de gemeente waar hij lid is (c).

Toelichting bij artikel 13 – Emeritaat

a. De predikant maakt zijn wens om geëmeriteerd te worden bekend bij de kerkenraad. Vervolgens dient de kerkenraad, als deze instemt met het verzoek van de predikant, een verzoek daartoe in bij de classis. Deze besluit, na deputaten ex artikel 49 geraadpleegd te hebben, over het verzoek. In geval van ziekte of andere medische omstandigheden kan de classis via een vertrouwensarts een verklaring vragen van twee deskundigen. In de Gereformeerde Gemeenten kan een predikant bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd zonder medische verklaring emeritaat aanvragen.

b. Emeritaat kan ook verleend worden in het geval van een kerkelijke opdracht tot het vervullen van een bepaalde taak in het kerkelijke leven. Hierbij valt onder meer te denken aan de vervulling van het docentschap aan de Theologische School.

c. Bij een eventuele verhuizing wordt de emerituspredikant lid van een andere gemeente. De Generale Synode 2007 besloot dat eventueel noodzakelijke kerkelijke handelingen met betrekking tot het radicaal (het ambt en de ambtsuitoefening) van een

emerituspredikant worden verricht door de gemeente/classis waar hij op dat moment lid is (zie de Acta van de Generale Synode 2007, pag. 294).

Artikel 14 – Tijdelijk onderbreking van de dienst

Een predikant blijft te allen tijde gebonden aan het aanvaarde beroep vanuit de gemeente, ook als hij om de reeds genoemde of andere oorzaken zijn dienstwerk een tijdlang moet onderbreken (a). Deze onderbreking behoeft de goedkeuring van de kerkenraad.

Toelichting bij artikel 14 – Tijdelijk onderbreking van de dienst

a. De hier bedoelde predikanten blijven predikant van hun gemeente, al kunnen ze enige tijd hun ambt niet uitoefenen (zie bijvoorbeeld artikel 7, of in geval van ziekte). Ze mogen dus in die tijd (buiten een incidentele dienst) geen andere gemeente dienen.

Zodra hun omstandigheden dit toelaten, worden ze geacht hun werkzaamheden in de oorspronkelijke gemeente te hervatten.

Artikel 15 – Elders preken

Het is een predikant, die de uitoefening van zijn ambt in zijn eigen gemeente nalaat of moet onderbreken, alleen toegestaan elders (a) te prediken met toestemming en machtiging van de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO.

Evenzo mag een predikant alleen in een andere gemeente van het

kerkverband Woord en sacramenten bedienen met toestemming van de kerkenraad van die gemeente.

Toelichting bij artikel 15 – Elders preken

a. Hier wordt bedoeld op een andere gemeente van het eigen kerkverband.

Artikel 16 – Inhoud van het ambt van dienaar des Woords

Het ambt van dienaar des Woords bestaat uit het volharden in de gebeden, het bedienen van het Woord en de sacramenten en het opzicht hebben op medebroeders, ouderlingen en diakenen, alsook op de gemeente (a). Daarnaast oefent hij samen met de ouderlingen kerkelijke tucht uit en zorgt ervoor dat alles eerlijk en met orde plaatsvindt (b-c).

Toelichting bij artikel 16 – Inhoud van het ambt van dienaar des Woords

a. De opsomming in dit artikel is niet limitatief. Tot de taken van een predikant behoren ook: het bevestigen van huwelijken, het leiden van begrafenissen, het geven van catechisatie, ziekenbezoek en pastoraal bezoek. Op het eerstgenoemde na kunnen deze taken ook (mede) door ouderlingen en sommige ook door diakenen verricht worden.

b. Wanneer een gemeente vacant is of haar predikant op een zondag elders dienst doet of om een andere reden verhinderd is, kan een ouderling een preek lezen. De verantwoordelijk-

heid daarvoor ligt bij de kerkenraad. Deze kan daartoe regels stellen omtrent de personen die de leesdiensten verzorgen en de preken die gelezen worden.

c. Zie voor het spreken van een 'stichtelijk woord' door studenten artikel 19.

Artikel 17 – Gelijkheid in het ambt

Onder de dienaren des Woords wordt zoveel mogelijk een gelijke verdeling aangehouden ten aanzien van de lasten van hun ambt en in andere dingen. Daarbij moet het oordeel van de kerkenraad en – als dit nodig is – van de meerdere vergaderingen worden gevolgd.

Deze regel moet ook ten aanzien van ouderlingen en diakenen worden onderhouden.

Artikel 18 – Theologische opleiding

De generale synode draagt verantwoordelijkheid voor de instandhouding van een Theologische School. De synode benoemt de docenten (a-b).

Toelichting bij artikel 18 – Theologische opleiding

a. De docenten hebben onder andere tot taak de Heilige Schrift uit te leggen en de zuivere leer voor te staan tegen ketterijen en dwalingen.

b. Verwezen wordt naar de toelichting in artikel 19.

Artikel 19 – Curatorium

Een door de generale synode ingesteld curatorium is belast met (a) de toelating en de toerusting van studenten en het toezicht op de Theologische School. De door het curatorium toegelaten studenten worden hier opgeleid tot dienaren des Woords. Als onderdeel van deze opleiding oefenen de studenten in de gemeenten in het spreken van een stichtelijk woord.

Een en ander gebeurt overeenkomstig de daartoe door de generale synode vastgestelde regeling.

Toelichting bij artikel 19 – Curatorium

a. Zie voor de taken en werkwijze van het curatorium van de Theologische School het door de generale synode gegeven mandaat.

Artikel 20 – Theologische studenten

De gemeenten bevorderen dat er op deze Theologische School studenten zijn. Het curatorium (a) van de Theologische School draagt zorgt voor hun onderhoud (b). Na beroepbaarstelling door het curatorium en het aannemen van een beroep, beslist de classis over hun toelating tot het ambt.

Toelichting bij artikel 20 – Theologische studenten

a. In het oude artikel 19 stond dat de studenten door de gemeenten ‘ex bonis publicis’ (uit de publieke goederen) worden onderhouden. Dit laatste is niet meer van toepassing. De

oorspronkelijke artikelen 19 en 20 zijn samengevoegd in het nieuwe artikel 20. De onderhoudsplicht valt nu onder de verantwoordelijkheid van het curatorium van de Theologische School.

b. De gemeenten dragen mede zorg voor een passende vergoeding aan de proponenten.

Artikel 21 – Kerkelijke zorg voor het onderwijs

De kerkenraad bevordert (a) waar mogelijk dat er onderwijs gegeven wordt in overeenstemming met Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Hiertoe behoort in het bijzonder het onderwijs in de godzaligheid en in de Catechismus (b-c).

Toelichting bij artikel 21 – Kerkelijke zorg voor het onderwijs

a. De invloed van de kerkenraad op het onderwijs was destijds veel groter. Het blijft noodzakelijk de kerkelijke zorg voor het onderwijs te benadrukken en de betrokkenheid bij het onderwijs te bevorderen.

b. De aparte vermelding van de Heidelbergse Catechismus is gebleven, hoewel dit eigenlijk is inbegrepen in 'de gereformeerde belijdenisgeschriften'. De Synode van Dordrecht gaf ook aanwijzingen voor de huiscatechisatie, de schoolcatechisatie en de kerkelijke catechisatie.

c. In artikel 54 komt de persoon van de onderwijsgevende nogmaals ter sprake.

Artikel 22 – Verkiezing van ouderlingen

1. Het staat de kerkenraad vrij om zo veel ouderlingen als er nodig zijn aan de gemeente voor te stellen. Daartoe wordt een dubbel aantal kandidaten gesteld om de helft hiervan door de gemeente te laten verkiezen (a-b).
2. In bijzondere omstandigheden (c) kan de kerkenraad zelfstandig ouderlingen verkiezen (d).
3. Als de verkozenen door de gemeente zijn geaprobeerd, worden zij – behalve wanneer er enig wettig bezwaar bestaat (e-f) – in het midden der gemeente bevestigd overeenkomstig het daarvoor bestaande bevestigingsformulier (g).

Toelichting bij artikel 22 – Verkiezing van ouderlingen

- a. Aangaande de stemmingen gelden de volgende regels:*
1. *De namen op de presentielijst moeten duidelijk leesbaar zijn.*
 2. *Alleen aanwezige belijdende mansleden die niet onder censuur staan, kunnen deelnemen aan de stemming.*
 3. *Ongeldige stembriefjes zijn:*
 - *Stembriefjes met andere namen dan door de kerkenraad gesteld;*
 - *Stembriefjes met meer namen dan er gekozen moeten worden;*
 - *Blanco stembriefjes;*
 - *Stembriefjes waarop minder namen zijn geschreven of aangekruist dan er gekozen moeten worden, zijn wel*

geldig. Dit levert blanco stemmen op. Die moeten worden afgetrokken van het totaal. (Voor wat betreft de bepaling van de meerderheid bij stemmingen zij ook verwezen naar ds. W. Silfhout 'Gereformeerd Kerkrecht in kort bestek', pag 166 e.v.).

4. Bij de eerste stemming zijn zij gekozen die de volstrekte meerderheid hebben behaald van de geldige stemmen (meer dan de helft). Als nog een tweede stemming gehouden moet worden, is dit weer een vrije stemming uit de overblijvende kandidaten. Levert ook deze stemming nog niet voldoende gekozenen op, dan dient een dubbel getal gevormd te worden uit de kandidaten die bij de tweede stemming de meeste stemmen hebben gekregen.

5. Als bij de verkiezing voor één vacature de stemmen staken, moet een tweede stemming gehouden worden. Als opnieuw de stemmen staken, is het gebruikelijk de oudste in leeftijd gekozen te achten. Dit gebeurt ook als bij een derde stemming in het geval van meer vacatures de stemmen staken. In plaats hiervan kan, wanneer dit tevoren is aangegeven, in deze gevallen, altijd onder aanroeping van de Naam des Heeren, ook het lot beslissen, hoewel terughoudendheid hierin wordt aanbevolen.

6. Het kan voorkomen dat bij een stemming meer personen dan er nodig zijn, een volstrekte meerderheid van stemmen hebben. In dit geval worden zij gekozen geacht die de meeste stemmen hebben verkregen.

7. Bij de instituering van een nieuwe gemeente dient een vrije stemming (waarbij geen kandidaten zijn gesteld) te worden gehouden (zie de toelichting bij artikel 38).

b. Dit is de zogenaamde aristocratisch-democratische verkiezing, waarbij de (brede) kerkenraad een dubbel getal stelt waaruit de gemeente kiest. De approbatie gaat in dit geval

over de gekozenen: de gemeente kan in het stadium van de kandidaatstelling geen bezwaren inbrengen.

Deze wijze van verkiezing is onder ons gebruikelijk.

c. Met 'bijzondere omstandigheden' wordt bijvoorbeeld bedoeld op tijden van oorlog en geweld, als het onmogelijk is om een ledenvergadering bijeen te roepen.

d. Dit is de zogenaamde aristocratische verkiezing, waarbij alleen de (brede) kerkenraad kiest en de gekozenen ter approbatie aan de gemeente worden voorgesteld.

e. Bezwaren tegen de bevestiging van een verkozen ambtsdrager kunnen uitsluitend betrekking hebben op zijn leer en leven, maar niet op besluiten van de kerkenraad.

f. Bij overneming van de bezwaren verklaart de kerkenraad de verkiezing van betrokkene ongeldig. Als de kerkenraad de bezwaren niet overneemt, kan bij geringe bezwaren de bevestiging doorgang vinden. Bij ernstiger bezwaren dient de bevestiging uitgesteld te worden en het oordeel van de classis gevraagd te worden. Wijst de classis de bezwaren af, dan dient de bevestiging doorgang te vinden. Een eventueel appel van de bezwaarde op een particuliere en eventueel daarna op een Generale Synode heeft geen opschortende werking.

g. De Schrift geeft geen antwoord op de vraag of broers, zwagers, of vader en zoon tegelijk in de kerkenraad mogen zitten. Er zijn wel voorbeelden in de apostelkring: Simon Petrus en Andreas waren broers, Jakobus en Johannes eveneens. Principieel is er dus geen bezwaar tegen. In kleinere kerkenraden zijn familierelaties echter minder raadzaam.

Artikel 23 – Het ambt van ouderling

Het ambt van ouderling houdt in, naast de genoemde taken in artikel 16, het opzicht op de trouwe ambtsvervulling van de predikant (a), de andere ouderlingen en de diakenen. Verder omvat het ambt van ouderling het afleggen van (huis)bezoeken tot stichting van de gemeente (b). Dit om in het bijzonder de leden van de gemeente te vertroosten, te onderwijzen en ook anderen op te roepen de christelijke religie aan te nemen (c).

Toelichting bij artikel 23 – Het ambt van ouderling

a. Als een ouderling bezwaren heeft tegen de ambtsuitoefening van de predikant, dient hij er eerst persoonlijk met hem over te spreken.

b. Dit behoort ook tot de taak van de dienaar des Woords.

c. In de oorspronkelijke tekst van dit artikel werd een duidelijke relatie gelegd tussen huisbezoek en avondmaal. Dit aspect blijft ook nu van belang.

Artikel 24 – Verkiezing van diakenen

Dezelfde handelwijze die voor de ouderlingen is omschreven, wordt ook toegepast bij de verkiezing, approbatie en bevestiging van de diakenen.

Toelichting bij artikel 24 – Verkiezing van diakenen

Zie de toelichting bij artikel 22.

Artikel 25 – Het ambt van diaken

1. Het ambt van diaken is in de eerste plaats het ijverig verzamelen van liefdegaven (a) en andere goederen (b) voor de armen en noodlijdenden. Daarnaast het getrouw en vlijtig uitdelen daarvan aan de leden en anderen (c), naar wat zij nodig hebben (d). Dit na gemeenschappelijk overleg van de diakenen. Ten slotte het bezoeken en vertroosten van hen die in moeitevolle omstandigheden verkeren, en hen met raad en daad bijstaan.
2. De diakenen zien er zorgvuldig op toe dat de liefdegaven niet misbruikt worden.
3. Zij leggen van hun arbeid verantwoording af in de kerkenraad en aan de gemeente, op een door de kerkenraad vast te stellen tijd en wijze (e).

Toelichting bij artikel 25 – Het ambt van diaken

Enkele algemene aandachtspunten:

a. De opbrengst van de gebruikelijke collecte aan de avondmaalstafel behoort als dankoffer tot de liefdegaven.

b. Bij het ontvangen van schenkingen, legaten enzovoort wordt erop toegezien dat er geen voorwaarden aan verbonden zijn die in strijd zijn met de christelijke barmhartigheid. Onrechtmatig verkregen geld mag niet geaccepteerd worden.

c. Naar Gods Woord wordt eerst gedacht aan de eigen gemeente, daarna aan de huisgenoten des geloofs en ten slotte ook aan alle nooddriftigen wereldwijd.

d. De kerkenraad geeft geen andere bestemming aan de gelden dan waarvoor ze gegeven zijn.

e. De gehele kerkenraad bepaalt gezamenlijk het algemene beleid van de diaconie. Ouderlingen controleren jaarlijks de administratie en de boekhouding van de diaconie. Bij de verantwoording aan de gemeente worden niet de namen van personen en de omvang van individuele uitkeringen vermeld.

Artikel 26 – Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg (a)

De diakenen plegen waar nodig overleg met andere instellingen op hun terrein, opdat de liefdegaven zo gericht mogelijk worden uitgedeeld onder hen die het meest gebrek lijden.

Toelichting bij artikel 26 – Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg

a. Oorspronkelijk betrof dit artikel het contact tussen diakenen en burgerlijk armbestuur om dubbele ondersteuning te voorkomen. Ook nu zijn er andere organen van diaconale zorg die dit overleg verdienen.

Artikel 27 – Diensttijd van ouderlingen en diakenen

Elk jaar (a) treedt een deel van de ouderlingen en diakenen af volgens een door de kerkenraad opgesteld rooster van aftreden, zodanig dat de zittingstermijn van elke ambtsdrager niet langer is dan vier jaar. Hervervkiezing is mogelijk (b). Een en ander als het welzijn van de gemeente hiermee is gediend.

Toelichting bij artikel 27 – Diensttijd van ouderlingen en diakenen

a. Oorspronkelijk was er in de DKO sprake van een jaarlijks aftreden van de helft van de ouderlingen en diakenen. Voetius achtte een tijd van drie of vier jaren beter, zodat ambtsdragers goed op de hoogte zouden komen van de kerkelijke gang van zaken.

b. Een aftredende ambtsdrager blijft zijn ambt vervullen tot de bevestiging van zijn opvolger, mits dit binnen een redelijke termijn is. Zulks ter beoordeling van de kerkenraad.

Artikel 28 – Verhouding kerk - overheid

Tot het ambt van de overheid behoort, naar het oordeel van de kerk, het in stand houden en bevorderen van de eigen plaats van de kerk en van de uitoefening van de eredienst in de samenleving. Daarom mag van de overheid en de kerk verwacht worden dat een ieder in de vreze des Heeren het zijne zal doen om alle achterdocht en wantrouwen te voorkomen en goede eendracht te bevorderen, met het oog op het welzijn van de kerk. Daartoe dient:

- De plicht van predikanten, ouderlingen en diakenen om mede door hun voorbeeld de gehele gemeente met ijver en oprechtheid de gehoorzaamheid, liefde en eerbied in te scherpen die zij de overheidspersonen verschuldigd zijn. Hiertoe behoort ook de plicht de overheden in de voorbede op te dragen (a).
- De plicht van de kerk om de overheden op te roepen wetgeving, bestuur en rechtspraak zodanig in te richten en uit te oefenen dat Gods geboden door overheid en samenleving in acht worden genomen (b).

Toelichting bij artikel 28 – Verhouding kerk - overheid

a. De kerkenraden proberen ook goede contacten te onderhouden met de plaatselijke overheid.

b. Het contact met de rijksoverheid wordt in de Gereformeerde Gemeenten thans onderhouden door het deputaatschap Kerk en Overheid.

DE AMBTELIJKE VERGADERINGEN

Artikel 29 – Ambtelijke vergaderingen

Er zijn vier soorten ambtelijke vergaderingen (a): de kerkenraadsvergadering, de classicale vergadering, de particuliere synode en de generale synode (b-c).

Toelichting bij artikel 29 – Ambtelijke vergaderingen

a. Naast de kerkenraadsvergadering (waarover meer in artikel 37 en verder) zijn er ook meerdere vergaderingen. Het betreft:

- De classisvergadering, waarin de kerkenraden van een bepaald gebied vertegenwoordigd zijn. Zie artikel 41 en verder.*
- De particuliere synode, waarin de classes van een bepaalde regio vertegenwoordigd zijn. Zie artikel 47 en verder.*
- De generale synode, waarin alle particuliere synoden vertegenwoordigd zijn. Zie hiervoor ook artikel 50. Zie voor de deputaatschappen artikel 50a.*

b. Een kerkenraadsvergadering is in principe altijd besloten. Meerdere vergaderingen zijn in principe toegankelijk voor alle mannelijke, niet onder censuur staande leden en doopleden van de gemeenten. Uitzondering hierop is in ieder geval de behandeling van tuchtzaken; dan vergadert de classis of synode in comité (alleen met ambtsdragers), of zelfs in klein comité (alleen met afgevaardigden). Ook in andere situaties kan de kerkelijke vergadering daartoe besluiten.

c. Ledenvergaderingen zijn kerkenraadsvergaderingen met de mannelijke leden. Ze hebben een bijzonder doel. Op dergelijke vergaderingen kunnen aan de orde komen: de verkiezing van ambtsdragers, het beroepen van een predikant of overleg over bijvoorbeeld kerkbouw.

Artikel 29a – Rechtspersoon

1. De kerk als plaatselijke gemeente is rechtspersoon en wordt

bestuurd door de kerkenraad. Deze wordt in rechte (a) vertegenwoordigd door de preses en de scriba van de kerkenraad. De kerkenraad kan daarnaast voor bepaalde zaken de vertegenwoordigingsbevoegdheid opdragen aan twee of meer leden uit zijn midden.

2. De in een meerdere vergadering (de classis, de particuliere synode en de generale synode) samenkomende kerken vormen een lichaam dat rechtspersoonlijkheid heeft. Dit wordt in rechte vertegenwoordigd door de preses en de scriba.

3. Meerdere vergaderingen worden na het sluiten van de vergadering, waar nodig in rechte vertegenwoordigd door de preses en de scriba van de laatstgehouden vergadering (b).

4. Meerdere vergaderingen kunnen daarnaast deze vertegenwoordigingsbevoegdheid voor bepaalde zaken bij mandaat opdragen aan twee of meer leden uit haar midden, dan wel aan een deputaatschap.

Toelichting bij artikel 29a – Rechtspersoon

a. De term ‘in rechte’ komt uit het burgerlijk recht en betekent: in het rechtsverkeer, alsmede in het kader van een gerechtelijke procedure.

b. Dit laat onverlet dat na het sluiten van de vergadering het moderamen ophoudt te bestaan.

Artikel 30 – Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen

In ambtelijke vergaderingen worden alleen kerkelijke zaken op kerkelijke wijze behandeld (a-b). In meerdere vergaderingen wordt alleen datgene behandeld wat men in de mindere vergaderingen

niet heeft kunnen afhandelen en die zaken die naar hun aard door de gemeenten gezamenlijk, in het verband van een meerdere vergadering, dienen te worden behartigd (c).

Toelichting bij artikel 30 – Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen

a. Met de uitdrukking ‘op kerkelijke wijze’ wordt bedoeld een handelen op geestelijke, ambtelijke wijze, dus naar Schrift, belijdenis en kerkorde.

b. Ambtsdragers oefenen het ambt uit ex mandate Christi. Dit besef dient hen en gemeenteleden te leiden in hun kerkelijk handelen.

c. Zaken die op een meerdere vergadering behandeld mogen of moeten worden, zijn bijvoorbeeld:

- Moeilijke zaken die een mindere vergadering voorlegt aan een meerdere vergadering, om van haar meer licht en wijsheid te verkrijgen om te kunnen beslissen.*
- Zaken van appel op een meerdere vergadering.*
- Zaken die ook van belang zijn voor andere gemeenten in dat ressort, respectievelijk voor de gehele kerkelijke gemeenschap.*

Artikel 31 – Recht van appel

1. Wie zich bezwaard voelt door de uitspraak van een mindere vergadering, kan zich beroepen op een meerdere vergadering (a-b).
2. Wat op deze meerdere vergadering door de meeste stemmen goedgevonden is, wordt voor vast en bondig gehouden, behalve wanneer bewezen wordt dat het strijdt tegen het Woord van God

of tegen de artikelen van deze kerkorde. Deze strijdigheid wordt vastgesteld door de meerdere vergadering.

3. De generale synode stelt nadere regels over het recht van appel (c-d).

Toelichting bij artikel 31 – Recht van appel

a. Een lid van de gemeente kan zich naar aanleiding van een besluit van zijn kerkenraad beroepen op de classis, naar aanleiding van een besluit van de classis op de particuliere synode en naar aanleiding van een besluit van de particuliere synode op de generale synode. Er mag geen instantie overgeslagen worden. Dit recht van appel komt ook toe aan een kerkelijke vergadering.

b. Het appel geldt voor alle besluiten die geacht worden in strijd te zijn met Schrift, belijdenis, kerkorde en met het geestelijk en algemeen welzijn van de kerk. Er mag echter nooit geappelleerd worden om eigen eer of om gelijk te hebben, maar alleen wanneer de eer van God en het heil van de kerk ertoe dringt.

c. Voor de gang van zaken bij een appel verwijzen we naar de door de generale synode vastgestelde Appelregeling van 2019.

d. Ook een appellant dient op kerkelijke wijze te handelen (1 Kor.6). Indien niet in die zin wordt gehandeld, kan de kerkelijke vergadering besluiten tot kerkelijk vermaan.

Artikel 32 – Opening en sluiting van ambtelijke vergaderingen

De ambtelijke vergaderingen worden geopend met schriftlezing

en de aanroeping van de Naam des Heeren; zij worden met dankzegging besloten.

Artikel 33 – Lastbrieven

Zij die tot de meerdere vergadering worden afgevaardigd, overleggen ter vergadering hun lastbrieven (a), ondertekend door degenen die hen zenden. Alleen de afgevaardigden hebben stemrecht (b-e).

Toelichting bij artikel 33 – Lastbrieven

a. Een lastbrief (ook wel genoemd credentiebrief of geloofsbrief) bevat een schriftelijke verklaring dat de daarin vermelde personen wettig zijn afgevaardigd op last (in opdracht) van hun kerkenraad, classis of particuliere synode.

b. De vergadering kan iemand buiten de afgevaardigden informatie laten geven of een advies laten uitbrengen.

c. De afgevaardigden stemmen zonder last: zonder gebonden te zijn aan een bepaalde opdracht van de vergadering die hen zond.

d. Alleen in zeer bijzondere gevallen (wanneer de Schrift zelf of de belijdenis in het geding is) kan de afvaardigende vergadering aanleiding zien een gebiedend mandaat mee te geven.

e. Afgevaardigden hebben geen stemrecht in zaken die hun persoon of gemeente betreffen.

Artikel 34 – Moderamen en taak scriba

1. De meerdere vergadering kiest aan het begin (a) van elke vergadering een moderamen (b); de wijze van verkiezen wordt door deze vergadering bepaald. In het moderamen hebben ten minste een preses en een scriba zitting, voorts diegenen die de vergadering nodig acht.
2. Het is de taak van de scriba om zorgvuldig de besluiten te notuleren, met inbegrip van een ordelijke en relevante samenvatting van de gronden waarop die besluiten zijn genomen (c-e). Verder al hetgeen waardig is genotuleerd te worden.

Toelichting bij artikel 34 – Moderamen en taak scriba

a. Na de opening van de vergadering wordt door de predikant of consulent van de (samen)roepende gemeente eerst de wet-tigheid van de afvaardiging vastgesteld aan de hand van de lastbrieven.

b. Hierna wordt het moderamen (het bestuur van de vergade-ring) gekozen. Dit bestaat in ieder geval uit een preses en een scriba. Naast hen kunnen ook een quaestor (die de financiën beheert) en assessoren gekozen worden.

c. De notulen van een classisvergadering worden op de volgende classisvergadering vastgesteld op basis van een voorstel van het moderamen. De acta van een particuliere en van een generale synode worden vastgesteld door een daartoe gemandateerde commissie, die gevormd wordt door het gewezen moderamen.

d. De regel is dat opgetekend wordt wat waardig, nuttig en nodig is. Het was dan ook vroeger de gewoonte dat alleen

de besluiten met de gronden waarop ze rusten, in de acta opgenomen werden en niet de brede discussie die leidde tot de besluiten.

e. De notulen van de classis en de acta van de particuliere synode worden toegezonden aan de kerkenraden binnen het ressort van de betrokken classis of synode. De acta van de generale synode worden toegezonden aan alle kerkenraden.

Artikel 35 – Taak preses

De taak van de preses is: aangeven en toelichten wat wordt behandeld, toezien dat iedereen zich correct gedraagt in het spreken, en hen die twisten om kleinigheden en die te driftig zijn in het spreken, bevelen om te zwijgen. Als zij de vermaningen niet ter harte nemen, spreekt hij op gepaste wijze namens de vergadering over hen een afkeurend oordeel uit.

Ten aanzien van de meerdere vergaderingen eindigt zijn functie na het sluiten van de vergadering.

Artikel 36 – Gezag van de meerdere vergaderingen

De classis heeft over de kerkenraad hetzelfde gezag als de particuliere synode heeft over de classis en de generale synode over de particuliere synode (a-b).

Toelichting bij artikel 36 – Gezag van de meerdere vergaderingen

a. Dit houdt in dat een mindere vergadering de plicht heeft zorg te dragen voor de uitvoering van de wettige besluiten van de meerdere vergaderingen. Deze besluiten zijn ambtelijk bindend, met inachtneming van het recht op appel.

b. Het gereformeerde kerkrecht kent het spanningsveld tussen enerzijds de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente vanuit het presbyterale stelsel en anderzijds de erkenning van het gezag van de meerdere vergaderingen. Beide hebben echter hun rechten. Door vrijwillige toetreding tot een kerkverband onderwerpt men zich aan de besluiten van de meerdere vergaderingen. Langs de kerkelijke weg kan bezwaar gemaakt worden. (Zie ook de toelichting bij artikel 31 en 46b.)

Artikel 37 – Kerkenraad

1. In elke gemeente is er een kerkenraad. De kerkenraad bestaat uit predikant(en), ouderlingen en diakenen (a). Ambtsdragers houden zich aan het ambtsgeheim (b-c).
2. Zaken van leer en tucht behoren bij het opzienersambt; deze kunnen behartigd worden in een vergadering zonder de diakenen (de zogenoemde smalle kerkenraad).
3. De kerkenraad komt als regel eens per maand samen (d). De predikant zit de vergadering voor en heeft de leiding. Bij het ontbreken van een predikant vervult een door de kerkenraad benoemde ouderling deze functie (e-h).

Toelichting bij artikel 37 – Kerkenraad

a. Eén ouderling en één diaken kunnen geen kerkenraad vormen. In de regel moet een kerkenraad uit tenminste drie leden bestaan, naar de oude regel dat drie een college vormen.

b. Dit ambtsgeheim blijft ook bestaan na het beëindigen van het ambt. (Zie hiervoor de notitie ‘Ambtsgeheim 2019’.)

c. Ten aanzien van kerkenraadsleden die de zwijgplicht niet in acht nemen, worden passende kerkrechtelijke maatregelen genomen.

d. Vergaderingen van de kerkenraad worden zo vaak gehouden als de kerkenraad dit nodig oordeelt, maar in de regel eens per maand. De voorzitter hoort een buitengewone kerkenraadsvergadering samen te roepen als meerdere leden van de kerkenraad dit verzoeken.

e. Periodieke kerkenraadsvergaderingen worden aan de gemeente bekend gemaakt. Gemeenteleden krijgen dan de gelegenheid zich persoonlijk met vragen tot de kerkenraad te wenden.

f. Zie voor de toegankelijkheid van de kerkenraadsvergadering de toelichting bij artikel 29b.

g. De kerkenraad behartigt zowel de geestelijke als de materiële belangen van de gemeente met dien verstande dat bij het beroepen van een predikant en bij het verkiezen van ambtsdragers de keuze bepaald wordt door de meerderheid van stemmen op de ledenvergadering. Ook is het aan te raden het oordeel

van de gemeente te vragen in zaken die grote financiële consequenties hebben.

h. De mogelijkheid bestaat om naast een brede kerkenraad (waarin de predikant, de ouderlingen en de diakenen zitting hebben) ook een smalle kerkenraad te vormen (waarin alleen de predikant en de ouderlingen zitting hebben).

Tot de taken van de brede raad behoren onder andere:

- I. het opstellen van het dubbel getal voor de verkiezing van ambtsdragers en het beoordelen van eventuele tegen verkozenen ingebrachte bezwaren;*
- 2. het verlenen en ontvangen van attestaties;*
- 3. het verlenen van een attest, als men gehoord wil worden om door het curatorium toegelaten te worden tot de studie aan de Theologische School;*
- 4. het beroepen van een predikant;*
- 5. de voorlopige beslissing van een emeritaatsaanvraag;*
- 6. de censura morum;*
- 7. de vaststelling van het traktement voor de predikant;*
- 8. de regeling van de collecten en het beheer van de gelden;*
- 9. de goedkeuring van de administratie van de diaconie;*
- 10. het beheer van de kerkelijke goederen;*
- II. de behandeling van de ingekomen stukken van algemene aard.*

Tot de taken van de smalle kerkenraad behoren onder andere:

- I. de regeling van de dienst des Woords;*
- 2. de regeling van de catechisaties;*
- 3. de uitoefening van de tucht;*
- 4. de regeling van het huisbezoek.*

Vanuit de smalle raad wordt informatief rapportage gegeven aan de brede raad over beleid en belangrijke besluiten.

Artikel 38 – Afdelingen

In plaatsen waar geen gemeente is, kan een afdeling van een bestaande gemeente worden gevormd (a). Zodra het mogelijk is, wordt een nieuwe gemeente geïnstitueerd en een kerkenraad ingesteld (b). Ook kan een bestaande gemeente overgaan naar de status van een afdeling of samengevoegd worden met een andere gemeente (c-d). De in dit artikel vermelde handelingen vereisen goedkeuring van de classis (e).

Toelichting bij artikel 38 – Afdelingen

a. De classis moet bevorderen om waar het mogelijk is (bijvoorbeeld in een naburig dorp of naburige stad) tot instituering van een gemeente over te gaan. Ze dient in geval van een voornemen tot instituering wel na te gaan of de nieuwe te vormen gemeente levensvatbaar kan zijn.

Indien dit het geval is, moet de kerkenraad van de 'moedergemeente' een ledenvergadering bijeenroepen van stemgerechtigde leden die bij de nieuwe gemeente zullen gaan behoren. Zie wat betreft de verkiezing van ouderlingen en diakenen in de afdeling de toelichting bij artikel 22.

b. Als er in de nabije toekomst geen sprake is van levensvatbaarheid voor een nieuw te vormen gemeente, kan er wel een afdeling gesticht worden. Zo'n afdeling staat dan onder leiding van de moedergemeente. De in de afdeling functionerende ouderlingen en diakenen treden op als gewone leden van de kerkenraad van de moedergemeente. De tot de afdeling behorende leden nemen deel aan de rechten en plichten van de moedergemeente.

c. Dit kan het geval zijn als een gemeente niet meer in staat is in de ambten te voorzien.

d. De Generale Synode van 2019 heeft richtlijnen geformuleerd voor het mogelijk opheffen van een bestaande gemeente.

e. Als een gemeente wordt gesplitst, wordt de bestaande kerkenraad verdeeld over de beide nieuwe gemeenten. Als twee gemeenten worden samengevoegd, worden ook de beide kerkenraden samengevoegd. Bij vorming van een nieuwe gemeente wordt de kerkenraad gevormd door middel van een vrije verkiezing. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 22a.

Artikel 39 – Taak classis bij onvolledige kerkenraad

In plaatsen waar geen (volledige (a)) kerkenraad (meer) is, wordt, zolang dit het geval is, door of namens de classis gedaan wat normaal gesproken de kerkenraad, volgens de bepalingen van deze kerkorde, opgedragen is te doen (b-c).

Toelichting bij artikel 39 – Taak classis bij onvolledige kerkenraad

a. Een volledige kerkenraad bestaat uit ouderlingen en diaconen en telt minstens drie personen.

b. Historisch gezien heeft dit artikel te maken met de situatie dat een plaatselijke roomse kerk overging naar de Reformatie. Een plaatselijke roomse kerk kent immers geen kerkenraad. Thans geldt het gestelde in dit artikel voor een gemeente waarin

geen (volledige) kerkenraad meer bestaat (bijvoorbeeld door afzetting, schorsing, eigener beweging neerleggen van het ambt, scheuring van een gemeente enzovoort).

c. In bijzondere gevallen kan de classis deputaten ex artikel 39 benoemen, die tijdelijk bijstand verlenen en daarover rapporteren aan de classis.

Artikel 40 – Diaconale vergadering

Gebruikelijk komen de diakenen periodiek samen (a) om onder aanroeping van de Naam des Heeren de zaken te behandelen die hun ambt betreffen (b). De predikant en ouderlingen houden daarop goed opzicht (c).

Toelichting bij artikel 40 – Diaconale vergadering

a. De diakenen kunnen afzonderlijke vergaderingen houden over diaconale zaken. De rapportage van deze vergadering aan de brede kerkenraad is informatief en betreft beleidsmatige zaken en belangrijke besluiten. De rapportage van de diakenen naar de brede kerkenraad kan om beleidsbeslissingen vragen.

b. In kleine gemeenten worden diaconale zaken besproken in de brede kerkenraadsvergadering. Het verdient dan aandacht dat het ambt van ouderling en diaken onderscheiden blijft.

c. De voorzitter van de kerkenraad heeft toegang tot de vergadering van de diakenen, maar heeft hier dan slechts een adviserende stem.

Artikel 41 – Classicale vergadering

1. De classicale vergadering bestaat uit naburige gemeenten, die elk een dienaar des Woords en een ouderling afvaardigen (indien er geen predikant is twee ouderlingen) met een lastbief als bewijs dat men wettig zitting en stemrecht heeft in de vergadering (a-b). Wanneer er door omstandigheden een diaken is afgevaardigd, kan hem door de classis stemrecht worden verleend.
2. Als regel vergadert de classis eenmaal per drie maanden, maar in ieder geval tweemaal per jaar (c). Een predikant zit de classicale vergadering bij toerbeurt voor, of anders degene die door de vergadering daartoe wordt verkozen, mits deze niet de vorige vergadering heeft voorgezeten.
3. Plaats en tijdstip van de volgende vergadering worden door de afgevaardigden overeengekomen aan het einde van de vergadering. Ook wordt dan de roepende kerk aangewezen die de volgende vergadering van de classis bijeen roept (d-e).
4. De predikant van de roepende kerk (of bij ontstentenis de consulent) opent de vergadering met schriftlezing en gebed, waarbij hij een korte meditatie uit Gods Woord houdt (f-g).
5. In de laatste vergadering vóór de particuliere synode worden degenen verkozen die naar deze synode worden afgevaardigd.
6. De classis kent een classis contracta, waarvan in ieder geval het moderamen van de laatste classisvergadering deel uitmaakt.
7. De classis kan ook anderszins een commissie instellen die nader te bepalen werkzaamheden verricht (h). Dan stelt de classis het mandaat vast (i).

Toelichting bij artikel 41 – Classicale vergadering

a. De ouderlingen worden bij toerbeurt afgevaardigd. In bijzondere gevallen kan hiervan afgeweken worden. Naast elke

primusafgevaardigde wordt ook een secundusafgevaardigde aangewezen.

b. Zie voor de toegankelijkheid van de classicale vergadering artikel 29, toelichting 29b.

c. Het is gebruikelijk dat de classicale vergadering wordt uitgesteld als er geen zaken zijn die bespreking vragen. Daarbij blijft echter gelden dat de classis minstens tweemaal per jaar samenkomt.

d. De kerkenraad van de roepende gemeente (die daartoe op de vorige vergadering is aangewezen) roept de classis samen en stelt de agenda samen, in het geval van een vacante gemeente in overleg met de consulent. Deze kerkenraad zorgt ervoor dat de agenda en de andere benodigde vergaderstukken op tijd aan de kerkenraden toegezonden worden. De definitieve vaststelling van de agenda gebeurt door de classicale vergadering.

e. Elke classisgemeente kan punten ter bespreking aandragen. Deze punten worden tijdig ingediend bij de kerkenraad van de roepende kerk. Die kerkenraad neemt de ingediende punten, zo nodig met een toelichtende bijlage, op in de agenda die elke classisgemeente ontvangt. Er mogen geen fictieve gevallen ter bespreking aangedragen worden.

f. De vergadering wordt geopend door de predikant of consulent van de roepende kerk, tenzij de classis hierover andere afspraken maakt. Hij controleert aan de hand van de lastbrieven of alle classisgemeenten vertegenwoordigd zijn. Als bij ontstentenis van een ouderling een diaken afgevaardigd is, vraagt hij of de vergadering erin toestemt deze diaken keurstem te verlenen.

g. Na de samenstelling van het moderamen geeft hij de leiding over aan de preses die de vergadering moet leiden.

h. Een voorbeeld hiervan is de permanente commissie van visitatoren, zoals in artikel 44 beschreven.

i. Het mandaat voor de classis contracta of commissie van in- en uitgaande predikanten bevat in ieder geval de controle van de benodigde bescheiden bij de komst of het vertrek van een predikant. (Zie hiervoor ook artikel 4.)

Artikel 42 – Vertegenwoordiging gemeenten met meerdere predikanten op de classis

Als er in een gemeente meerdere predikanten zijn, mogen zij gezamenlijk op de classisvergadering verschijnen en hebben zij evenals de andere afgevaardigden van de vergadering, stemrecht.

Artikel 43 – Censuur op de meerdere vergadering

Aan het einde van de classicale en andere meerdere vergaderingen wordt een afkeurend oordeel uitgesproken over degenen die tijdens de vergadering laakbaar gedrag vertoonden of de aanwijzingen van de mindere vergaderingen veronachtzaamd hebben.

Artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

1. Met gezag en autoriteit van de classis wordt in alle gemeenten van de classis kerkvisitatie gehouden. Het doel van de kerkvisitatie is toe te zien:

a. of predikanten en kerkenraden hun ambt trouw waarnemen,

bij de zuiverheid van de leer blijven en de aangenomen orde in alles onderhouden.

- b. of zij het geestelijk welzijn van de gemeente, de zorg voor de jeugd en voor het onderwijs naar behoren, zoveel hun mogelijk is, bevorderen.
- c. of de kerkenraadsvergaderingen worden gehouden, de kerkelijke tucht wordt uitgeoefend en de armen van het nodige worden voorzien.

Dit alles opdat zij degenen die nalatig in het een of ander worden bevonden, bijtijds broederlijk vermanen en met raad en daad bevorderen wat tot vrede en welzijn strekt van de kerken en scholen. Een en ander overeenkomstig de door de generale synode vastgestelde regeling.

2. Iedere classis benoemt een college van visitatoren (a), dat zorg draagt voor het regelmatig afleggen van deze visitaties (b). Dan kan ook een individueel gemeentelid zich wenden tot het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

3. Deze visitatoren kunnen ook tussentijds adviezen geven aan de kerkenraden (c). Dat kan gebeuren op verzoek van de kerkenraad of op verzoek van de consulent (d). Ook een individueel gemeentelid kan de kerkenraad of de consulent tussentijds verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college van visitatoren rapporteert tijdig en in ieder geval jaarlijks aan de classis.

4. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de classis besluiten tot een buitengewone kerkvisitatie (e). Dan berust de leiding van de vergadering bij de visitatoren.

5. De classis wijst voor iedere gemeente een consulent aan. De taken en werkzaamheden van de consulent zijn beschreven in

een door de generale synode vastgestelde regeling.

Toelichting bij artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

a. De DKO van 1619 ging kennelijk uit van een permanent college van visitatoren, zoals dat ook het geval is bij artikel 48 en 49. Dit is in de loop der tijd echter weggesleten. Bij de herziening van 2019 is besloten weer terug te gaan naar deze bredere invulling van de taak van de kerkvisitatoren. Zij kunnen in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad bijstaan.

Het college van visitatoren bestaat uit classispredikanten en enige ouderlingen.

b. Het college van visitatoren draagt er zorg voor dat de reguliere kerkvisitaties eens per twee of drie jaar plaatshebben.

c. De taak van visitatoren is broederlijk en adviserend van aard. Door deze mogelijkheden te bieden, kan hopelijk worden voorkomen dat moeilijkheden tot een appelzaak leiden.

d. De kerkenraad of de consulent (na bespreking met de kerkenraad) kan een beroep op visitatoren doen.

e. Ook bij deze bijzondere vorm van kerkvisitatie moet het handelen van de visitatoren gericht zijn op het welzijn, het behoud en de opbouw van de gemeente en is de visitatie geen machtsuitoefening.

Artikel 45 – Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen

De meerdere vergadering wijst een archiefhoudende gemeente aan (a). Deze gemeente draagt zorg voor een archief van die meerdere vergadering dat voldoet aan de daartoe door de generale synode vastgestelde regeling.

Toelichting bij artikel 45 – Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen

a. Het archief bevat de acta, maar ook alle stukken, verslagen, notities enzovoort die op de vergaderingen gediend hebben.

Artikel 46 – Instructies voor meerdere vergaderingen

Instructies (a) die in de meerdere vergaderingen worden behandeld, worden pas opgesteld nadat de besluiten van de voorgaande meerdere vergadering verspreid zijn. Dit om te voorkomen dat hetgeen afgehandeld is, opnieuw wordt voorgesteld (b). Uitzondering hierop is mogelijk wanneer sprake is van nieuwe feiten of als dit anderszins noodzakelijk wordt geacht. De instructies worden tijdig gezonden aan de roepende kerk, zodat ze een plaats krijgen op de agenda (c).

Toelichting bij artikel 46 – Instructies voor meerdere vergaderingen

a. Instructies zijn schriftelijke verklaringen waarin punten zijn vermeld die de afvaardigende vergadering in de meerdere

vergadering ter sprake wil brengen, om daarover advies te geven of daarin te beslissen.

b. Volgens de zogenaamde 'ne bis in idem'-regel mag eenzelfde zaak niet nogmaals op een volgende vergadering van dezelfde classis of synode aan de orde gesteld worden, tenzij er sprake is van nieuwe, belangrijke aspecten die eerder niet bekend waren. Kerkenraden, classes en synoden gaan, voordat ze een punt ter bespreking willen indienen, dus eerst na of al niet eerder over de voor te stellen zaak een besluit is genomen.

Wel is het mogelijk, langs de kerkelijke weg (dus via kerkenraad, classis, particuliere synode naar een generale synode), een gravamen of bezwaar(schrift) in te dienen tegen een uitspraak in een door het kerkverband aanvaard belijdenisgeschrift of tegen een door de synode gegeven verduidelijking van de leer.

c. Een kerkenraad dient deze punten tijdig in bij een classis, een classis bij een particuliere synode, een particuliere synode bij een generale synode. Hierbij mag dus geen meerdere vergadering overgeslagen worden.

De instructies worden tijdig toegezonden aan de roepende kerk, die ze vervolgens toezendt aan de afgevaardigden.

Artikel 47 – Particuliere synode

Gewoonlijk komen de tot het ressort van een particuliere synode behorende classes jaarlijks samen. Als daar noodzaak toe is, wordt deze vergadering vervroegd of wordt een extra vergadering belegd. Tot deze synode worden uit iedere classis vier predikanten en vier ouderlingen afgevaardigd (a). Bij het sluiten van de particuliere synode wordt een roepende kerk aangewezen (b), die de opdracht

heeft om de volgende vergadering van die particuliere synode samen te roepen (c-d).

Toelichting bij artikel 47 – Particuliere synode

a. Als een classis daartoe niet voldoende predikanten heeft, worden ouderlingen in hun plaats afgevaardigd.

b. Zie voor de taak van de roepende kerk en de gang van zaken op de vergadering de toelichting bij artikel 41.

c. Zie voor de wijze van verkiezing van afgevaardigden naar meerdere vergaderingen de besluiten van de Generale Synode 2001 (Acta, blz. 117 en 748-750).

d. Zie voor de toegankelijkheid van de vergadering van de particuliere synode de toelichting bij artikel 29b.

Artikel 48 – Onderhouden van contact tussen particuliere synoden

Iedere particuliere synode houdt correspondentie (a) met de andere particuliere synoden op zodanige wijze als men het meest nuttig acht voor het welzijn van het kerkelijke leven. De particuliere synode wijst hiertoe een aantal deputaten aan.

Toelichting bij artikel 48 – Onderhouden van contact tussen particuliere synoden

a. Een particuliere synode houdt contact met de andere

particuliere synoden via door haarzelf benoemde deputaten ex artikel 48 (of een van hen). Deze deputaten bezoeken de vergaderingen van de andere particuliere synoden. Ze hebben een adviserende stem.

Artikel 49 – Deputaten van de particuliere synode

De particuliere synode wijst een aantal deputaten aan die tot taak (a) hebben om de verschillende classes die zich binnen haar gebied bevinden in alle voorvallende moeilijkheden met advies bij te staan, opdat goede eenheid, orde en zuiverheid van de leer behouden en bestendigd worden. Ook is het hun taak opzicht te hebben op de examens van de aankomende predikanten, te adviseren bij losmaking van een predikant van zijn gemeente en bij de emeritaatsverlening. De deputaten brengen van al hun handelingen aan de synode rapport uit en geven hier desgevraagd een toelichting op. Zij zijn pas van hun opdracht ontslagen als de particuliere synode hen daarvan ontslaat.

Toelichting bij artikel 49 – Deputaten van de particuliere synode

- a. Het is de taak van deputaten ex artikel 49 om binnen hun particuliere synode bijstand te verlenen bij:
- het examineren van kandidaten die een beroep hebben aangenomen naar een gemeente binnen het ressort van de classis (artikel 4);
 - toelating van een predikant uit een ander kerkverband (artikel 5);
 - de overkomst van predikanten (artikel 9);

- losmaking van een predikant en het weer in dienst treden van een losgemaakte predikant (artikel 11);
- bij de overgang van een predikant naar een andere staat des levens (artikel 12);
- emeritering van een predikant (zie de toelichting bij artikel 13);
- het elders preken door predikanten die door omstandigheden niet meer in de eigen gemeente voorgaan (artikel 15);
- afzetting van een predikant en het weer in dienst nemen van een afgezette predikant (artikel 79).

In al deze gevallen dient een classis de aangewezen deputaten te hulp te roepen.

Artikel 50 – Generale synode

1. De generale synode wordt gewoonlijk eens in de drie jaar gehouden, behalve wanneer er een dringende noodzakelijkheid is om die tijd te bekorten (a).
2. Naar deze generale synode worden uit elke particuliere synode vijf predikanten en vijf ouderlingen afgevaardigd. De roepende kerk doet tijdig mededeling van tijd, plaats en agenda en treft de nodige voorbereidingen.
3. Wanneer de roepende kerk verzocht wordt de generale synode eerder bijeen te roepen, legt de roepende kerk deze vraag voor aan haar classis. De classis beraadslaagt daarover, daarin bijgestaan door deputaten ex artikel 49 DKO. De roepende kerk neemt, gehoord hebbende het advies van classis en deputaten, een beslissing.
4. Bij het sluiten van de generale synode wordt een roepende kerk aangewezen, die de opdracht heeft om de volgende vergadering van de generale synode samen te roepen.

Toelichting bij artikel 50 – Generale synode

a. Zie voor de openbaarheid van de synodale vergadering de toelichting bij artikel 29b.

Artikel 50a – Deputaatschappen

1. De generale synode heeft de bevoegdheid om deputaatschappen in te stellen en deze een omschreven mandaat te geven (a). De leden van deze deputaatschappen worden elke drie jaar door de generale synode benoemd.
2. De generale synode kan, indien daartoe naar haar oordeel ter bevordering van een geordend kerkelijk leven en ten behoeve van het goed functioneren in het rechtsverkeer aanleiding bestaat, bestaande deputaatschappen als zelfstandige onderdelen met rechtspersoonlijkheid erkennen en nieuwe als zodanig oprichten.
3. Deze erkenning of instelling van een zodanig zelfstandig onderdeel dient vergezeld te gaan van de vaststelling van een reglement, waarin in ieder geval de volgende zaken zijn opgenomen:
 - a. naam, doel en mandaat van het deputaatschap;
 - b. de wijze van benoeming van de deputaten door de generale synode;
 - c. de bevoegdheid van het deputaatschap om deel te nemen aan het rechtsverkeer, waarbij alle rechtshandelingen dienen te passen binnen het door de generale synode verleende mandaat;
 - d. het toezicht van de generale synode op het beleid van het deputaatschap;
 - e. de wijze van verantwoording aan de generale synode;
 - f. de wijziging van het reglement;
 - g. de ontbinding van het deputaatschap door de generale synode.

Toelichting bij artikel 50a – Deputaatschappen

a. De deputaatschappen doen op de vergadering van de generale synode door middel van een rapport verslag van hun werkzaamheden.

Artikel 51 – Correspondentieband

1. De generale synode bevordert het aangaan en onderhouden van een correspondentieband met kerken in binnen- en buitenland waarmee overeenstemming bestaat in leer, leven en kerkregering.
2. Deze correspondentieband kan bestaan uit het wederzijds aanvaarden van elkaars attestaties en het wederzijds aanvaarden van elkaars predikanten (a).

Toelichting bij artikel 51 – Correspondentieband

a. Kerkelijke correspondentie is een bepaalde vorm van gemeenschap tussen kerkverbanden die in leer en leven met elkaar overeenstemmen. De correspondentieband kan verschillend van inhoud zijn: bijvoorbeeld het aanvaarden van elkaars attestaties of het aanvaarden van elkaars predikanten. De correspondentieband kan ook beperkter zijn. Het kan gaan om kerkverbanden in verschillende landen (bijvoorbeeld tussen de Nederlandse en de Amerikaanse Gereformeerde Gemeenten), maar ook om kerkverbanden in eenzelfde land (bijvoorbeeld in Nederland tussen de Gereformeerde Gemeenten en de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland).

Artikel 52 –

Niet meer van toepassing (a).

Toelichting bij artikel 52 –

a. Dit artikel handelde over de omgang met de Waalse kerken. Dit is nu niet meer van toepassing.

DE LEER, DE SACRAMENTEN EN ANDERE PLECHTIGE KERKELIJKE
HANDELINGEN

Artikel 53 – Ondertekening van formulieren door ambtsdragers

Ambtsdragers ondertekenen bij hun ambtsaanvaarding het door de generale synode vastgestelde ondertekeningsformulier. Ambtsdragers die dat weigeren, worden vanwege die daad in hun ambtelijk werk door de kerkenraad of de classis geschorst (a), tot de tijd dat zij daarin volledige openheid hebben gegeven. Indien zij bij hun weigering blijven, worden zij geheel van hun ambtelijke dienst afgezet.

Toelichting bij artikel 53 – Ondertekening van formulieren door ambtsdragers

a. De schorsing van ouderlingen en diakenen gebeurt in dit geval door hun kerkenraad. De schorsing van een predikant gebeurt door de classis.

Artikel 54 – Ondertekening van formulieren door onderwijzers (a)

De kerkenraad bevordert dat onderwijsgevendenden de Drie Formulieren van Enigheid ondertekenen en hun werk en leven hiernaar inrichten.

Toelichting bij artikel 54 – Ondertekening van formulieren door onderwijzers

a. De ondertekening van de Drie Formulieren van Enigheid door leerkrachten was destijds een zaak voor de kerk. Nu is dit een zaak van het betrokken schoolbestuur, dat dit veelal regelt in de akte van benoeming. Wel ligt er een taak voor de kerk om deze ondertekening te bevorderen.

Artikel 55 –

Niet meer van toepassing (a).

Toelichting bij artikel 55 –

a. Dit artikel handelde over de censuur der boeken, ofwel over het toezicht op nieuw te verschijnen boeken. Vanaf het begin bleek echter de handhaving van dit artikel moeilijk uitvoerbaar. Later is het geheel buiten werking geraakt.

Wezenlijk is dat gemeenteleden ook in woord en geschrift handelen naar Gods Woord en de daarmee overeenstemmende belijdenisgeschriften. Waar mogelijk bevorderen de ambtsdragers dit en proberen invloeden tegen te gaan van wat hiermee

strijdig is. Ook in deze dingen dient alles te staan in het licht van de eer van de Naam des Heeren en de opbouw van de kerk.

Artikel 56 – Bediening van de Heilige Doop

Het verbond van God wordt aan de kinderen van de christenen (a-c) met de Heilige Doop bezegeld, zo spoedig als de bediening daarvan mogelijk is. Dit vindt plaats in de openbare samenkomst van de gemeente, wanneer Gods Woord gepredikt wordt (d).

Toelichting bij artikel 56 – Bediening van de Heilige Doop

a. De aanvraag tot de Doop vindt plaats tijdens een door de kerkenraad geleide doopzitting, waarbij de doopouders op pastorale wijze worden gewezen op de betekenis van de Heilige Doop.

b. Geadopteerde kinderen kunnen volgens de uitspraken van de Generale Synode 1977 en 1986 gedoopt worden als ze zijn geadopteerd door echtparen die leden zijn van de gemeente en mits een christelijke opvoeding verzekerd is. Zie hiervoor de Acta 1986, pag. 93 en 491.

c. Pleegkinderen kunnen gedoopt worden als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- De pleegzorg is geregeld door de Nederlandse wet.*
- Het hulpverleningsplan geeft aan dat het pleegkind tot aan zijn volwassenheid blijft in dit pleeggezin.*
- Een christelijke opvoeding is verzekerd.*

Zie hiervoor de Acta 2007, pag. 87 en 291.

d. Een elders ontvangen doop wordt als wettig erkend:

- Als deze is bediend door een door dat kerkverband geordende ambtsdrager.*
- Als deze is gebeurd in de Naam van de drie-enige God.*
- Als het geen nooddoop was.*

Artikel 57 – Doopouders

De kerkenraad bevordert (a) dat doopouders zelf (b) het kind ten doop houden.

Toelichting bij artikel 57 – Doopouders

a. Een uitzondering kan bijvoorbeeld zijn dat grootouders het kind ten doop houden als de moeder nog dooplid is.

b. Dit houdt in dat er, in tegenstelling tot vroeger, geen rol meer is weggelegd voor peetouders en getuigen.

Artikel 58 – Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop

De predikant gebruikt bij het dopen van zowel de jonge kinderen (a) als de volwassenen de gebruikelijke formulieren (b).

Toelichting bij artikel 58 – Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop

a. Voor de vraag tot welke leeftijd de kinderdoop nog mag bediend worden, wordt verwezen naar de uitspraken hieromtrent door de Generale Synode 1919.

b. Dit betreft het formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gelovigen en het formulier om de Heilige Doop te bedienen aan volwassen personen.

Artikel 59 – Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal

Volwassenen worden door de doop in de christelijke gemeente ingelijfd en als lidmaten van de gemeente aanvaard. Zij zijn daarom schuldig het Heilig Avondmaal te gebruiken, zoals zij bij hun doop beloven.

Toelichting bij artikel 59 – Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal

De kerk mag nooit van deze plicht ontslaan. Bij onverschilligheid zal er dan ook niet gedoopt mogen worden. Wanneer men vanwege geestelijke bekommering niet aankomt, mag de kerk dit niet wettigen, maar wel dulden. Dit laat onverlet dat er, naar artikel 61, bij de toelating tot het Heilig Avondmaal sprake moet zijn van een vrome levenswandel.

Artikel 60 – Doopregister

De namen van de gedoopten en van de ouders, evenals de datum van de Doop, worden blijvend vastgelegd in een doopregister (a). Een op schrift gestelde versie van dit register blijft steeds bewaard (b).

Toelichting bij artikel 60 – Doopregister

a. Vanuit het doopregister kan een doopbewijs gegeven worden, als een dooplid wil overgaan tot een ander kerkverband. Er is dus geen sprake van een zogenoemde doopattestatie. (Evenzo kan aan belijdende leden die naar een ander kerkverband vertrekken geen attestatie worden verstrekt, maar wel een bewijs van lidmaatschap.)

b. Doopleden die volwassen zijn geworden en zonder goede reden niet meer ter kerke komen, moeten op den duur geacht worden zichzelf metterdaad aan de kerkelijke gemeenschap onttrokken te hebben. Dit wordt vastgesteld door de kerkenraad en door hen schriftelijk meegedeeld aan die doopleden. Daaraan moet een geruime periode van zo mogelijk persoonlijk vermaan en schriftelijk vermaan voorafgaan.

Artikel 61 – Toelating tot het Heilig Avondmaal

Men laat niemand tot het Avondmaal des Heeren toe dan degene die belijdenis van de gereformeerde religie heeft gedaan en daarnaast een getuigenis heeft van een vrome levenswandel. Zonder dit getuigenis worden ook degenen die uit zustergemeenten komen, niet toegelaten (a).

Toelichting bij artikel 61 – Toelating tot het Heilig Avondmaal

a. Het is een goede gewoonte dat kort na een eerste avondmaalsgang een huisbezoek wordt afgelegd.

Artikel 62 – Wijze van avondmaalsbediening

Iedere gemeente houdt op zodanige manier bediening van het Avondmaal als zij oordeelt dat het meest tot stichting dient, met dien verstande dat de uitwendige plechtigheden die in Gods Woord worden voorgeschreven, niet gewijzigd worden en dat alle bijgeloof wordt vermeden. Na het beëindigen van de predikatie en de publieke gebeden, wordt het avondmaalsformulier gelezen (a).

Toelichting bij artikel 62 – Wijze van avondmaalsbediening

a. Het avondmaalsformulier dient in zijn geheel gelezen te worden tijdens de avondmaalsdienst.

Artikel 63 – Regelmatige avondmaalsbediening

Het Avondmaal des Heeren wordt bediend volgens de instellingswoorden van Christus; het is stichtelijk wanneer dit eens in de drie of vier maanden gebeurt (a). Het Avondmaal wordt alleen bediend in een eredienst (b).

Toelichting bij artikel 63 – Regelmatige avondmaalsbediening

a. In vacante gemeenten kan dat veelal niet meer dan twee- of driemaal per jaar zijn. Zie hiervoor ook de door de generale synode vastgestelde regeling in ‘Kerkvisitatie en consulent’.

Artikel 64 – Kerkdiensten

1. Op de zondag worden in ieder geval twee diensten gehouden.
2. Avonddiensten in de week zijn in veel plaatsen tot geestelijk welzijn. Elke kerkenraad handelt daarin zoals dat het meest tot het geestelijk welzijn van de gemeente dient.

Artikel 65 – Kerkelijke begrafenis

Het houden van lijkpredikaties (a) is niet geoorloofd. Bij een begrafenis wordt, op verzoek van de familie, een sobere bijeenkomst gehouden, waar onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad vanuit het Woord gesproken wordt. Dit is geen eredienst (b).

Toelichting bij artikel 65 – Kerkelijke begrafenis

a. Lijkpredikaties werden gehouden in kerkdiensten ter herdenking van de overledene. De Reformatie wilde ze afschaffen, omdat in deze lijkdiensten vaak de overledene centraal stond en het gevaar bestond dat de gemeente de gebeden zou blijven beschouwen als het gebed voor de dode, zoals dit in de Roomse Kerk werd gedaan.

b. De onder ons gebruikelijke ‘rouwdiensten’ zijn geen ambtelijke diensten, maar zijn bijeenkomsten op verzoek van de familie. Daarom is er geen ouderling van dienst, die de predikant aan het begin en het eind een hand geeft, en wordt er geen votum en zegen uitgesproken. Wel heeft de kerkenraad de leiding over deze bijeenkomst en draagt hij daarmee de verantwoordelijkheid.

Artikel 66 – Bid- en dankdagen

1. Jaarlijks wordt er een biddag en een dankdag gehouden, waar de tijdsomstandigheden een plaats hebben in de prediking en de gebeden.
2. Daarnaast kan de kerk (a) in zware tijden van oorlog, epidemie, vervolging, geestelijke nood en andere rampspoed, vasten- en bid-dagen beleggen (b). De kerk kan de overheid verzoeken hieraan medewerking te verlenen.

Toelichting bij artikel 66 – Bid- en dankdagen

a. Tot 1795 (toen de verhouding van overheid en kerk ingrijpend gewijzigd werd) schreef de overheid vasten- en biddagen uit. Daarna werd dit in het algemeen een zaak van de kerk.

b. Dit betreft nu de jaarlijkse bid- en dankdagen voor gewas en arbeid.

Artikel 67 – Christelijke feestdagen

De gemeenten onderhouden naast de zondag ook de Kerstdag, Pasen en Pinksteren, mét – waar dat gebruikelijk is – de daarop volgende dag, alsmede de Goede Vrijdag en de dag van de hemelvaart van Christus (a).

Toelichting bij artikel 67 – Christelijke feestdagen

a. Reformatoren als Calvijn en de puriteinen en independenten in Engeland hadden bezwaar tegen deze kerkelijke feestdagen, omdat ze niet gebaseerd waren op een voorschrift in de Bijbel en omdat het gevaar groot was dat deze dagen aanleiding gaven tot losbandigheid. De overheid wilde echter dat de kerkelijke synoden aan de instelling van de feestdagen vasthielden: het volk wilde de feestdagen in de week niet missen.

Hoewel door de oude Gereformeerde Kerk de Goede Vrijdag niet als kerkelijke feestdag werd erkend, is het onder ons gebruikelijk geworden aan dit heilsfeit aandacht te schenken door het houden van een kerkdienst.

Artikel 68 – Catechismusprediking

De kerkenraden dragen er zorg voor dat op de zondagen, gewoonlijk in de namiddagdienst, de samenvatting van de christelijke leer volgens de Heidelbergse Catechismus wordt uitgelegd, waarbij men de indeling volgt die de Catechismus zelf aangeeft, zodanig dat deze jaarlijks kan beëindigd worden (a).

Toelichting bij artikel 68 – Catechismusprediking

a. Hierbij wordt aanbevolen dat kerkenraden en predikanten die voorgaan in de vacante gemeenten, zich ook zoveel mogelijk aan deze regel houden.

Artikel 69 – Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst

In de gemeenten worden alleen de 150 Psalmen gezongen (a) en de zogenoemde ‘Enige Gezangen’ (b). Alle andere gezangen (c) worden geweerd.

Toelichting bij artikel 69 – Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst

a. Met grote nadruk stelde Calvijn dat in de kerk alleen psalmen mochten worden gezongen, omdat de psalmen in de Schrift door God zijn geïnspireerd: alleen bij de psalmen zijn we er zeker van dat God ons de woorden in de mond legt. Wat wij in de kerk zingen, moet van God ontvangen zijn. De gemeenten zingen vanuit de berijming van 1773 of van Datheen.

b. De in dit artikel genoemde ‘Enige Gezangen’ werden geaccepteerd, omdat ze direct in de Schrift vermeld zijn (wat betreft de geloofsbelijdenis: omdat deze zakelijk geheel op de Schrift berust). De Avondzang (vertaling van een aan Ambrosius toegeschreven hymne) en Morgenzang zijn steeds door drukkers gehandhaafd en zo in de kerkelijke praktijk gehandhaafd. Het gezang ‘O God, Die onze Vader zijt’ is een door J. Utenhove

(1520-1565, ouderling in de Nederlandse vluchtelingengemeente in Londen) opgesteld kort, gezongen gebed voor de preek.

c. De praktijk heeft geleerd dat met het zingen van diverse gezangen nogal eens van de Schrift afwijkende gevoelens of een onschriftuurlijke geloofsbeleving gepropageerd worden.

Artikel 70 – Kerkelijk huwelijk

1. Een voor de burgerlijke overheid gesloten huwelijk (a) wordt in een eredienst, na de prediking van het Woord, kerkelijk bevestigd (b) door gebruik van het daartoe bestaande huwelijksformulier.
2. Overeenkomstig Gods Woord wordt een huwelijk door de kerk beschouwd als een voor de burgerlijke overheid op bijbelse gronden gesloten huwelijk tussen één man en één vrouw, naar de zin van de instelling voor het leven aangegaan.

Toelichting bij artikel 70 – Kerkelijk huwelijk

a. Hiermee is, in afwijking van de roomse visie, gesteld dat de eigenlijke huwelijksluiting een taak is van de burgerlijke overheid. De predikant die een huwelijk bevestigt, dient zich er vooraf van te overtuigen dat het huwelijk reeds gesloten is voor de overheid. Dat gebeurt door het inzien van het trouwboekje dan wel een ander schriftelijk bewijs van het pas getrouwde echtpaar.

b. Pas na deze huwelijksluiting kan de kerkelijke bevestiging plaatsvinden. Het gebruik van de term 'kerkelijke inzegening' (in plaats van: kerkelijke bevestiging) dient vermeden

te worden. Het huwelijk is namelijk reeds heilig als dit voor de overheid en naar de regel van de Schrift gesloten is. In de kerk wordt Gods zegen over het inmiddels gesloten huwelijk gevraagd. De kerk neemt de gehuwden als echtbaar op in de gemeente.

DE CHRISTELIJKE CENSUR EN DE KERKELIJKE VERMANING

Artikel 71 – Censuur over de leden

De kerkelijke vermaningen en tuchtmaatregelen zijn noodzakelijk om de zondaar met de gemeente en zijn naaste te verzoenen, en de ergernis uit de gemeente van Christus weg te nemen. De kerkelijke tucht is geestelijk en ontslaat niet van de burgerlijke rechtspraak.

De kerkelijke tuchtuitoefening vindt plaats overeenkomstig de hierna volgende artikelen van de kerkorde.

Artikel 72 – Toepassing van de regel van Mattheüs 18 bij verborgen zonden

Wanneer iemand zondigt tegen de zuiverheid van de leer of de vroomheid van de levenswandel en dit een verborgen zonde is die geen openbare ergernis gegeven heeft, dan wordt de regel onderhouden die Christus voorschrijft in Mattheüs 18 (a).

Toelichting bij artikel 72 – Toepassing van de regel van Mattheüs 18 bij verborgen zonden

a. Zie de kanttekening bij Mattheüs 18:15-17

Artikel 73 – Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden

De verborgen zonden (a) waarvan de zondaar berouw heeft, nadat hij door een persoon afzonderlijk of door twee of drie getuigen vermaand is, worden niet voor de kerkenraad gebracht.

Toelichting bij artikel 73 – Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden

a. Het is ook mogelijk dat de verborgen zonden alleen tegenover de predikant beleden worden.

Artikel 74 – Melding bij de kerkenraad

Wanneer iemand over een verborgen zonde door twee of drie personen in liefde is vermaand, maar daaraan geen gehoor geeft, of op een andere wijze een openbare zonde heeft bedreven, dan wordt dit aan de kerkenraad bekendgemaakt.

Artikel 75 – Openbare verzoening bij ernstige zonden

Van al dergelijke zonden, die vanwege hun aard openbaar zijn of door verachting van de kerkelijke vermaningen openbaar geworden zijn, moet de verzoening – wanneer men betrouwbare tekenen van boetvaardigheid ziet – in het openbaar plaatsvinden. Dit gebeurt op zodanige wijze als tot de meeste stichting van de gemeente dient, zulks naar het oordeel van de kerkenraad (a-b).

Toelichting bij artikel 75 – Openbare verzoening bij ernstige zonden

a. Als een lid dat vermaand is of onder censuur is geplaatst vanwege ernstige zonde, schuldbelijdenis wil doen en inmiddels van een andere gemeente lid is, dient dit te gebeuren in overleg met de kerkenraad die de censuur heeft uitgesproken.

b. Bij verhuizing van een gecensureerd lid naar een andere gemeente dient de censuur op de attestatie vermeld te worden (met mededeling hiervan aan de gecensureerde). Maar eerst dient de kerkenraad betrokkene te vermanen om schuldbelijdenis te doen, zodat een blanco attestatie afgegeven kan worden.

Artikel 76 – Kerkelijke vermaning en afsnijding

1. Wie hardnekkig de vermaning van de kerkenraad (a) verwerpt (b), wordt, evenals degene die een openbare of een anderszins ernstige zonde gedaan heeft, afgehouden van de sacramenten.

2. Indien hij, na zijn afhouding en na verschillende vermaningen, geen tekenen van boetvaardigheid vertoont, kan de kerkenraad ten slotte de uiterste maatregel nemen, namelijk de afsnijding, waarbij men het formulier volgt dat daartoe naar het Woord van God is opgesteld.

De afsnijding gebeurt pas na advies van de classis (c).

Toelichting bij artikel 76 – Kerkelijke vermaning en afsnijding

- a. De kerkelijke vermaning kent verschillende onderdelen:*
- het onderlinge broederlijke vermaan van gemeenteleden;*
 - het vermaan tijdens ambtelijke bezoeken;*
 - de zogenaamde stille censuur;*
 - de afsnijding in drie trappen.*

Daarnaast bestaat er een tijdelijke maatregel tijdens een onderzoek: de enkelvoudige afhouding van het Avondmaal. Zie voor een verdere beschrijving het hoofdstuk over de kerkelijke tucht in de uitgave van 2020.

b. Het gaat hier om de stille censuur.

c. Dit advies van de classis is zwaarwegend. Voor de uitvoering hiervan dient artikel 77 gevolgd te worden.

Artikel 77 – Afsnijding in drie trappen

1. Voordat de kerkenraad tot afsnijding overgaat, maakt hij aan de gemeente de hardnekkigheid van de zondaar openlijk bekend. Daarbij wordt aangegeven tegen welk gebod van Gods heilige wet de zonde is bedreven en de ijver die men bij hem heeft aangewend in het bestraffen, de menigvuldige vermaningen en het afhouden van de sacramenten.
2. De afsnijding gebeurt in drie stappen (trappen). Bij de bekendmaking van de eerste trap wordt de naam van de zondaar niet genoemd, opdat hij nog enigszins ontzien worde. Bij de bekendmaking van de tweede trap wordt (na advies van de classis) ook zijn naam bekendgemaakt. Bij de bekendmaking van

de derde trap geeft men de gemeente te kennen dat men hem, behalve wanneer hij zich bekeert, van de gemeenschap van de kerk zal uitsluiten. Dit opdat zijn afsnijding, als hij hardnekkig blijft, met approbatie van de gemeente plaatsvindt. De gemeente wordt opgeroepen voor hem te bidden en (bij de tweede en derde trap) hem aan te spreken.

3. De tijd tussen de verschillende trappen staat ter beoordeling van de kerkenraad.

Artikel 78 – Wederopneming in de gemeente

1. Wanneer iemand die met de ban is afgesneden van de gemeente, zich in een weg van boetvaardigheid weer met de gemeente wil verzoenen, moet dat aan de gemeente bekendgemaakt worden.

2. Dan kan hij in het openbaar met belijdenis van zijn bekering weer opgenomen worden, tenzij daartegen wettige bezwaren worden ingebracht.

3. Er wordt gebruik gemaakt van het desbetreffende formulier.

Artikel 79 – Censuur over ambtsdragers

1. Wanneer een predikant een openbare, ernstige zonde bedrijft die voor de gemeente schandelijk is, of voor de overheid strafwaardig, wordt hij op grond van een voorafgaand oordeel van de kerkenraad van zijn gemeente, samen met de kerkenraad van een door de classis aangewezen naburige gemeente (a) direct geschorst in zijn dienst (b). Over zijn afzetting wordt door de classis geoordeeld met advies van deputaten ex artikel 49 DKO.

2. Betreft het een ouderling of diaken, dan wordt hij direct afgezet op grond van een voorafgaand oordeel van de kerkenraad van zijn gemeente, samen met de kerkenraad van de eerder genoemde door de classis aangewezen gemeente (c).

Toelichting bij artikel 79 – Censuur over ambtsdragers

a. Deze naburige gemeente wordt dus niet gekozen door de kerkenraad van de betrokken gemeente, maar door de classis aangewezen. Het is raadzaam dat de classis hiervoor een verdeling heeft klaarliggen.

b. De tucht heeft direct effect, ook wanneer de ambtsdrager in appel gaat.

c. Wanneer betreffende een ouderling of diaken eerst onderzoek nodig is, kan een ontheffing van (bepaalde) werkzaamheden noodzakelijk zijn. Deze gebeurt door de gezamenlijke kerkenraden.

Artikel 80 – Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambtsdragers

Onder de ernstige zonden die het waard zijn om gestraft te worden met schorsing of afzetting van de ambtelijke dienst, zijn deze de voornaamste: valse leer of ketterij, openbare scheurmakerij, openlijke godslastering, het gebruik van ongeoorloofde middelen om een ambt te verkrijgen, trouweloze verlaten van zijn ambtelijke dienst, indringing in de ambtelijke dienst van een ander, meened, echtbreuk, hoererij, diefstal, geweld, telkens weer voorkomende dronkenschap, vechterij, en het op oneerlijke wijze verkrijgen van inkomen. Kortom: alle zonden en ernstige feiten die de dader voor de wereld eerloos maken en waarvoor een niet-ambtsdrager van de gemeente in aanmerking komt voor de afsnijding (a-b).

Toelichting bij artikel 80 – Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambtsdragers

a. In geval van berouw en boetvaardigheid dient er wel verzoening plaats te vinden. Dit houdt echter niet altijd herstel in het ambt in. Men maakt in dit verband wel onderscheid tussen depositio minor, dat is afzetting wegens minder ergerlijke zonden, die ongedaan te maken is; en depositio major, dat is afzetting wegens ergerlijke zonden, die onherroepelijk is.

b. Bij eventuele herstelling in het ambt van een gewezen predikant is voorkennis en goedkeuring van deputaten ex artikel 49 DKO vereist. Indien dezen instemmen, kan de classis weer beroepbaar verklaren. Herstelling in het ambt vindt dan plaats na het ontvangen en aannemen van een beroep. Herstel in het ambt is niet aan de orde bij een ouderling of diaken. Hij kan alleen door hernieuwde kandidaatstelling en verkiezing opnieuw ambtsdrager worden.

Artikel 81 – Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers

De dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen oefenen onder elkaar de christelijke censuur uit en vermanen elkaar zo nodig broederlijk omtrent de bediening van hun ambt (a). Dit gebeurt in ieder geval voorafgaand aan de bediening van het Heilig Avondmaal (b).

Toelichting bij artikel 81 – Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers

a. Het artikel spreekt over ‘de bediening van hun ambt’. Het gaat dus om de vraag of de broeders hun ambt op de juiste wijze uitoefenen, naar de norm van de Schrift, de belijdenisgeschriften en de kerkorde. En dus niet om bezwaren die geen betrekking hebben op de ambtsuitoefening, maar bijvoorbeeld op persoonlijke geschillen tussen ambtsdragers. Deze moeten eerder onderling opgelost zijn.

b. Het onderzoek wordt in de kerkenraadsvergadering die voorafgaat aan het Heilig Avondmaal gedaan, onder leiding van de voorzitter. Deze vraagt in een rondvraag ieder of hij wat betreft de bediening van hun ambt iets heeft tegen een van zijn broeders wat de bediening van het Heilig Avondmaal in de weg zou kunnen staan. Als er sprake is van ernstige bezwaren, die niet tijdig opgelost kunnen worden, dient de bediening van het Heilig Avondmaal uitgesteld te worden.

Artikel 82 – Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente

Wie uit de gemeente vertrekt naar een zustergemeente van het kerkverband of naar een gemeente waarmee kerkelijke correspondentie (a) bestaat, ontvangt een attestatie (b-d) – dit is een getuigenis van zijn levenswandel – van de kerkenraad (e-h). De attestatie wordt door de preses en de scribe van de kerkenraad ondertekend.

Toelichting bij artikel 82 – Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente

a. Voor de correspondentieband: zie de toelichting bij artikel 51.

b. De attestatie dient enerzijds om de betrokkene in een zustergemeente goede ingang te verschaffen, maar anderzijds om te bevorderen dat ook in de andere gemeente de tucht ten aanzien van de betrokkene onderhouden wordt. Op de attestatie dient namelijk in een voorkomend geval een van kracht zijnde censuurmaatregel vermeld te worden.

c. De kerkenraad bericht aan de kerkenraad van de zustergemeente in of nabij de nieuwe woonplaats dat een al dan niet blanco attestatie is afgegeven. In het geval van een niet blanco attestatie kan in deze brief een toelichting van de censuurmaatregel gegeven worden. Maar het is ongeoorloofd in deze brief een bezwarende aantekening te vermelden die niet is meegedeeld aan de betrokkene.

d. De attestatie behoort zo spoedig mogelijk bij de kerkenraad van de nieuwe gemeente ingeleverd te worden. Wanneer dit lang geduurd heeft, moet de kerkenraad, voordat de attestatie aanvaard wordt, een onderzoek instellen naar de oorzaak hiervan.

e. De kerkenraad van de nieuwe gemeente dient betrokkene op grond van de attestatie als lidmaat op te nemen.

f. Bij vertrek naar een ander kerkverband kan, als geen attestatie afgegeven kan worden, wel een verklaring van lidmaatschap (of voor doopleden: een doopbewijs) afgegeven worden. Hierin

wordt het feit van het lidmaatschap van betrokkene (en van eventuele gezinsleden) vermeld met doopdatum, datum van belijdenis en eventueel de huwelijksdatum.

g. Bij overkomst uit een ander kerkverband wordt in beginsel belijdenis afgelegd voor de kerkenraad met de belijdenisvragen die Voetius opnam in zijn handboek over het kerkrecht. Zie hiervoor ook artikel 51. Men dient zich immers onder opzicht te stellen van de kerkenraad en daartoe ook een belijdenis af te leggen waarop men aangesproken kan worden. Dit houdt geen oordeel in over een belijdenis die men eerder binnen een ander kerkverband heeft afgelegd.

Ook in dit geval dient de naam van de betrokkene vooraf aan de gemeente ter approbatie meegedeeld te worden.

h. Wanneer de betrokkene binnen het kerkverband vanwaaruit hij vertrekt onder censuur of kerkelijke vermaning staat, mag betrokkene niet aanvaard worden als lid dan nadat onderzoek en, zo mogelijk, verzoening heeft plaatsgevonden.

Artikel 83 – Diaconale hulp aan verhuizende leden

Indien een gemeentelid dat diaconaal ondersteund wordt, met attestatie verhuist naar een andere gemeente, kan vertrouwelijk mededeling van de ondersteuning gedaan worden aan de diakenen van de gemeente waarheen het betreffende gemeentelid vertrekt (a), mits de betrokkene daarmee heeft ingestemd.

Toelichting bij artikel 83 – Diaconale hulp aan verbuizende leden

a. Zodat de diaconie van een andere gemeente weet dat betrokkene mogelijk ondersteuning nodig heeft.

Artikel 84 – Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers

Geen gemeente voert heerschappij over andere gemeenten, geen predikant over andere predikanten, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen (a).

Toelichting bij artikel 84 – Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers

a. Dit artikel laat onverlet dat een ambtsdrager zich moet onderwerpen aan de bindende besluiten van zijn kerkenraad en dat kerkenraad, classis en particuliere synode zich hebben te onderwerpen aan de bindende besluiten van een meerdere vergadering. Uiteraard blijft hierbij het recht op appel bestaan.

Artikel 85 – Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken

De buitenlandse kerken (a) die in middelmatige dingen een andere gewoonte hebben dan wij, verwerpt men om die reden niet (b).

Toelichting bij artikel 85 – Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken

a. Het gaat hier om kerken waarmee men een vorm van gemeenschap (correspondentie) onderhoudt of wil gaan onderhouden, omdat er sprake is van eenzelfde leer (wat blijkt in het aanvaarden van dezelfde belijdenisgeschriften) en kerkinrichting.

b. Kerkverbanden uit verschillende landen die met elkaar gemeenschap onderhouden in de vorm van officieel aanvaarde correspondentie, bezoeken door middel van deputaten elkaars landelijke synodevergaderingen (waarop ze een adviserende stem hebben) en zenden elkaar de synodale acta toe.

SLOTBEPALING

Artikel 86 – Wijziging van de kerkorde

Deze artikelen die de wettige kerkelijke orde van de gemeenten betreffen, zijn zo vastgesteld en met algemeen akkoord aanvaard, dat ze – als het nut van de gemeenten anders eist – mogen en moeten veranderd, vermeerderd of verminderd worden. Het staat echter geen afzonderlijke gemeente, classis of synode vrij om dit te doen. Zij onderhouden deze artikelen, totdat de generale synode anders beslist.

HOOFDSTUK 4

APPELREGELING

I. ALGEMENE TOELICHTING

I.1. Appelregeling

Deze Appelregeling is een nadere uitwerking van het in artikel 31 van de Dordtse Kerkorde (DKO) neergelegde recht van appel. Na een aantal algemene bepalingen voor de kerkelijke vergaderingen, volgt een regeling voor appel bij de classis. Vervolgens zijn bepalingen opgenomen over appel op de particuliere synode en tot slot op de generale synode. Daarmee is een procesregeling opgesteld waarin is opgenomen welke stappen achtereenvolgens moeten worden gezet en welke handelingen bij iedere stap moeten worden verricht.

De formulering van de bepalingen is toegespitst op de concrete toepassing in bepaalde gevallen. Bij de formulering van de regels is rekening gehouden met de eigen aard van het kerkrecht. Ook is bij de ordening en regeling van zaken onnodige juridisering en gedetailleerdheid vermeden. Het presbyteriale kerkstelsel gaat uit van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. De aard van het kerkverband brengt echter vervolgens met zich mee dat er opzicht is over elkaar en dat er een correctiemogelijkheid is om onrecht en/of willekeur te voorkomen en om wat recht is te bevorderen.

1.2. Wat aan het appel voorafgaat

Deze regeling gaat alleen over het appel en niet over het daaraan voorafgaande bezwaar. Uitgangspunt is dat iemand die bezwaar heeft tegen een beslissing van de kerkenraad, eerst bij die kerkenraad zelf bezwaar indient. Het is niet wenselijk dit deel van de kerkelijke procedure te formaliseren. Essentieel is dat in een persoonlijk contact tussen de bezwaarde en de kerkenraad de gerezen bezwaren worden besproken. Eventueel kunnen daarbij door de kerkenraad de consulent of kerkvisitatoren worden ingeschakeld (zie artikel 44 DKO). Dit zou een appel kunnen voorkomen. Concreet kan gedacht worden aan bezwaren die meer materiële zaken betreffen, zoals de verkoop van het kerkgebouw. Is er een of meer keren diepgaand van gedachten gewisseld en zijn de bezwaren tegen de beslissing van de kerkenraad desondanks niet weggenomen, dan staat tegen die beslissing appel (beroep) open op de classis. In artikel 1 van de Appelregeling wordt gedefinieerd wat onder een beslissing wordt verstaan.

In tuchtzaken zijn aan de uiteindelijke beslissing reeds herhaalde gesprekken tussen de kerkenraad en de betrokkene voorafgegaan. In die beslissing wordt dan ook direct de mogelijkheid van appel geboden. Dit kan ook in andere gevallen van toepassing zijn.

1.3. Geestelijk karakter

Een belangrijk onderscheid tussen het wereldlijk recht en het kerkelijk recht is dat het wereldlijk recht juridisch van aard is en het kerkelijk recht een geestelijk karakter heeft.

Regels zijn noodzakelijk. Er moet goede orde in de gemeente van Christus worden onderhouden (artikel 1 DKO). Hoewel in de kerk de liefde bepalend moet zijn, moeten er om der zonden wil ook in de kerk regels worden gesteld. Zoals de apostel Pau-

lus schrijft, is de liefde de vervulling der wet. Wanneer dan ook vanuit de liefde gehandeld wordt, zal dit zijn naar Gods geboden en inzettingen. Beknoptheid in regels is een goed uitgangspunt. Toch moet verwarring en onzekerheid door het ontbreken van duidelijke regels worden voorkomen. Die regels moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen.

In de eerste plaats omdat de Schrift ons voorhoudt dat alle dingen eerlijk en met orde (1 Kor. 14:40) en tot stichting (1 Kor. 14:26) moeten geschieden. De kanttekenaren merken bij vers 40 op dat onder *eerlijk* moet worden verstaan: geschikt 'zodat het een goede gedaante heeft, die betamelijk is aan de christelijke eerbaarheid en eenvoudigheid'. Met *orde* wordt bedoeld: 'zonder verwarring, elk op zijn behoorlijke tijd, beurt, plaats'. Hierdoor wordt het geestelijke karakter van het kerkrecht benadrukt. Dat betekent dat ook de vormgeving van de kerkelijke rechtsgang dat karakter moet vertonen. Ambtelijk handelen vraagt handelen in liefde en bewogenheid, maar vraagt ook om zaken zonder aanzien des persoons te benaderen.

In de tweede plaats is een belangrijke regel dat de kerkelijke rechtsgang met voldoende waarborgen moet zijn omgeven. Dat brengt mee dat de kerkelijke rechtsregels aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen, mede omdat de mogelijkheid bestaat dat deze door de overheid worden getoetst. De kerk wordt weliswaar geregeerd door zijn eigen statuut, maar 'voor zover dit niet in strijd is met de wet'.¹ Dat vraagt van de kerk om bij het opstellen de nodige zorgvuldigheid te betrachten die in het maatschappelijk verkeer betaamt en daarom zeker ook in de kerk. Tegelijkertijd vraagt het van de kerk om bij de toepassing de eigen kerkelijke regels nauwkeurig in acht te nemen. De vrijheid om eigen regels

1. Artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

te hebben, schept geen vrijheid om daar op een willekeurige wijze mee om te gaan. In gevallen waarin de noodzaak om af te wijken van algemeen maatschappelijke normen niet duidelijk aanwezig is, moet ze dat dan ook niet doen. Er zijn echter gevallen waarin de kerk een eigen weg moet gaan, vanwege de eigen aard van de kerk, of omdat Gods Woord gebiedt God meer gehoorzaam te zijn dan de mensen.

Dat geldt temeer omdat de kerkelijke rechtsregels, juist vanwege het geestelijke karakter, niet altijd overeenkomen met de normen die in het burgerlijk verkeer worden gehanteerd. De kerk moet zich daarvan wel bewust zijn. Het geestelijke karakter is in het kerkordelijk handelen van wezenlijk belang. Het denken van deze tijd is veelal gericht op het belang, de mening en de vrijheid van het individu. Het bijbels denken gaat daarentegen juist uit van het gezag van God en de gehoorzaamheid van de mens. Dat is ook de lijn die wordt getrokken in de bevestigingsformulieren van de ambtsdragers en in de vierde vraag (van Voetius) bij het afleggen van openbare belijdenis in de kerkelijke gemeente. Daarin staat de opdracht centraal dat in de gemeente, vanuit de ambtelijke leiding, ieder de verkregen gaven heeft aan te wenden tot welzijn van de gemeente, van de naaste en mocht het zijn tot de eer van God. Tegen die achtergrond roept ook de apostel Paulus in 1 Korinthe 6 op om bij geschillen tussen broeders liever ongelijk en schade te lijden dan elkaar voor de wereldlijke rechter te dagen.

Ten slotte. Het is in het kerkelijke leven altijd goed te bedenken dat wanneer verzoening bereikt kan worden, dit bevorderd mag en moet worden. Dit kan ertoe leiden dat tijdens de behandeling van een zaak een appelschrift wordt ingetrokken. Ook kan een partij berusten in een beslissing of uitspraak. Een appelprocedure hoeft in die gevallen dan ook niet geheel tot het einde te worden gevolgd.

1.4. Positie ambtsdragers

Bij een conflict in het maatschappelijke verkeer spreken we van twee gelijke partijen, die hun conflict brengen voor de civiele rechter. In het kerkelijke leven zijn bij kerkelijke procedures betrokken partijen echter niet altijd gelijke partijen. Het gaat veelal om een gemeentelid aan de ene kant en een kerkelijke vergadering aan de andere kant. Die kerkelijke vergadering is een ambtelijke vergadering. De ambtsdragers daarbinnen regeren ‘ex mandate Christi’ (uit hoofde van de opdracht van Christus). Daarbij zijn de ambtsdragers overigens niet onaantastbaar, maar staan ook zij onder gezag van Gods Woord, de gereformeerde belijdenisgeschriften en de kerkorde. Binnen het kerkelijke leven moeten zaken onder ambtelijke leiding, binnen de kaders van het kerkelijk statuut en de kerkorde worden geregeld. De ambtsdragers geven daarbij ambtelijke leiding; zij hebben opzicht over hun gemeente. Ook spreken zij de gemeenteleden en hun mede-ambtsdragers aan wanneer de binnen de kerk aanvaarde en naar Gods Woord beleden normen en regels niet in acht worden genomen.

In dat kader wordt binnen de kerkelijke gemeenten ook de tuchtprocedure gehanteerd. Die procedure strekt ertoe dat zonden worden beleden en bestreden. Daarbij staat de eer des Heeren, de heiligheid van de gemeente en het behoud van mensen binnen de gemeente voorop. Belijdende gemeenteleden hebben bij het doen van belijdenis beloofd zich aan de vermaning, terechtwijzing en kerkelijke tucht te zullen onderwerpen. Ook deze belofte kleurt de verhouding ambtsdrager-gemeentelid als een gezagsverhouding die niet hiërarchisch, maar geestelijk van aard is: samen buigen voor het Woord van God.

Dat betekent dat er in het algemeen in een kerkelijke procedure wel twee partijen zijn, maar dat de ambtelijke ‘partij’ een zwaar-

dere verantwoordelijkheid en gezag heeft ten opzichte van de eer van God en het welzijn van de gemeente. Daaraan zijn voor de ambtelijke partij ook zwaardere verplichtingen gekoppeld (bijvoorbeeld de zwijgplicht). Het ambtelijke mag niet gedegradeerd worden. Deze principiële notie is moeilijk in regels te vatten, maar zal in de praktijk van de kerkelijke rechtsgang niet uit het oog mogen worden verloren.

Dit houdt ook in dat er, gelet op de plaats van de kerkenraad en de andere kerkelijke vergaderingen, in de ordening van de kerk naar Gods Woord geen sprake is van gelijkwaardigheid van de partijen, al lijkt het woord ‘partijen’ dat wel in te houden. De kerkenraad is een ambtelijke vergadering, door Christus Zelf ingesteld en door wie Hij Zijn gemeente vergadert, regeert en verzorgt. Voor de zorgvuldigheid die bij kerkelijke procedures moet worden in acht genomen, moeten deze niet gelijkwaardige ‘partijen’ wel gelijk behandeld worden. De Appelregeling geeft daar invulling aan.

1.5. Wie zijn partij?

Voor een belijdend lid (zie artikel 1 over mogelijke uitzonderingen) dat rechtstreeks belang heeft bij een door de kerkenraad (al of niet nadat eerst bezwaar is aangetekend) genomen beslissing, staat beroep open op de classis. De kerkenraad is dan de andere partij (wederpartij). Gedurende de hele appelprocedure staat het geschil tussen deze partijen centraal. Wel kan sprake zijn van omkering van ‘indienende’ en ‘wederpartij’, in die zin dat ook voor de kerkenraad appel openstaat op de particuliere of generale synode indien hij zich bezwaard voelt door een uitspraak van de classis respectievelijk de particuliere synode. Maar ten principale blijven ook bij de particuliere en generale synode het belijdend lid en de kerkenraad de (oorspronkelijke) partijen.

De classis, particuliere en generale synode zijn de toetsende instanties. Deze toetsende instanties worden geen partij door de instelling van appel bij een meerdere vergadering. Wel zal het bij toetsing door de particuliere synode vaak nodig blijken nadere informatie in te winnen bij de classis over haar beslissing. Hetzelfde geldt voor de generale synode bij appel tegen een beslissing van de particuliere synode.

Het voorgaande betekent dat de in appel beslissende classis ook 'gewoon' is vertegenwoordigd in de particuliere en generale synode. Hetzelfde geldt voor de particuliere synode in een appelprocedure bij de generale synode. Om de onpartijdigheid ten opzichte van de eerder genomen beslissing in appel te bewaken, nemen de personen die het appelbesluit van de classis hebben genomen niet deel aan de beraadslaging en de besluitvorming in de particuliere synode. Zij kunnen wel aan de informatieve fase deelnemen. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de generale synode.

Deze regel kan als volgt worden samengevat:

a. Bij de behandeling door de classis.

In de informatieve fase worden zowel de indiener van het appel als de kerkenraad in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel. In de fase van de beraadslaging en de besluitvorming zijn indiener en kerkenraad niet aanwezig.

b. Bij appel op de particuliere synode.

In de informatieve fase worden zowel de indiener van het appel als de kerkenraad in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel. In de fase van de beraadslaging en de besluitvorming zijn indiener en kerkenraad niet aanwezig. De personen die lid waren van de classis

die het appelbesluit heeft genomen, nemen geen deel aan de beraadslaging en besluitvorming.

Hierbij moet één opmerking worden gemaakt. Er zijn ook situaties waarin de classis niet optreedt als toetsende instantie, maar als partij. Volgens de Dordtse Kerkorde kan namelijk ook de classis beslissingen nemen waartegen beroep openstaat (zogenoemde ‘primaire’ beslissingen). Dat is bijvoorbeeld aan de orde bij de losmaking van een predikant van een gemeente (artikel 11 DKO), de overgang van een predikant naar een andere staat des levens (artikel 12 DKO), de instelling van een kerkenraad (artikel 38 DKO) en de beslissingen die door of namens de classis worden genomen bij een ontbrekende kerkenraad (artikel 39 DKO). Ook in die gevallen is het uitgangspunt dat iemand die bezwaar heeft tegen een dergelijke beslissing van de classis, eerst bij die classis zelf bezwaar indient. Blijft iemand ook bezwaar houden tegen de beslissing op bezwaar, dan staat beroep open op de particuliere synode. In dat geval is de classis de andere partij. In die hoedanigheid is de classis niet aanwezig bij de beraadslaging en besluitvorming door de particuliere synode (uiteraard wel in de informatieve fase).

c. Bij appel op de generale synode.

Daarbij geldt dezelfde lijn als bij een appel op de particuliere synode.

1.6. Bespoediging en voorlopige voorziening

Bij de opstelling van de regeling is zoveel mogelijk overeenstemming gezocht met de sinds 2007 gehanteerde procedureregels zoals opgenomen in *In goede orde*. Een tweetal zaken is in het verleden herhaaldelijk aan de orde gesteld. Ook waren deze zaken – eenmaal slechts terzijde – onderwerp van toetsing door de

burgerlijke rechter. Het betreft de bespoediging van een procedure en het openen van de mogelijkheid tot het treffen van een voorlopige voorziening, in afwachting van een definitieve uitspraak van de tot beslissen geroepen kerkelijke vergadering. Er bestaat aanleiding tot het treffen van een voorlopige voorziening in zaken die zonder aantoonbare schade voor de belanghebbende(n) niet kunnen wachten op de definitieve beslissing. Een voorlopige voorziening zou bijvoorbeeld door de classis getroffen kunnen worden als appel wordt ingesteld tegen een beslissing van een kerkenraad tot het verkopen van het kerkgebouw. De voorlopige voorziening zou dan kunnen inhouden dat de kerkenraad in afwachting van de uitspraak in appel geen actie onderneemt om de beslissing uit te voeren.

Voor wat de bespoediging van procedures betreft, wordt ten aanzien van een appel op de classis de zogenoemde voorbereidingscommissie ingevoerd. Er is niet gekozen voor een of andere vorm van een college voor de rechtspraak, omdat dit in strijd zou zijn met het presbyteriale karakter van het kerkrecht. Deze voorbereidingscommissie is geen nieuw instituut. Bij deze opzet wordt slechts een aantal aspecten in de procedure naar voren gehaald, de ambtelijke beslissingsbevoegdheid gehandhaafd en wordt die zo laag mogelijk in de kerkordelijke structuur gelegd. De instelling en de bevoegdheid van deze voorbereidingscommissie worden geregeld in de artikelen 8 en 9.

Op dit moment is het gebruikelijk dat een classis bij een appelzaak een commissie benoemt die over de ontvankelijkheid en de gegrondheid van het appel adviseert. Een dergelijke commissie kan pas worden ingesteld als de classis bijeenkomt. Om tot een bespoediging van de procedure te komen, is het gewenst een permanente commissie per classis te hebben. Die commissie brengt, zonder in de beslissingsbevoegdheid van de classis te treden, advies

uit over het appel. Dit betreft in het bijzonder een aantal formele vereisten, zoals de ontvankelijkheid, de eventuele noodzaak tot het treffen van een voorlopige voorziening door de classis en de noodzaak tot het bijeenroepen van een vervroegde classis.

De classis kan vervolgens voor de inhoudelijke behandeling van een appel uiteraard een adviescommissie (uit haar midden) instellen.

Hoewel het altijd mogelijk is een classis vervroegd samen te roepen, is het met het oog op de bespoediging van (appel)procedures nodig dat de classes frequent vergaderen, althans besluiten een vergadering te plannen.

2. APPELREGELING

2.1. Algemene bepalingen

Artikel 1 – Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. appelschrift: schriftelijk document waarin beroep wordt ingesteld op de classis, de particuliere synode of de generale synode;
- b. belanghebbende:
 - belijdend lid van de gemeente dat rechtstreeks belang heeft bij een beslissing van een kerkelijke vergadering, of
 - kerkenraad die rechtstreeks belang heeft bij een beslissing van een meerdere kerkelijke vergadering;
- c. beslissing: beslissing van een kerkelijke vergadering of een herhaaldelijke impliciete of expliciete weigering om een dergelijke beslissing te nemen, zodat een beslissing uitblijft;
- d. kerkelijke vergadering: kerkenraad, classis, particuliere synode of generale synode;

- e. kerkorde: de Dordtse Kerkorde zoals herzien en vastgesteld door de Generale Synode 2019 van de Gereformeerde Gemeenten;
- f. uitspraak: door een classis, particuliere synode of generale synode genomen beslissing op een ingediend appel.
- g. voorlopige voorziening: een door een kerkelijke vergadering in een appelprocedure genomen tijdelijke maatregel in afwachting van een uitspraak.

Toelichting bij artikel 1

Een aantal in deze regeling gebruikte begrippen verdient een nadere toelichting.

- a. *Onder een schriftelijk document wordt ook het gebruik van email begrepen.*
- b. *Het is belangrijk de kring van klagers duidelijk af te bakenen. Er is in deze regeling sprake van twee groepen belanghebbenden:*
 - A. *belijdende leden van de kerkelijke gemeente die aantoonbaar rechtstreeks, persoonlijk of in hun hoedanigheid als lid, belang hebben bij beslissingen van een kerkelijke vergadering. Er kan ook sprake zijn van belanghebbende als er geen beslissing is genomen door een kerkelijke vergadering, bijvoorbeeld in geval van een klacht over een ander gemeentelid of ambtsdrager. In bepaalde gevallen waarin sprake is van een sterke relatie met de gemeente kan belang bestaan voor niet-belijdende leden. Gedacht kan worden aan een meerderjarig dooplid dat (nog) geen belijdenis heeft afgelegd. Ook kan er voor een belijdend lid van een andere kerkelijke gemeente, binnen het kerkverband belang ontstaan, bijvoorbeeld bij een situatie van (ver-*

meende) betrokkenheid van een door een kerkelijke vergadering bestrafte zonde van een gemeentelid. Zij kunnen dan vallen onder het belanghebbende-begrip;

B. een mindere kerkelijke vergadering met betrekking tot uitspraken van een meerdere kerkelijke vergadering die op die mindere vergadering betrekking hebben.

c/f. In artikel 31 van de DKO wordt gesproken over een 'uitspraak' van de mindere vergadering. Hier is in de begrip-somschrijving gekozen voor het woord 'beslissing' voor een besluit van een kerkelijke vergadering en voor 'uitspraak' voor een beslissing op een appel.

Artikel 2 – Algemene bepalingen voor behandeling van kerkelijke zaken

1. Een kerkelijke vergadering neemt klachten over een lid of een ambtsdrager van de gemeente die niet-openbare zaken betreffen, in behandeling, mits de belanghebbende vooraf heeft gehandeld naar de eis van Mattheüs 18 en mits ten aanzien van een ambtsdrager daarnaast de regel van 1 Timothéüs 5:19 is gevolgd.
2. Een kerkelijke vergadering stelt een belanghebbende zo spoedig mogelijk op de hoogte van het al dan niet in behandeling nemen van een zaak en neemt ten aanzien van de in behandeling genomen zaken een gemotiveerde beslissing binnen een redelijke termijn.
3. Een kerkelijke vergadering stelt zorgvuldig onderzoek in naar de feiten en de omstandigheden van in behandeling genomen zaken.

Toelichting bij artikel 2

Volgens artikel 30 van de Dordtse Kerkorde mogen in kerkelijke vergaderingen alleen kerkelijke zaken worden behandeld. Vermenging van kerkelijke zaken en wereldlijke zaken moet worden voorkomen. Zie over het begrip 'kerkelijke zaak' uitgebreider de toelichting bij artikel 30 bij W. Silfhout in 'Gereformeerd Kerkrecht in kort bestek, toelichting op de Dordtse Kerkorde', Houten 2010, blz. 193-194, en Joh. Jansen in 'Korte verklaring van de Kerkorde', Kampen 1952, blz. 142-144.

- 1. In het licht van de bijbelse uitgangspunten neemt de kerkenraad een aangebrachte zaak die nog verborgen is, pas in behandeling als de in Mattheüs 18:15-17a aangegeven weg is gevolgd. Mattheüs 18:15-17a luidt als volgt: 'Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen; indien hij u hoort, zo hebt gij uw broeder gewonnen. Maar indien hij u niet hoort, zo neem nog een of twee met u; opdat in den mond van twee of drie getuigen alle woord besta. En indien hij denzelven geen gehoor geeft, zo zeg het der gemeente...' Ten aanzien van klachten over of beschuldigingen tegen ambtsdragers zijn daarnaast nog specifieke bijbelse voorschriften van belang. Volgens 1 Timothéüs 5:19 mag tegen een ouderling geen beschuldiging worden aangenomen dan onder twee of drie getuigen. De kanttekening bij deze tekst gaat ook in op de reden van deze bijzondere bescherming van ambtsdragers. Kanttekening 37 luidt als volgt: 'Dat is, veroordeel hem niet alleen niet zonder genoegzame getuigen, hetwelk aan niemand mocht geschieden, volgens de wet van Mozes, Deuteronomium 19:15, maar neem zelfs geen beschuldiging aan om daarvan te oordelen. De reden is, omdat zulken die in dezen publieken dienst van de regering*

der gemeente zijn, alzo zij een ieder moeten vermanen en de ongeregelde bestraffen, lichtelijk tegen zich ongenoegens en kwaadwilligheden kunnen verwekken, en dat zelfs het aannemen van de beschuldigingen om daarvan te oordelen, een man verdacht maakt, en derhalve tot ergernis der gemeente en tot opspraak over dezelve strekt'. De aard van het ambt en de aan het ambt verbonden zwiijplicht maken de ambtsdrager extra kwetsbaar. Overigens zijn soms bepaalde uitgangspunten niet zonder meer te hanteren. Denk aan een situatie van incest.

Bij het gebruik van het approbatierecht kunnen bezwaren bestaan tegen de voorgedragen persoon of personen (bijvoorbeeld voor een ambt, of voor het afleggen van belijdenis, of bevestiging van een huwelijk). Als die bezwaren betrekking hebben op concrete beschuldigingen tegen de betrokkene, mag er in de regel van uitgegaan worden dat de bezwaarde hierover vooraf met de betrokkene heeft gesproken. Als die bezwaren echter bijvoorbeeld bij een voorgedragen ambtsdrager de gaven of de levenswandel in meer algemene zin betreffen, kan dat van bezwaarden niet altijd worden verwacht, zeker in het geval dat iemand voor de eerste keer tot een ambt is verkozen.

- 2. Een beslissing wordt binnen een redelijke termijn genomen. Gelet op het verschil in kerkelijke zaken is hiervoor geen uniforme termijn te bepalen. Van het al dan niet in behandeling nemen van een zaak worden de betrokkenen zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld. Beslissingen worden voorzien van een dragende motivering, waarbij argumenten worden gefundeerd op Gods Woord en indien van toepassing op de gereformeerde belijdenisgeschriften en de kerkorde.*
- 3. Een kerkelijke vergadering onderzoekt de in behandeling genomen zaken met zorgvuldigheid. Dit onderzoek is*

geheel in overeenstemming met het doel van het kerkelijk handelen. Johannes 7:51: 'Oordeelt ook onze wet den mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft en verstaat wat hij doet?' Uiteraard nemen kerkenraadsleden hierbij hun ambtsgeheim in acht. De Generale Synode van 1956 sprak uit (Acta, blz. 16) 'dat als regel de kerk geen onderzoek behoort te doen naar rechterlijke uitspraken van de overheid'. Uiteraard geldt deze hoofdregel niet als rechterlijke uitspraken strijdig zijn met schriftuurlijke normen. Het onderzoek heeft tot doel verifieerbare feiten en gebeurtenissen aan het licht te brengen. Dit houdt in dat de echtheid daarvan kan worden bewezen. De aldus aan het licht gekomen feiten en gebeurtenissen behoren te worden getoetst aan Schrift en belijdenis. Uiteraard worden ook openbare zaken door de kerkenraad in behandeling genomen.

Artikel 3 – Hoor en wederhoor

1. De kerkelijke vergadering stelt belanghebbenden in de gelegenheid hun standpunten mondeling toe te lichten. Zo mogelijk vindt het horen van partijen plaats in elkaars aanwezigheid. De kerkelijke vergadering kan besluiten partijen afzonderlijk te horen.
2. Van het horen wordt een schriftelijk verslag gemaakt.
3. De in lid 1 bedoelde belanghebbenden krijgen binnen een te stellen termijn gelegenheid hun opmerkingen bij het eigen verslag kenbaar te maken.
4. De kerkelijke vergadering stelt het verslag vast en zendt de in lid 1 bedoelde belanghebbenden een door de scribe van de kerkelijke vergadering ondertekend afschrift van het vastge-

stelde verslag.

5. Indien door belanghebbenden opmerkingen bij het concept-verslag zijn gemaakt die door de kerkelijke vergadering niet worden overgenomen, worden deze bij de stukken gevoegd.

Toelichting bij artikel 3

1. *Bij de besluitvorming over de voorgelegde kerkelijke zaken is het – in de fase van het eerste onderzoek – niet altijd nodig om nadere mondelinge informatie in te winnen en is een beslissing alleen op grond van de stukken mogelijk. In andere gevallen kan worden volstaan met het horen van de partij die een zaak heeft aangebracht. Te denken valt aan een door de kerkenraad te behandelen leergeschied. Daarbij laat de ambtelijke vergadering zich leiden door Gods Woord, de belijdenisgeschriften van de kerk en de kerkorde. Ongeacht de toepassing van hoor en wederhoor is waarheidsvinding steeds uitdrukkelijk de taak van de ambtelijke vergaderingen.*

In de situatie dat sprake is van beschuldigingen gericht aan personen, getuigt het van zorgvuldigheid ook in de beginfase reeds hoor en wederhoor toe te passen. De schriftuurlijke eis om ook de andere partij te horen, wordt onder meer aangegeven in de Heidelbergse Catechismus, Zondag 43: ‘Wat wil het negende gebod? (...) Dat ik niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen...’ Het doel moet zijn: Gods eer, het welzijn van de gemeente en het behoud van de zondaar. Men gebruike geen andere prikkel tot het spreken van de waarheid dan het beroep op het geweten, waarbij met klem wordt aangedrongen op het spreken van de waarheid en gewezen wordt op Gods toorn jegens de meinedige.

Als het gaat om het objectieve vaststellen van feiten, moet dat horen in elkaars bijzijn gebeuren, zulks ter beoordeling van de kerkelijke vergadering. Het kan bij bepaalde zaken voldoende zijn partijen afzonderlijk te horen.

- 2/3. Ten behoeve van een zorgvuldig proces is het maken van een verslag en de mogelijkheid van correctie daarvan door partijen van belang. Wanneer partijen afzonderlijk zijn gehoord, krijgt iedere partij alleen het 'eigen' deel van het verslag voor correctie toegezonden.*
- 4. Partijen krijgen direct na de vaststelling tijdig een door de scriba ondertekend afschrift van het gehele verslag. Belanghebbenden zijn alle partijen. In het geval dat partijen afzonderlijk zijn gehoord, krijgen zij ook het verslag van het horen van de andere partij(en).*

Artikel 4 – Bijstand, getuigen en deskundigen

1. Belanghebbenden kunnen zich in hun schriftelijk en mondeling contact met de kerkelijke vergadering door één persoon laten bijstaan, indien zij niet in staat zijn zelf hun zaak te behartigen.
2. Het is noodzakelijk dat de persoon die bijstand verleent, affiniteit heeft met het kerkelijke leven, zich de geestelijke aard van het geschil en het kerkelijke leven realiseert en hiermee in zijn handelen rekening houdt.
3. Belanghebbenden stellen de kerkelijke vergadering in kennis van het inschakelen van een persoon die bijstand verleent, onder opgave van de naam en het adres van de betrokkene. De kerkelijke vergadering besluit in de regel om deze persoon als bijstandverlener toe te laten tot de procedure.
4. Een kerkelijke vergadering kan, al of niet op verzoek van een

- partij, getuigen horen.
5. Een kerkelijke vergadering neemt een gemotiveerde beslissing over het al dan niet toelaten of horen van getuigen.
 6. Een kerkelijke vergadering kan advies vragen aan deskundigen.

Toelichting bij artikel 4

Kerkelijke vergaderingen dienen erop toe te zien dat de behandeling van een zaak op ambtelijke, kerkelijke wijze plaats heeft en dat deze niet terecht komt in een wereldlijke, juridische sfeer. Zie artikel 30 van de Dordtse Kerkorde: 'In ambtelijke vergaderingen worden alleen kerkelijke zaken op kerkelijke wijze behandeld.'

1. *Iemand kan zich in de schriftelijke en mondelinge contacten met een kerkelijke vergadering laten bijstaan door een voorspraak of mond. Regel is dat de betrokkene in eigen persoon aanwezig is en een uiteenzetting geeft. Indien de betrokkene niet in staat is zelf zijn zaak te behartigen, bijvoorbeeld om emotionele, psychische of fysieke redenen, mag hij zich laten bijstaan.*

2. *Het is belangrijk dat de persoon die bijstand verleent, affiniteit heeft met het kerkelijke leven en bij voorkeur behoort tot de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland). Of een persoon die bijstand verleent voldoende affiniteit heeft met de kerkelijke gezindte is moeilijk te objectiveren. Per geval zal de kerkelijke vergadering daarover moeten besluiten.*

4. *Voor een zorgvuldig onderzoek door een kerkelijke vergadering kan het nodig zijn – al dan niet op verzoek van partijen – getuigen te horen. Bij appenzaken kan het dienstig zijn dat appellanten in persoon bij het horen van getuigen aanwezig zijn. Dit staat ter beoordeling van de kerkelijke*

vergadering of de door deze vergadering tot advies gemachtigde commissie.

6. In specifieke gevallen kan het wenselijk zijn deskundigen te raadplegen, bijvoorbeeld bij ethische of financiële zaken. Daarbij wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van deskundigen die behoren tot of dicht staan bij de kring van de gemeenten. Als deskundigen worden ingeschakeld, behoren ook partijen – in het licht van de in het proces vereiste transparantie, het motiveringsbeginsel – op de hoogte te worden gesteld van de inhoud van het deskundigenadvies.

Artikel 5 – Toegankelijkheid en vertrouwelijkheid van stukken

1. Een kerkelijke vergadering verstrekt aan bij een kerkelijke procedure betrokken partijen alle in die procedure uitgewisselde en relevante besluiten en (proces)stukken.
2. Het verslag van de beraadslaging over een zaak in de notulen van een kerkelijke vergadering is een document van intern beraad en wordt niet aan partijen ter beschikking gesteld.
3. De door een kerkelijke vergadering verstrekte beslissingen en stukken zijn bestemd voor persoonlijk gebruik van partijen en in voorkomende gevallen van de persoon die bijstand verleent. Het is niet toegestaan deze beslissingen en stukken aan derden ter inzage te geven of (delen daarvan) in de openbaarheid te brengen.
4. Bij schending van lid 3 neemt de kerkelijke vergadering passende maatregelen.

Toelichting bij artikel 5

- 1. De bij een procedure betrokkenen moeten over alle stukken, besluiten of uittreksels kunnen beschikken die door partijen in de procedure zijn ingebracht, die aan de besluitvorming ten grondslag liggen en van de gronden waarop die beslissingen zijn genomen. Daarom is het belangrijk dat de kerkelijke vergadering zelf deze stukken aan partijen verstrekt. Het betreft hier ook uittreksels uit notulen en rapporten die betrekking hebben op verklaringen van de betrokkene zelf en van derden over zijn zaak. De uittreksels uit notulen en rapporten worden gewaarmerkt door of namens de kerkelijke vergadering met een stempel en/of handtekening.*
- 2. Beraadslagingen van de kerkelijke vergadering in het kader van een procedure zijn, parallel aan het bij de burgerlijke rechter geldende 'geheim van de raadkamer', vertrouwelijk voor eenieder. Geen van de partijen heeft daarom recht kennis te nemen van het verslag van de beraadslaging over hun zaak. Aangezien de kerkelijke vergadering haar besluit met redenen dient te omkleden, kunnen partijen op grond van de schriftelijk gemotiveerde beslissing van de kerkelijke vergadering afwegen in hoeverre zij beroep wensen in te dienen tegen een besluit, voor zover mogelijk.*
- 3. Het is voor een goed verloop van de kerkelijke procedure essentieel dat vertrouwelijk met de stukken wordt omgegaan. Ook een appellant dient op zorgvuldige wijze met de stukken om te gaan.*
- 4. Omdat de omstandigheden verschillend kunnen zijn, is de wijze waarop in een dergelijk geval door de kerkelijke vergadering gereageerd kan worden algemeen gehouden. Het kan betekenen dat kerkelijke tucht moet worden toegepast.*

Een andere mogelijkheid is dat de kerkelijke vergadering in het uiterste geval moet besluiten tot stopzetting van de behandeling van het appel.

2.2. Indienen van appelschrift

Artikel 6 – Indiening appelschrift

1. Tegen een beslissing van de kerkenraad op een bezwaar of een andere beslissing waartegen rechtstreeks de mogelijkheid van appel wordt geboden, staat binnen zes weken beroep open op de classis voor een belanghebbende, tenzij bij die beslissing een andere termijn is genoemd.
2. Een appelschrift bevat in ieder geval de volgende elementen:
 - a. de naam en het adres van de indiener;
 - b. een omschrijving van de beslissing waartegen het appel zich richt;
 - c. de gronden van het appel, met een toelichting daarop;
 - d. een omschrijving van de uitspraak die de indiener van de classis vraagt.
3. Het appelschrift wordt per post of per email ingediend bij de scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk voor de eerstvolgende vergadering van de classis.
4. Indien een appelschrift bij een kerkenraad van een andere gemeente wordt ingediend, zendt die kerkenraad het zo spoedig mogelijk door naar de samenroepende kerk.
5. Het indienen van een appelschrift heeft geen opschortende werking, tenzij de kerkelijke vergadering bij haar beslissing anders heeft bepaald.

6. De indiener kan bij de scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk, tevens schriftelijk verzoeken om een voorlopige voorziening te treffen totdat de classis op het appel uitspraak heeft gedaan. Het verzoek bevat een uiteenzetting van de gronden en een omschrijving van de gevraagde voorlopige voorziening.

Toelichting bij artikel 6

1. *In de regel gaat aan het indienen van appel het maken van bezwaar tegen een beslissing van de kerkenraad vooraf. Dat bezwaar wordt vervolgens door de kerkenraad met de bezwaarmaker besproken. Tegen de daarop volgende beslissing van de kerkenraad op dat bezwaarschrift kan appel worden ingediend. Daarnaast zijn er andere beslissingen van de kerkenraad waartegen, gelet op de daaraan voorafgegane procedure, direct de mogelijkheid van appel wordt geboden (bijvoorbeeld bij tuchtzaken). Beleidsuitspraken van een deputaatschap kunnen geen onderwerp vormen van bezwaar- of beroepsprocedures. Het behoort tot de bevoegdheid van de generale synode om dat beleid te toetsen (zie Acta 2004, blz. 396-400). Om die toetsing mogelijk te maken leggen de deputaatschappen verantwoording af aan de generale synode.*
3. *Een appelschrift moet voldoen aan een aantal eisen om ontvankelijk te zijn en op een goede wijze te kunnen worden behandeld.*
5. *Een appelschrift heeft in de regel geen opschortende werking. In bepaalde gevallen kan het wenselijk zijn hangende de procedure nog geen uitvoering te geven aan de beslissing, omdat deze bij gegrondverklaring van het appel moeilijk is terug te draaien. Als bij de verkiezing van ambtsdragers*

appel wordt ingesteld tegen hun bevestiging, is het gebruikelijk om de bevestiging aan te houden totdat er in eerste instantie, dus door de classis, een beslissing op het appel is genomen, tenzij er sprake is van kleine en formele bezwaren.

- 6. Omdat het appelschrift in de regel geen opschortende werking heeft, kan de indiener voor spoedeisende zaken wel verzoeken om een voorlopige voorziening te treffen tot het moment dat de classis beslist op het appelschrift. Daarbij dient de spoedeisendheid te worden aangetoond. Voor het treffen van een voorlopige voorziening bestaat aanleiding indien de belanghebbende(n) zonder aantoonbare schade niet kunnen wachten op de definitieve beslissing.*

Artikel 7 – Taak (scriba) samenroepende kerk

1. De scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk, bevestigt de indiener schriftelijk de ontvangst van zijn appelschrift (en in voorkomende gevallen het verzoek om een voorlopige voorziening).
2. De scriba van de samenroepende kerk zendt een afschrift van het ingediende appelschrift met de ingediende, daarbij behorende stukken aan de wederpartij en stelt deze in de gelegenheid om binnen een termijn van vier weken schriftelijk verweer te voeren tegen het ingediende appelschrift.
3. Na ontvangst van het verweerschrift zendt de scriba van de samenroepende kerk een afschrift van het verweer aan de indiener en aan de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appalzaken.
4. De scriba van de samenroepende kerk ziet er op toe dat de indiener, de wederpartij en de afgevaardigden naar de classicale vergadering en hun secundi de beschikking hebben over alle

stukken die de voorbereidingscommissie appelzaken bij haar advies zal betrekken.

5. De samenroepende kerk plaatst het appelschrift (en het eventuele verzoek om een voorlopige voorziening) op de agenda van de (vervroegde) vergadering van de classis en stelt een afschrift van de ingediende stukken onverwijld in handen van de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appelzaken.
6. De kerkenraad van de samenroepende kerk besluit eerst tot vervroeging van de classisvergadering na advies van de consulent en de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appelzaken.

Toelichting bij artikel 7

1. *De scriba van de samenroepende kerk voor de volgende classisvergadering heeft een belangrijke taak bij het toezenden van de ontvangstbevestiging, het toesturen en doorzenden van de verschillende stukken.*
4. *Hij ziet er ook op toe dat alle partijen en de voorbereidingscommissie beschikken over dezelfde set met stukken. Ook moet hij zorgdragen voor de agendering van het appelschrift ten behoeve van de volgende (al dan niet vervroegde) classisvergadering.*
Het is niet de bedoeling dat de indiener van het appel reageert op het verweerschrift. Als dat wel gebeurt, worden deze stukken niet meegezonden. Wel kan de indiener tijdens de mondelinge behandeling van het appel op het verweerschrift reageren.
6. *Voor het antwoord op de vraag of een classisvergadering vervroegd moet worden bijeengeroepen, wordt onder meer het volgende overwogen:*
 - *wat is de aard van de in het geding zijnde belangen;*

- worden de belangen van de partijen geschaad, indien de classis niet vervroegd wordt bijeengeroepen;
- zijn de belangen van de partijen in eerdere instantie al voldoende aan de orde geweest;
- welke andere consequenties zijn verbonden aan het vervroegd bijeenroepen van de vergadering, zoals de vraag of de algemene kerkelijke orde, precedentwerking, het tijdsbeslag en de extra te maken kosten, in evenredige verhouding staan ten opzichte van het belang van de appellant.

2.3. Voorbereiding voor classis

Artikel 8 – Benoeming voorbereidingscommissie appelzaken

1. Voor de voorbereiding van de behandeling van de appelzaken die bij haar aanhangig worden gemaakt, stelt de classis een voorbereidingscommissie appelzaken in, die advies uitbrengt aan de classis.
2. De voorbereidingscommissie bestaat uit vijf leden en vijf plaatsvervangende leden.
3. Afhankelijk van de omvang en de complexiteit van een zaak bepaalt de voorbereidingscommissie met hoeveel leden die zaak zal worden behandeld. Dit aantal is ten minste drie.
4. De classis waarborgt bij de benoeming van de commissieleden dat er voldoende theologische en kerkrechtelijke/juridische deskundigheid binnen de commissie aanwezig is. De commissie bestaat in ieder geval uit ambtsdragers uit het ressort van de classis. Ten behoeve van de gewenste deskundigheid kan de commissie zich laten bijstaan door niet-ambtsdragers.
5. De classis bepaalt in haar benoemingsbesluit de benoemings-

termijn van een commissielid of plaatsvervangend lid op vier jaar. Na het verstrijken van deze termijn is herbenoeming mogelijk.

6. Een commissielid dat in een persoonlijke relatie staat tot een van de partijen of een andere bij de zaak betrokken persoon, neemt geen deel aan de behandeling van de zaak.

Toelichting bij artikel 8

Zie ook de algemene toelichting.

Ter bespoediging van de procedure en met het oog op de zorgvuldigheid en deskundigheid, is een vaste voorbereidingscommissie op classicaal niveau een goed instrument. Om te voorkomen dat de bezetting van deze voorbereidingscommissie problematisch is als gevolg van het ontbreken van geschikte en deskundige personen binnen het ressort van de classis, is het mogelijk om uit het bredere verband (de particuliere synode) leden voor de commissie te rekruteren. Daardoor is het ook mogelijk dat de voorbereidingscommissies van classes binnen het ressort van de particuliere synode (gedeeltelijk) uit dezelfde personen bestaan. Door de benoeming van vijf leden en vijf plaatsvervangende leden is een pool beschikbaar waaruit steeds een commissie van meerdere personen kan worden samengesteld. De voorbereidingscommissie behoeft niet altijd in volledige samenstelling te acteren.

4. *Om genoegzame deskundigheid binnen de voorbereidingscommissie te bevorderen, is het gewenst dat de commissie zich laat bijstaan door niet-ambtsdragers die deze deskundigheid wel hebben. Daarbij kan het gaan om kerkrechtelijke/juridische deskundigheid, maar ook om medische of psychische deskundigheid. De zwijgplicht die voor ambtsdragers geldt, wordt in een specifieke geheim-*

houdingsverklaring ook opgelegd aan niet-ambtsdragers.

6. *Met het begrip ‘persoonlijke relatie’ wordt niet alleen de verwantschap in familiegraad bedoeld, maar bijvoorbeeld ook het bredere verband van vrienden, etcetera. Het is aan de beoogde leden van de commissie om hier met voorzichtigheid en wijsheid mee om te gaan.*

Artikel 9 – Taak voorbereidingscommissie appenzaken

1. De voorbereidingscommissie appenzaken neemt zo spoedig mogelijk kennis van het appelschrift en bereidt de behandeling daarvan door de classis voor.
2. De voorbereidingscommissie appenzaken heeft als taken:
 - a. het appelschrift te toetsen op zijn ontvankelijkheid aan de hand van artikel 10;
 - b. na te gaan of alle relevante stukken zijn bijgevoegd;
 - c. de spoedeisendheid van de zaak te bezien en de kerkenraad van de samenroepende kerk te adviseren of er noodzaak bestaat tot het bijeenroepen van een vervroegde classis;
 - d. de classis te adviseren over de ontvankelijkheid van het appelschrift en over de eventuele noodzaak tot het treffen van een voorlopige voorziening;
 - e. zo nodig de classis te adviseren over de mogelijkheid om met de appellant tot verzoening te komen;
 - f. ten behoeve van de vergadering van de classis de relevante inhoudelijke geschilpunten te onderscheiden en ordenen.
3. Indien een appelschrift niet voldoet aan de in artikel 6, lid 2 gestelde vereisten, niet alle relevante stukken zijn bijgevoegd, of onduidelijkheid bestaat over (de gronden van) de gevraagde voorlopige voorziening, stelt de voorbereidingscommissie de indiener in de gelegenheid dit te herstellen dan wel aan te

- vullen binnen een door haar te bepalen termijn.
4. Indien het ter uitvoering van de in lid 2, onderdelen a en c, genoemde taken van de voorbereidingscommissie noodzakelijk is de indiener van het appelschrift en/of de wederpartij te horen, is artikel 3 van overeenkomstige toepassing.
 5. De voorbereidingscommissie zendt het advies ten minste één week voor de (vervroegde) classisvergadering aan de scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk.
 6. De scriba van de samenroepende kerk zendt het advies direct aan de kerkenraden ten behoeve van de afgevaardigden naar de classicale vergadering en hun secundi.

Toelichting bij artikel 9

- 1/2. De voorbereidingscommissie ordent ten behoeve van een efficiënte behandeling door de classis zo nodig de inhoudelijke geschilpunten. In verband daarmee kan zij ook advies uitbrengen over eventueel in te schakelen getuigen en/of deskundigen. Wanneer het appelschrift zeer uitgebreid is, kan de voorbereidingscommissie ten behoeve van een efficiënte behandeling een samenvatting maken voor de classis, dan wel de appellant vragen het appel samen te vatten.*
- 3. Ter voorkoming van discussies over formaliteiten, stelt de voorbereidingscommissie partijen in de gelegenheid gebreken te herstellen of stukken aan te vullen. Het is van belang dit ook te communiceren met de kerkenraad die is gevraagd een verweerschrift te schrijven. In het verweerschrift moet rekening kunnen worden gehouden met het aangevulde of aangepaste appelschrift.*
- 5. Als de in het vijfde lid genoemde termijn niet haalbaar blijkt te zijn, neemt de voorbereidingscommissie contact*

op met de scribe van de samenroepende kerk om dit agendapunt te verdagen naar een uitgestelde of volgende (vervroegde) vergadering van de classis.

2.4. Behandeling, beraadslaging en besluitvorming door de classis

Artikel 10 – Behandeling op de classis

1. De scribe van de samenroepende kerk doet aan de indiener en de wederpartij mededeling van de dag, de plaats en het tijdstip waarop de classis het ingediende appelschrift zal behandelen. Partijen worden uitgenodigd de behandeling van hun appel bij te wonen.
2. Indien de indiener en/of de wederpartij van mening zijn/is dat er omstandigheden zijn om aan te nemen dat een lid van de classis in onvoldoende mate onpartijdig staat ten opzichte van de te behandelen zaak, doet hij voor aanvang van de behandeling van het ingediende appelschrift daarvan mededeling aan de voorzitter van de classis. De classis beslist vervolgens over de deelname van het betrokken lid aan de behandeling, beraadslaging en besluitvorming.
3. De classis verklaart een ingediend appelschrift niet-ontvanke-lijk indien:
 - a. de indiener op grond van artikel 6 niet het recht toekomt appel in te dienen;
 - b. het buiten de termijn is ingesteld, tenzij de indiener de termijnoverschrijding redelijkerwijs niet kan worden verweten;
 - c. de indiener niet binnen de gestelde termijn, bedoeld in artikel 9, lid 3, een gepleegd verzuim heeft hersteld;

- d. de kerkenraad de beslissing heeft ingetrokken.
- 4. De classis kan een ingediend appelschrift niet-ontvankelijk verklaren indien:
 - a. de indiener geen lid meer is van een van de Gereformeerde Gemeenten;
 - b. de indiener zich feitelijk heeft onttrokken aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad (anders dan door verhuizing).
- 5. Indien de classis het appelschrift ontvankelijk verklaart, kan zij:
 - a. de indiener en de wederpartij in de gelegenheid stellen ten overstaan van de vergadering hun inhoudelijke standpunten mondeling toe te lichten en vervolgens overgaan tot beraadslaging en besluitvorming (op grond van de artikelen 11 en 12);
 - b. besluiten tot de benoeming van een adviescommissie ten behoeve van een voortgezette dan wel (vervroegde) volgende classicale vergadering. Aan deze commissie kan het horen van partijen en in voorkomende gevallen van getuigen en/of deskundigen worden opgedragen; de artikelen 3 en 4 zijn van overeenkomstige toepassing. Partijen hebben dan niet meer het recht om ter classicale vergadering gehoord te worden. Ook kan de classis deze commissie verzoeken te adviseren over de gegrondheid van het appel en het opstellen van een conceptbeslissing ten behoeve van de classis. Het mandaat en de samenstelling van de adviescommissie worden aan partijen meegedeeld. De adviescommissie kan bestaan uit leden van de voorbereidingscommissie.

Toelichting bij artikel 10

Bij kerkelijke procedures kunnen de volgende fasen van behandeling door de kerkelijke vergadering worden onderscheiden:

- A. *De informatieve fase. Dat is het deel van de behandeling waarin zoveel mogelijk duidelijkheid wordt verschaft over de voor de betreffende zaak relevante feiten en omstandigheden; dat gebeurt voor een belangrijk deel door de voorbereidingscommissie (artikel 9). In de informatieve fase worden de indiener en de wederpartij in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel.*
- B. *De fase van beraadslaging. In deze fase worden de feiten en omstandigheden overwogen en getoetst (zie artikel 11). Vanaf deze fase zijn de partijen niet aanwezig bij de behandeling van het appel.*
- C. *De fase van besluitvorming. Dit is het sluitstuk van de behandeling, waarin een beslissing wordt genomen over de aan de orde zijnde zaak, inclusief de stemming (zie artikel 12).*
2. *Voorafgaand aan de behandeling van een appelzaak kunnen eventuele twijfels over de onpartijdigheid van leden van de classis ten opzichte van de te behandelen zaak aan de orde worden gesteld. De classis beslist over de deelname van leden van de classis ten aanzien waarvan twijfels bestaan.*
3. *Een appelschrift is niet-ontvankelijk als niet is voldaan aan de eisen die in de Appelregeling zijn gesteld, of als de onderliggende beslissing is ingetrokken of haar werking heeft verloren.*
4. *Een appelschrift kan niet-ontvankelijk worden verklaard als iemand zich formeel of feitelijk heeft onttrokken aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad of de gemeenten, of is overleden. Hier geldt geen verplichte niet-ontvankelijkheid, omdat er een afweging moet worden gemaakt. Iemand niet-ontvankelijk verklaren, betekent immers dat binnen de kerk geen recht meer gedaan wordt.*

Er zijn situaties denkbaar dat het gewenst kan zijn toch te komen tot een beslissing in appel, omdat er een breder belang speelt.

Van onttrekking aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad kan sprake zijn als zich een of meer van de volgende zaken hebben voorgedaan: het bij herhaling weigeren van ambtelijk bezoek, het herhaaldelijk niet reageren op schriftelijke verzoeken, het bij herhaling niet nakomen van afspraken, het veelvuldig verzuimen van de zondagse kerkdiensten in de eigen gemeente, en dit alles bezien in onderlinge samenhang en gedurende een periode van ten minste één jaar.

5. *Als de classis het appelschrift ontvankelijk verklaart, kan vervolgens worden gekozen:*
 - a. *voor een inhoudelijke behandeling van de zaak; partijen worden dan in de gelegenheid gesteld hun standpunten mondeling toe te lichten, of*
 - b. *voor een verdaging van de zaak naar een voortgezette of (vervroegde) volgende classicaal vergadering, waarbij tevens een adviescommissie als bedoeld in artikel 10, lid 5b kan worden benoemd. Deze adviescommissie heeft een andere functie dan de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie. De voorbereidingscommissie bereidt de behandeling op de classis voor, primair ten behoeve van de besluitvorming over de ontvankelijkheid van een appel. De adviescommissie adviseert – na de ontvankelijkheidsbeslissing – met betrekking tot de inhoudelijke besluitvorming.*

Artikel 11 – Beraadslaging

1. De beraadslaging door de classis geschiedt in comité, of bij hoge uitzondering in klein comité, en buiten aanwezigheid van de indiener en de wederpartij.
2. Bij de beraadslaging over het appelschrift zijn ten minste twee leden van de voorbereidingscommissie aanwezig om de classis zo nodig van nader advies te dienen.
3. Na afronding van de beraadslaging over het appelschrift, formuleert de preses van de classis de voorlopige conclusies over de gegrondheid van de inhoudelijke geschilpunten.

Toelichting bij artikel 11

In de fase van de beraadslaging en besluitvorming (artikel 12) zijn partijen niet meer aanwezig bij de behandeling van het appel. De behandeling van appelschriften en tuchtzaken vindt in de regel plaats in comité (waarbij naast de afgevaardigden ook andere ambtsdragers aanwezig mogen zijn). In de praktijk wordt aan de studenten van de Theologische School toegestaan een vergadering in comité bij te wonen. Bij hoge uitzondering vindt een behandeling plaats in klein comité (waarbij alleen de afgevaardigden aanwezig zijn).

Artikel 12 – Besluitvorming

1. De besluitvorming over de gegrondheid van een ontvanke-lijk appelschrift vindt plaats in comité of bij uitzondering in klein comité en buiten aanwezigheid van de indiener en de wederpartij.
2. De classis houdt bij de besluitvorming van de zaak rekening

- met eventueel sinds de uitspraak inzake de ontvankelijkheid opgetreden wijzigingen in feiten en omstandigheden.
3. Waar dat aan de orde is, motiveert de classis haar uitspraken vanuit Gods Woord en de gereformeerde belijdenis.
 4. De classis doet uitspraak op het ingediende appelschrift bij meerderheid van stemmen.
 5. De uitspraak van de classis bevat ten minste de volgende onderdelen:
 - a. een overzicht van het procesverloop, waaronder een weergave van de beslissing;
 - b. een omschrijving van (de feiten van) het geschil waarover de classis een uitspraak doet;
 - c. een samenvatting van het appel- en verweerschrift;
 - d. de vermelding van de gehouden hoorzitting onder toevoeging van het verslag als bijlage;
 - e. indien een voorlopige voorziening is getroffen, de inhoud van deze voorziening en de gronden waarop deze voorziening berust;
 - f. de beoordeling van de ontvankelijkheid;
 - g. de uitspraak over de gegrondheid van het appel en de gronden waarop deze uitspraak berust;
 - h. of, en zo ja, bij wie een eventueel appelschrift tegen de uitspraak kan worden ingediend en binnen welke termijn (in de regel zes weken) dit appelschrift moet zijn ontvangen.
 - i. een pastorale oproep om zich te onderwerpen aan en te voegen naar de uitspraak van de kerkelijke vergadering.
 6. De classis geeft van haar uitspraak binnen vier weken kennis aan de indiener en de wederpartij door toezending van de uitspraak.

Toelichting bij artikel 12

1. *Als de aard of complexiteit van de zaak zodanig is dat de voorbereidingen niet tijdig kunnen worden afgerond, vindt geen besluitvorming plaats. Wel kan dit punt worden geagendeerd en kan de vergadering worden geïnformeerd over de voortgang en de verwachte termijn van afwikkeling.*
5. *Het verdient aanbeveling dat een commissie een rapport opstelt dat in zijn geheel naar de appellanten kan worden gezonden. Overwegingen die uitsluitend bedoeld zijn voor de bespreking tijdens de vergadering kunnen dan in een oplegnotitie aan de classis worden bijgevoegd. Dit bevordert de communicatie van de besluiten van een kerkelijke vergadering, aan een appellant. Bijkomend voordeel is de snelheid waarbij besluiten aan appellanten kunnen worden verzonden. Vanuit pastoraal oogpunt is het goed dat bij de toezending van de uitspraak de appellant door de classis opgeroepen wordt tot onderwerping en verootmoediging.*
6. *In de begeleidende brief vermeldt de classis tevens of, en zo ja, bij wie een appelschrift tegen de uitspraak kan worden ingediend en binnen welke termijn (in de regel zes weken) dit moet zijn ontvangen.*

2.5. Appel bij particuliere synode en generale synode

Artikel 13 – Appel bij particuliere synode

1. Tegen een beslissing van de classis of een uitspraak op appel van de classis staat voor een belanghebbende binnen zes weken beroep open op de particuliere synode.
2. Wat de indiening van een appelschrift en de behandeling

- daarvan door de particuliere synode betreft, zijn de artikelen 6, 7 en 10 van overeenkomstige toepassing.
3. Wat de beraadslaging en de besluitvorming door de particuliere synode over een appelschrift betreft, zijn de artikelen 11 en 12 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat in de situatie dat
 - a. sprake is van een primaire beslissing van de classis, die classis niet aanwezig is bij de beraadslaging en de besluitvorming;
 - b. sprake is van een uitspraak op appel van de classis, alleen de afgevaardigden die in persoon betrokken zijn geweest bij de uitspraak van de classis, niet deelnemen aan de beraadslaging en de besluitvorming.
 4. De particuliere synode kan een adviescommissie met een nader te bepalen opdracht instellen.

Toelichting bij artikel 13

3. *Bij het appel bij de particuliere synode moeten twee situaties worden onderscheiden. In de eerste plaats de situatie dat appel wordt ingesteld tegen een 'primaire' beslissing van de classis (zie algemene toelichting, punt 4). In dat geval is de classis partij en is zij niet aanwezig bij de beraadslaging en besluitvorming. In de tweede situatie heeft de classis een uitspraak gedaan op een appel en dan is zij geen partij. In dat geval nemen, gelet op de zuiverheid van de besluitvorming, alleen de afgevaardigden die in persoon betrokken zijn geweest bij de uitspraak van de classis, niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming. Wel mogen in hun plaats de secundi – voor zover zij niet in persoon betrokken zijn geweest – deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming.*

2. *De procedureregels rond het verloop van de appelprocedure worden niet opnieuw uitgeschreven. In plaats daarvan worden de procedureregels van de classis van overeenkomstige toepassing verklaard. Dat betekent dat de bepalingen moeten worden gelezen alsof ze betrekking hebben op de particuliere synode. Daarop wordt één uitzondering gemaakt. Omdat de partijstelling (belijdend lid – kerkenraad) in appel bij de particuliere synode niet verandert, is ook de classis die eerder in appel heeft beslist – via afgevaardigden – betrokken bij de beraadslaging en besluitvorming van de particuliere synode. Om te nauwe betrokkenheid bij de eerdere beslissing in appel te voorkomen, is ervoor gekozen alleen de individuele leden die persoonlijk betrokken zijn geweest bij het nemen van de beslissing of de uitspraak van de classis, uit te sluiten van deelname aan de beraadslaging en de besluitvorming.*

De algemene bepalingen (artikel 1 tot en met 5) blijven gewoon van toepassing.

Het zal bij toetsing door de particuliere synode vaak nodig blijken nadere informatie in te winnen bij de classis over haar beslissing.

Artikel 14 – Appel bij generale synode

1. Tegen een uitspraak op appel van de particuliere synode staat voor een belanghebbende binnen zes weken beroep open op de generale synode.
2. Wat betreft de indiening van een appelschrift en de behandeling daarvan door de generale synode, zijn de artikelen 6, 7 en 10 van overeenkomstige toepassing.
3. Wat betreft de beraadslaging en de besluitvorming door de

generale synode over een appelschrift, zijn de artikelen 11 en 12 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de afgevaardigden die in persoon betrokken zijn geweest bij de uitspraak van de particuliere synode, niet deelnemen aan de beraadslaging en de besluitvorming.

4. De generale synode kan een adviescommissie met een nader te bepalen opdracht instellen.
5. Indien het in appel bij de generale synode gaat om een zaak waarin zowel een classis als een particuliere synode tot eenzelfde oordeel zijn gekomen, kan de generale synode volstaan met slechts de toetsing of de eerdere behandeling naar Schrift, belijdenis en kerkorde zorgvuldig heeft plaatsgevonden (de zogenoemde marginale toetsing).
6. Indien de generale synode vaststelt dat niet is voldaan aan de in lid 5 omschreven zorgvuldige behandeling, stelt de generale synode een eigen onderzoek in met inachtneming van de procedureregels van deze Appelregeling.

Toelichting bij artikel 14

2. *Ook in dit artikel worden de procedureregels van de classis van overeenkomstige toepassing verklaard op de procedure bij de generale synode. Ook bij de appelprocedure bij de generale synode is de instelling van een adviescommissie geen verplichting maar een mogelijkheid. Deze commissie kan dan bijvoorbeeld toetsen of de eerdere behandeling naar Schrift, belijdenis en kerkorde zorgvuldig heeft plaatsgevonden.*

Het zal bij toetsing door de generale synode vaak nodig blijken nadere informatie in te winnen bij de particuliere synode over haar beslissing.

5. *Indien reeds in twee instanties over een bepaalde zaak in*

appel is geoordeeld (door de classis en door de particuliere synode) en de feiten zijn onderzocht, gewogen en op grond daarvan een gelijkkluidende uitspraak is gedaan, is het niet in strijd met de zorgvuldigheid dat in derde instantie, door de generale synode, slechts een marginale toetsing plaatsvindt. Bij marginale toetsing oordeelt de generale synode alleen of de eerdere behandeling naar Schrift, belijdenis en kerkorde zorgvuldig heeft plaatsgehad. Dit laat onverlet dat de generale synode in zaken van belijdenis en leer wel een eigen onderzoek kan instellen.

- 6. In het geval dat er sprake is van onzorgvuldig handelen dat in strijd is met de Schrift, de belijdenis en/of de kerkorde door (een van) de betrokken kerkelijke vergaderingen, doet de generale synode de zaak zelf af. Er vindt in verband met de bespoediging van de finale beslissing, geen terugverwijzing meer plaats naar de particuliere synode die eerder over de zaak heeft beslist.*

2.6. Slotbepalingen

Artikel 15 – Onvoorziene gevallen

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet, beslist de kerkelijke vergadering.

Artikel 16 – Inwerkingtreding en overgangsbepaling

1. Deze regeling treedt in werking op een door het deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting vast te stellen tijdstip.
2. Appelschriften die worden ingediend tegen beslissingen die vóór dat tijdstip zijn genomen, worden behandeld naar de

regels van *In goede orde*.

Artikel 17 – Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als Appelregeling 2019.

DE KERKELIJKE TUCHT

I. INLEIDING

I.1. Bijbels fundament

In het eerste hoofdstuk is aangegeven dat de kerkelijke tucht een wezenlijk onderdeel is van het ambtelijke werk. Het is zelfs, volgens artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, een van de kenmerken van de ware Kerk.

Ook werd benoemd dat de kerkelijke tucht gefundeerd moet zijn op het Woord van God, de belijdenisgeschriften en de Dordtse Kerkorde. Deze eis geldt ook voor de nadere uitwerking van de tucht. De kerkelijke tucht heeft een eigen plaats in de Dordtse Kerkorde gekregen. In de artikelen 71-80 komt deze aan de orde onder het opschrift: ‘De christelijke censuur en de kerkelijke vermaning’. In dit hoofdstuk willen we de toepassing van de tucht in de praktijk nader beschrijven.

Toelichting bij I.1:

In hoofdstuk 2 van deze uitgave is in meer algemene zin ingegaan op de kerkelijke tucht als onderdeel van het kerkordelijk handelen. Ook worden daarin enkele algemene procedureregels beschreven.

1.2. Doel van de tucht

Het is goed om steeds voor ogen te houden dat de kerkelijke tucht een ander uitgangspunt heeft dan het burgerlijk strafrecht. Waar het burgerlijk strafrecht uitgaat van een vergelding voor het bedreven kwaad, geldt daarentegen in het kerkelijk recht een ander uitgangspunt, namelijk het behoud van de zondaar. De kerkelijke tucht heeft een driedelig doel:

- a. Het voorkomen van lastering van de Naam des Heeren.
- b. Het bewaren van de heiligheid der gemeente.
- c. Het terechtbrengen, het winnen van de zondaar.

Toelichting bij 1.2:

Tucht hangt samen met het woordje ‘trekken’. De Heere trekt in Zijn Woord grenzen tussen goed en kwaad. Tucht-oefening beoogt het lid van de kerk bij grensoverschrijdend gedrag terug te trekken. Het doel van tucht is gericht op het behoud van de zondaar. Daartoe is veel gebed nodig.

1.3. Opzet van dit hoofdstuk

Na de inleiding willen we eerst de verschillende stadia van de kerkelijke tucht beschrijven. Deze tucht begint in algemene zin bij de onderlinge vermaning, die kan uitmonden in het handelen naar Mattheüs 18. Daarna volgt de ambtelijke vermaning of de zogenaamde ‘stille censuur’. Ten slotte wordt de afsnijding in drie trappen beschreven. Een aparte paragraaf is gewijd aan de tucht over ambtsdragers. We sluiten dit hoofdstuk af met een vereenvoudigd schema, waarin de tucht kort wordt samengevat.

Waar nodig wordt de tekst toegelicht. Het gaat dan om een nadere verklaring of een nadere uitwerking. Het is bedoeld om dienstbaar te zijn aan kerkelijke vergaderingen bij de toepassing van de kerkelijke tucht. Deze toelichting is duidelijk zichtbaar gemaakt door zijn cursieve druk. Bovendien is hier een steunkleur gebruikt.

1.4. Belang van goede uitvoering

Het is een van de taken van een kerkenraad om, waar nodig, de kerkelijke tucht toe te passen. Deze taak heeft de Heere Zelf op de schouders gelegd. Het is daarom belangrijk dat de ambtsdrager kennis heeft van de bedoeling van de tucht en ook weet hoe en wanneer de tucht toegepast moet worden. Ook moet hij oog hebben voor het geheel van de mogelijke handelingen, omdat de genomen maatregelen altijd samenhangen met het geheel van de kerkelijke tucht.

Deze noodzakelijke kennis weegt dubbel omdat er mogelijk een appelprocedure volgt op de genomen kerkelijke tuchtmaatregelen. Dan zal moeten blijken dat de kerkelijke tucht op de juiste wijze is toegepast. In het vierde hoofdstuk van deze uitgave wordt uitgebreid ingegaan op de appelprocedure, de zogenoemde ‘Appelregeling 2019’. De hierin genoemde procedureregels zijn geldend voor alle zaken rondom de kerkelijke tucht. Het spreekt voor zich dat de ambtsdrager hier kennis van heeft, of op zijn minst in voorkomende gevallen de weg weet te vinden.

2. ONDERLINGE VERMANING

2.1. Broederlijke vermaning

De broederlijke vermaning heeft een algemeen karakter. Deze plicht geldt voor elk lid uit de gemeente. Ieder die zijn broeder

of zuster ziet zondigen, moet hem of haar bestraffen. Dit vloeit voort uit de bijbelse notie van de naastenliefde. Ieder is immers ‘zijn broeders hoeder’. Deze vermaning kan zijn reden vinden in levenswandel en verkeerde (leer)opvattingen. Zie hiervoor ook het slot van hoofdstuk 2.

2.2. Heimelijke en openbare zonden

De kerkorde maakt naar Mattheüs 18 en vraag en antwoord 85 van de Heidelbergse Catechismus onderscheid tussen heimelijke zonden en openbare zonden. De volgende kenmerken gelden:

- a. Heimelijke zonden zijn verborgen zonden. Ze zijn niet aan veel mensen bekend.
- b. Openbare zonden komen ‘van haar naturen wege’, dus door hun karakter, openbaar. Het bekend zijn blijft niet beperkt tot een of enkele leden van de gemeente. Ze geven binnen de gemeente openbare ergernis.
- c. Heimelijke zonden kunnen openbaar worden, wanneer iemand doorgaat met zondigen en zich niet stoort aan de broederlijke vermaning.

Toelichting bij 2.2:

1. De kerken bepaalden te Emden (1571) dat zowel de dwaling in de leer als de zonde in het leven, zolang ze nog heimelijk, dat is nog slechts aan een of aan enkele personen bekend is, maar nog geen openbare ergernis gegeven heeft, niet tot de kerkenraad mag gebracht worden (Joh. Jansen, *Korte Verklaring van de kerkorde* (derde vermeerderde druk), blz. 311). Zie ook artikel 73 van de Dordtse Kerkorde.
2. Deze ergernis mag niet worden verward met irritatie.

Ergernis duidt erop dat een zonde een struikelblok dreigt te vormen voor anderen. Ook is er sprake van ergernis als anderen in de gemeente het aantrekkelijk kunnen vinden om het voort durende kwade na te volgen.

2.3. Onder vier ogen

Heimelijke zonde moet als zodanig behandeld worden. De volgende aandachtspunten gelden:

- a. Bij een heimelijke zonde hoort een heimelijk vermanen. Het is een zaak tussen de vermaner en de vermaande, in een gesprek onder vier ogen.
- b. De bijbelse grond voor deze handelwijze is te vinden in Mattheüs 18:15: 'Ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen.'
- c. Als de betrokkene niet wil luisteren naar deze onderlinge vermaning, volgt een tweede gesprek. Degene die vermaant en over de zonde aanspreekt, neemt dan een getuige mee. Dat kan ook iemand zijn die zelf niet concreet getuige was van het bedrijven van de zonde.
- d. Indien de onderlinge vermaning over heimelijke zonde ook na het tweede gesprek tekortschiet en haar doel niet bereikt, mag iemand deze zonde ter kennis brengen van de kerkenraad.

Toelichting bij 2.3:

- a. Dat bestraffen kan zeer verschillend gebeuren. Het meest doeltreffend is dat men dat niet doet als rechter, uit de hoogte, in drift en op harde toon, in voorgewende heiligheid en voortreffelijkheid, ook niet 'vaderlijk', maar 'broederlijk'; niet met de nadruk op het ongelijk dat ons

- is aangedaan, maar op de zonde tegen God bedreven.
- b. Het verband waarin het genoemde bijbelgedeelte staat, wijst op het medisch karakter van de kerkelijke tucht: gericht op het behoud van de naaste, niet heersend, wel dienend, doch tegelijk doortastend. Gericht op vergeven, behouden, redden en genezen.
 - c. Wordt er schuld erkend en de zonde verder nagelaten, dan 'hebt gij uw broeder gewonnen' (Matt. 18:15). Dan dient men hierover verder naar buiten toe te zwijgen.

3. AMBTELIJKE VERMANING EN STILLE CENSUUR

3.1. Ambtelijke vermaning

Het is de taak van de kerkenraad, indien daarvan sprake is, op te treden tegen vermanenswaardige zonden. De kerkenraad vertegenwoordigt daarbij de gehele gemeente. Deze ambtelijke vermaning kan in ruimere zin plaats hebben tijdens ambtelijke (huis)bezoeken, waar het een algemeen karakter heeft.

- a. Het is nodig om vermanend op te treden als iemand een heimelijke zonde ter kennis heeft gebracht van de kerkenraad.
- b. Een kerkenraad hoeft niet altijd te wachten tot iemand een zonde meldt. Openbare zonden die aan de kerkenraad bekend zijn, kunnen de kerkenraad eveneens tot optreden brengen.

Toelichting bij 3.1:

- 1. Pas nadat het persoonlijk vermanen conform Mattheüs 18 heeft plaatsgehad, kan een heimelijke zonde ter kennis gebracht worden van de kerkenraad. Die kan

vervolgens handelen. De kerkenraad vertegenwoordigt hierbij de gehele gemeente. Zie hiervoor ook het formulier om ouderlingen en diakenen te bevestigen: ‘En alzo maken de dienaars des Woords en de ouderlingen tezamen een college of gezelschap, zijnde als een raad der Kerk en vertonende de gehele gemeente; waarop de Heere Christus ziet wanneer Hij zegt: Zeg het der gemeente; hetwelk geenszins verstaan kan worden van alle lidmaten der gemeente ieder in het bijzonder, maar zeer bekwamelijk van degenen die de gemeente waarvan zij verkoren zijn, regeren.’

2. Ambtsdragers hebben ook persoonlijk hun plicht te verstaan.

3.2. Stille censuur

Als gedegen onderzoek leidt tot de uitspraak dat een betrokkene schuldig is, zal er altijd eerst sprake zijn van stille censuur.

- a. Van een lid dat onder stille censuur wordt geplaatst, worden de rechten van het lidmaatschap opgeschort. Diaconale en pastorale zorg blijven gehandhaafd. Voor de wijze waarop betrokkene van dit besluit op de hoogte moet worden gesteld zie 4.2.b.
- b. Zolang er hoop bestaat op berouw en betering van de betrokkene, zal de stille censuur worden voortgezet.
- c. Gedurende de stille censuur zoekt de kerkenraad de betrokkene steeds weer te vermanen.
- d. De stille censuur mag niet worden verward met de censuur waarbij sprake is van de afsnijding in trappen.
- e. De stille censuur moet een zaak blijven tussen de gecensureerde en de kerkenraad. Het zwijgen van het betrokken lid dient om

de eer en de zaak des Heeren niet in diskrediet te brengen.

Toelichting bij 3.2:

1. De kerkenraad moet zich zelfstandig een zo nauwkeurig mogelijk beeld vormen van de feitelijke toedracht, opdat hij bij het licht der Schrift over dit bijzondere geval zich een juist en gefundeerd oordeel kan vormen. Bij dit onderzoek geldt het principe van hoor en wederhoor, zoals omschreven in de Appelregeling 2019.
2. De kerkenraad mag niet ingaan op anonieme brieven en losse geruchten.
3. Als de rechten van het lidmaatschap worden opgeschort, betekent dit dat de betrokkene geen toegang meer heeft tot de sacramenten en tot de kerkelijke ledenvergadering waar het stemrecht wordt uitgeoefend.
4. Deze stille censuur gaat vooraf aan de afsnijding met de ban (de grote ban). Het verschil tussen de stille censuur en de kerkelijke afsnijding is onder meer dat de stille censuur voor onbepaalde tijd kan doorgaan. Ze is niet aan een bepaalde termijn gebonden.
5. Een verschil tussen de stille censuur en de afsnijding is, dat de stille censuur, die door de kerkenraad opgelegd wordt, een zaak moet blijven tussen de gecensureerde en de kerkenraad.

3.3. Beter te langzaam dan te snel

Als regel geldt dat de kerkenraad bij vermaning en het uitoefenen van kerkelijke tucht beter te langzaam kan handelen dan ondoordacht snel.

- a. Pas als vermaningen niet het gewenste gevolg hebben, kan de tijd aanbreken om over te gaan tot wat wel ‘de uiterste remedie’ heet: censuur met de afsnijding in trappen.
- b. Er mag nooit sprake zijn van een plotseling, zonder voorafgaand vermaan en onverhoord onder censuur zetten van leden, als een soort strafmaatregel.

Toelichting bij 3.3:

1. Zolang er hoop is op berouw en betering van de zondaar, zal de stille vermaning worden voortgezet. Als regel wordt wel genoemd: beter te langzaam dan te snel. Voetius zegt hiervan: ‘De praktijk van onze kerken verkiest de langzaamheid gewoonlijk boven de snelheid en spoed, uit kracht van de hoop en de verwachting dat er van de zijde van een of ander zondaar, of van een anderen kant iets tussenkomen zou, waardoor de publieke uitvoering en bekendmaking van de excommunicatie zou worden belet of uitgesteld’ (G. Voetius, *Politica Ecclesiastica*, IV, 910. Geciteerd bij H. Bouwman, *De Kerkelijke Tucht*, blz. 224).

4. AMBTELIJK VERMAAN: AFSNIJDING IN DRIE TRAPPEN

4.1. Algemeen

Het buiten de gemeente plaatsen van een zondaar, de afsnijding, heeft plaats in drie trappen of fasen.

- a. De drie stadia zijn bedoeld om de gemeente de gelegenheid te geven voor de gecensureerde te bidden. Terwijl deze zelf gelegenheid heeft om tot inkeer te komen.

- b. De stille censuur of kerkelijke vermaning gaat altijd vooraf aan de censuur door middel van de afsnijding, ook wel genoemd: de grote ban.
- c. De kerkenraad mag nooit iemand direct onder de eerste trap van censuur plaatsen. Zelfs niet als er sprake is van zeer grove zonden.
- d. De kerkenraad die een gecensureerde, zo hij of zij zich niet bekeert, zal afsnijden, mag nooit een van de in de Dordtse Kerkorde en in het vervolg aangegeven trappen overslaan.
- e. De termijn tussen de diverse openbare mededelingen van de kerkenraad aan de gemeente moet zodanig zijn dat de gecensureerde telkens tijd ontvangt om tot bezinning te komen en zich te bekeren. Een minimale termijn is twee maanden.

Toelichting bij 4.1:

- 1. Bij de afsnijding in die trappen gaat het niet meer om het tijdelijk ontnemen van de rechten van het lidmaatschap, maar om het ontnemen van het lidmaatschap zelf: de algehele uitsluiting uit de gemeente, de excommunicatie major, of de grote ban (artikel 77 van de Dordtse Kerkorde).
- 2. Trapsgewijs wordt de gemeente vermaand om voor de gecensureerde te bidden. Daarbij komen aan de orde: de hardnekkigheid van de zondaar, de aard van de zonde en de menigvuldige vermaningen.

4.2. De eerste trap

Voor de eerste trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. De betrokkene ontvangt tijdig bericht dat de kerkenraad zal overgaan tot het in de gemeente bekendmaken van de eerste trap van de kerkelijke afsnijding.
- b. Het inlichten van de gecensureerde kan op verschillende wijzen geschieden:
 - zo mogelijk mondeling, tijdens de kerkenraadsvergadering;
 - indien dat niet mogelijk is, door middel van een afvaardiging van de kerkenraad, die uit ten minste twee broeders bestaat;
 - in elk geval tevens altijd door middel van een persoonlijk door twee broeders overhandigd, of toegezonden aangetekend schrijven.
- c. De brief bevat behalve de aankondiging van het onder censuur stellen tevens:
 - de mededeling dat al diverse malen is vermaand;
 - de gronden waarop is besloten om tot de eerste trap van de afsnijding over te gaan;
 - het gebod/de geboden van Gods heilige wet dat is/die zijn overtreden.
- d. Als de kerkenraad de eerste trap instelt, deelt hij dat tijdens de zondagse eredienst met droefheid vanaf de preekstoel mee.
- e. Bij het bekendmaken dat iemand onder de eerste trap van censuur werd gesteld, verzwijgt de kerkenraad de naam van de betrokkene.
- f. De oproep van de kerkenraad aan het adres van de gemeente om voor de gecensureerde te bidden, mag niet ontbreken.

Toelichting bij 4.2:

- I. De tekst van de eerste afkondiging kan als volgt luiden:
‘Geliefden in de Heere. De kerkenraad is in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen dat een

lid van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het ... gebod van de Wet des Heeren. In weerwil van vele ernstige vermaningen heeft betrokkene geen blijken van ware boetvaardigheid gegeven, zodat de kerkenraad heeft moeten overgaan tot afhouding van de gemeenschap aan de tafel des Heeren. Dit heeft niet mogen leiden tot bekering, en ook de voortgaande vermaningen zijn vruchteloos gebleken. Daarom ziet de kerkenraad tot zijn diepe droefheid zich verplicht met betrokkene verder te handelen. Dit betekent dat tot de afsnijding zal moeten worden overgegaan, zo er een volharden blijft in de zonde. De kerkenraad wekt u met de meeste ernst op voor betrokkene gedurig te bidden, of het de Heere behagen moge dit gemeentelid tot bekering te brengen.’ *Bewerking van: F.L. Bos, De orde der kerk, 's-Gravenhage, 1950, blz. 297.*

4.3. De tweede trap

Voor de tweede trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. Als er, nadat de eerste trap is ingesteld, na nieuwe vermaningen nog geen sprake is van berouw, moet de tucht voortgang hebben. Dat kan echter alleen na voorafgaand advies van de classis.
- b. De kerkenraad licht de classis, die hierover in comité vergadert, nauwgezet en zonder terughouding in over de feiten en gegevens van dit bepaalde geval.
- c. De classis kan een al of niet toestemmend advies geven.
- d. De verantwoordelijkheid voor het uitoefenen van de tucht blijft geheel bij de kerkenraad.

- e. De kerkenraad doet na toestemmend advies van de classis, een tweede mededeling vanaf de kansel. Daarin noemt hij niet alleen de zonde, maar ook de zondaar met name.
- f. De kerkenraad betracht (ook) bij de tweede bekendmaking de nodige voorzichtigheid.
- g. De toonzetting van de mededeling maakt duidelijk dat het de kerkenraad leed doet de gecensureerde te moeten terechtwijzen, dat de kerkenraad bewogen is met de zondaar en dat Christus Zelf in barmhartigheid aandringt op bekering.
- h. De kerkenraad spoort de gemeente opnieuw aan voor de gecensureerde te bidden.

Toelichting bij 4.3:

De tekst van de afkondiging kan als volgt luiden: ‘Geliefden in de Heere. De kerkenraad was reeds eenmaal in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen, dat een lid van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het ... gebod van de Wet des Heeren. Tot hiertoe is van waarachtige bekering bij de betrokkene niets gebleken, maar zijn integendeel de menigvuldige bestraffingen en vermaningen zonder gevolg gebleven. Daarom zal met de afsnijding worden voortgegaan indien bekering achterwege blijft. Na ingewonnen advies van de classis, wordt voor de tweede maal hiervan mededeling gedaan, thans met het noemen van de naam van de betrokkene, te weten de heer / mevrouw N.N. (wonende...). Wij waken u met de meeste ernst op hem/haar gedurig liefderijk te vermanen en voor hem/haar naarstig te bidden, of het de Heere behagen moge hem/haar tot bekering te leiden, opdat de zonde worde weggedaan met behoud van de

zondaar/zondares.’ Bewerking van: F.L. Bos, *De orde der kerk*, ’s-Gravenhage 1950, blz. 298.

4.4. De derde trap

Voor de derde trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. Indien de betrokkene ondanks doorgaande vermaning volhardt in het kwaad, volgt na verloop van tijd een derde openbare bekendmaking. Deze kondigt de voorgenomen afsnijding aan.
- b. De derde openbare mededeling is nog niet de afsnijding zelf. Er is nog steeds tijd en gelegenheid voor de gecensureerde om tot bekering en schuldbelijdenis te komen.
- c. Indien de gecensureerde zich heeft beroepen op de classis, wordt de derde bekendmaking opgeschort tot na de beslissing door de classis.
- d. De afsnijding zelf geschiedt door het lezen van het daartoe opgesteld formulier in een openbare samenkomst.
- e. Het afgesneden zijn van de gemeente wil niet zeggen dat de betrokkene niet meer in de kerk mag komen om de erediensten bij te wonen.

Toelichting bij 4.4:

Artikel 77 van de Dordtse Kerkorde spreekt in de zinsnede over de derde trap van de afsnijding over de ‘approbatie van de gemeente’. De volgende tekst kan bij de afkondiging worden gebruikt: ‘Geliefden in de Heere. De kerkenraad was reeds een- en andermaal in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen, dat een lid van de

gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het ... gebod van de Wet des Heeren; en dat hij/zij wegens kennelijke onboetvaardigheid niet slechts van de tafel des Heeren is afgehouden, maar dat de kerkenraad ook een begin heeft moeten maken tot zijn/haar afsnijding. Aangezien tot hiertoe nog steeds niet van waarachtige bekering is gebleken bij dit lid van de gemeente, maar integendeel de menigvuldige bestraffingen en vermaningen zonder gevolg zijn gebleven, wordt in de droeve zaak van der afsnijding verder gegaan. Daarom delen wij u hierbij voor de derde en laatste maal mee, dat hij/zij, tenzij hij/zij zich alsnog bekeert, op zondag ... van de gemeenschap der kerk zal worden uitgesloten. Wij stellen ieder lid van de gemeente nadrukkelijk in de gelegenheid eventuele wettige bezwaren tegen dit voornemen ter kennis te brengen van de kerkenraad. Wij wekken u voor het laatst met de meeste ernst op om hem/haar liefderijk te vermanen en voor hem/haar vurig te bidden, of het de Heere behagen moge hem/haar alsnog tot bekering te leiden, opdat hij/zij zich niet tot het uiterste verharde.’ *Bewerking van: F.L. Bos, De orde der kerk, 's-Gravenhage 1950, blz. 298.*

4.5. Schuldbelijdenis

Indien de betrokkene niet volhardt in het kwaad, maar tot inkeer en berouw komt, staat de mogelijkheid tot het doen van schuldbelijdenis voor zo iemand open. Deze schuldbelijdenis leidt tot het beëindigen van de kerkelijke tucht.

- a. Er kan alleen sprake zijn van schuldbelijdenis indien een zondaar of zondares zekere, dat is betrouwbare, tekenen van boetvaardigheid toont. Deze tekenen van boetvaardigheid

komen tot uitdrukking in schaamte en verdriet over de zonde, in een vernieuwde levenswandel en in de begeerte om schuld te belijden.

- b. Om de ernst en waarheid van de boetvaardigheid te toetsen, kan de kerkenraad enige tijd laten verlopen tussen de eerste tekenen van boetvaardigheid en het daadwerkelijk laten afleggen van schuldbelijdenis.
- c. Doopleden zijn als leden van de gemeente aan de christelijke tucht in vermanende zin onderworpen. Indien zij verantwoordelijk geacht kunnen worden voor hun daden en in hun geweten bezwaard zijn over een bepaalde zonde, mogen ook zij schuldbelijdenis afleggen.
- d. Openbare zonden, die aan de gehele gemeente ergernis hebben gegeven, moeten in het openbaar worden beleden. Openbare schuldbelijdenis kan plaatshebben door de bekendmaking vanaf de kansel dat het betreffende lid van de gemeente schuldbelijdenis heeft afgelegd voor de kerkenraad.

Toelichting bij 4.5:

- i. De volgende tekst kan bij de schuldbelijdenis voor de kerkenraad en bij openbare schuldbelijdenis worden gebruikt:
 - a. Belijdt u voor het aangezicht des Heeren en voor Zijn heilige gemeente (vertegenwoordigd door de kerkenraad), dat u gezondigd hebt tegen het ... (en)... gebod van Zijn heilige wet?
 - b. Verklaart u dat deze zonde u van harte leed is?
 - c. Begeert en belooft u om door de genade Gods van nu voortaan uw leven getrouw in te richten naar het Woord en de inzettingen des Heeren?
 - d. Wat is hierop uw antwoord? (Ja)

2. Schuldbelijdenis kan in iedere fase van een tuchtprocedure plaatsvinden.
3. Openbare schuldbelijdenis kan ook plaatshebben door de betreffende persoon tijdens de openbare eredienst.
4. Bekendmaking vanaf de kansel vindt zo mogelijk plaats in aanwezigheid van de betrokkene.
5. Schuldbelijdenis voor de kerkenraad zónder mededeling aan de gemeente, gebeurt als er sprake was van een verborgen zonde.

4.6. Wederopneming

Wanneer er sprake is van oprechte inkeer, dient de kerk de afgesnedene weer op te nemen.

- a. Ten aanzien van de begeerte tot wederopneming gelden drie voorwaarden:
 - het eerder afgesneden lid moet zelf verzoening met en wederopneming in de gemeente begeren;
 - ook de gemeente begeert de wederopneming en vermaant daarom tot waar berouw;
 - de oprechtheid van de begeerte van de afgesnedene moet blijken uit zijn boetvaardigheid.
- b. De kerkenraad kan een proeftijd stellen om gelegenheid te geven dat de boetvaardigheid met woord en daad getoond wordt.
- c. Van het voornemen tot wederopneming moet eerst kennis worden gegeven aan de gemeente. Zij dient de wederopneming goed te keuren en te approberen. De gemeente krijgt gelegenheid eventuele bezwaren in te brengen.

Toelichting bij 4.6:

1. De afsnijding met de ban geschiedt niet met de bedoeling de zondaar voor altijd uit de gemeente te stoten, maar het is de laatste remedie om hem tot inkeer te brengen.
2. Er kan sprake zijn van zonden die samenhangen met iemands persoonlijkheidsstructuur. In dat geval dient de kerkenraad toe te zien of iemand werkelijk in staat kan worden geacht redelijkerwijze – met de hulp des Heeren – zijn ja-woord gestand te doen.
3. De afsnijding had plaats met goedkeuring van de gemeente. Ook wederopneming kan alleen met haar goedkeuring gebeuren.

4.7. Pastoraat en tuchtmaatregelen

De uitoefening van de kerkelijke tucht mag niet gebeuren zonder een behoorlijke pastorale bijstand aan de betrokkene. Kerkelijke tuchtmaatregelen vormen onderdeel van het pastoraat.

Toelichting bij 4.7:

Het is aan de kerkenraad om te bepalen op welke wijze dit pastoraat wordt vormgegeven.

5. TUCHT OVER AMBTSDRAGERS

5.1. Afzetten of schorsen van ambtsdragers

Als een ambtsdrager zodanig heeft gezondigd dat de kerkenraad hem overeenkomstig de artikelen 71 tot en met 78 van de Dordtse Kerkorde onder censuur zou moeten zetten, brengt dat voor ouderlingen en diakenen altijd afzetting mee. Voor predikanten leidt de bedoelde censuur tot schorsing.

- a. Ouderlingen en diakenen houden door afzetting op ambtsdrager te zijn. Predikanten blijven bij schorsing ambtsdrager, maar mogen hun dienstwerk tot nader order niet uitoefenen.
- b. Een besluit tot het afzetten of schorsen van een ambtsdrager moet genomen worden door de kerkenraad samen met de kerkenraad van een door de classis aangewezen naburige gemeente. De kerkenraden beraadslagen gezamenlijk en beslissen afzonderlijk over de afzetting of schorsing.
- c. Als een ambtsdrager censurabel is overeenkomstig de artikelen 71 tot en met 78 van de Dordtse Kerkorde, heeft volgens artikel 79 eerst afzetting of schorsing plaats. Daarna is sprake van tuchtoefening overeenkomstig de voorgaande paragrafen.

Toelichting bij 5.1:

1. Dat gebeurt, zoals artikel 79 van de Dordtse Kerkorde zegt, indien er sprake is van ‘ernstige zonden’.
2. Ouderlingen en diakenen kunnen niet, zoals een predikant, voor bepaalde tijd worden geschorst. Wel kan, zolang een ingesteld onderzoek loopt, er opschorting van ambtelijke werkzaamheden plaatsvinden.
3. Is het oordeel van de twee kerkenraden niet eensluidend, dan moet de zaak voorgelegd worden aan de classis.
4. Zie artikel 79 van de Dordtse Kerkorde.

5.2. Tucht en pastoraat na schorsing van een predikant

Zoals bij elk ander lid van de gemeente is er bij het uitoefenen van censuur over een predikant sprake van vermaning en pastoraat.

- a. Twee speciaal voor dit doel aangewezen leden van de eigen kerkenraad vermanen de door de dubbele kerkenraad geschorste predikant.
- b. De twee tot vermaning aangewezen kerkenraadsleden behartigen niet het pastoraat over de geschorste predikant.
- c. De kerkenraad kan het besluit nemen om zich in de pastorale verzorging te laten bijstaan door een predikant die niet bij de dubbele kerkenraad betrokken was.
- d. Degenen die de pastorale zorg over de geschorste predikant op zich namen, doen niet zonder diens toestemming mededelingen uit de pastorale gesprekken.
- e. Degenen die de pastorale zorg over de geschorste predikant op zich namen, zijn bevoegd om voorstellen te doen die de goede verhouding tussen de kerkenraad en de geschorste predikant zouden kunnen bevorderen.

Toelichting bij 5.2:

1. De eventueel noodzakelijke ambtelijke vermaningen blijven altijd behoren tot de taak van de betrokken kerkenraad zelf.
2. De medebroeder die de gecensureerde ambtsdrager bezoekt, zou als rechter gezien en gewantrouwd kunnen worden, zodat het pastorale gesprek meestal uiterst stroef verloopt en soms zelfs onmogelijk blijkt te zijn. Men durft klachten over een al of niet onrechtvaardige behandeling niet uit te spreken, omdat men bang is dat een dergelijke opmerking invloed zal hebben op het

eindoordeel van de kerkenraad. De ambtsdrager die het bezoek brengt, staat voor een muur, terwijl hij toch de opdracht heeft om van hart tot hart te spreken.

5.3. Beslissing van de classis over het al of niet afzetten van een predikant

Over het afzetten van een predikant kan alleen de classis beslissen, gehoord hebbende de deputaten ex artikel 49 DKO.

- a. Het schorsen van een predikant dient slechts om aan te geven dat de classis en niet de dubbele kerkenraad bevoegd is om te beslissen over het afzetten van predikanten.
- b. Indien tegen deze beslissingen van een classis appel wordt ingediend bij een particuliere synode, heeft dit een opschor-tende, dus vertragende werking terzake van verdere definitieve uitspraken over de status van de predikant. Dit in afwachting van een uitspraak van de particuliere synode.

Toelichting bij 5.3:

1. Uiteraard mag een predikant in deze tijd van opschor-ting op basis van de eerdere schorsing, zijn ambt niet uitoefenen.

6. SAMENVATTING VAN DE TUCHT

Schematisch overzicht van de kerkelijke tucht

I. Onderlinge vermaning (bij heimelijke zonden)

Handelen naar Mattheüs 18:

- a. onder vier ogen
- b. bij volharding in de zonden: met een of twee getuigen
- c. bij uitblijven van berouw: naar de kerkenraad

Onderzoek door kerkenraad:

- a. eventueel afhouding van het Heilig Avondmaal (als ordemaatregel)
- b. geen bevoorrordeling
- c. hoor en wederhoor
- d. indien daartoe besloten: bijstand door een ‘mond’ of voorpraak
- e. toegankelijkheid van de relevante stukken
- f. besluiten, met redenen omkleed, zo mogelijk mondeling mededelen, maar zeker schriftelijk bevestigen
- g. de mogelijkheid van appel vermelden en de weg daartoe uitleggen (inclusief de geldende termijnen)
- h. pastorale begeleiding bieden

Toelichting bij 1:

1. In sommige gevallen is het nodig dat de kerkenraad een voorlopige maatregel neemt, namelijk de eenvoudige afhouding van het Heilig Avondmaal. Deze maatregel is geen tuchtmaatregel, maar een maatregel van orde, die voortvloeit uit de opdracht om te waken voor de

heiligheid van de Naam des Heeren en de verbondsdis. Ze biedt de kerk de mogelijkheid in alle rust een grondig onderzoek in te stellen.

2. Geruime tijd bevindt het contact met de zondaar zich nog in de pastorale sfeer. Dan is er telkens sprake van vermaning. Uiteraard is het niet juist in dit stadium te spreken over de mogelijkheid van appel. Dat dient pas te gebeuren als er concreet sprake is van stille censuur.

2. Ambtelijke vermaning en stille censuur

Stille censuur, bestaande uit:

- a. vermaningen
- b. afhouden van het Heilig Avondmaal
- c. afhouden van de Heilige Doop
- d. geen actief of passief stemrecht

De stille censuur kan lang duren als er enige hoop is op berouw en verbetering. In een aantal gevallen is de censuur het uiterste middel. Ze kan een leven lang duren.

Toelichting bij 2:

Bij stille censuur geldt in alle gevallen de regel dat er beter te langzaam gehandeld kan worden dan te snel.

3. Ambtelijke vermaning: afsnijding in drie trappen

De afsnijding geschiedt in drie trappen of fasen en is ook een

zaak van de gemeente.

1e trap:

- a. zonde genoemd, zondaar niet
- b. gemeente oproepen tot gebed

2e trap:

- a. eerst advies van de classis (geen onderzoek door de classis; de classis adviseert op grond van het verzoek van de kerkenraad)
- b. zonde en zondaar genoemd
- c. gemeente oproepen voor de zondaar te bidden en hem in liefde aan te spreken

3e trap:

- a. besluit tot afsnijding bekendmaken; (inkeer nog mogelijk; appel mogelijk)
- b. afsnijding zelf door middel van het lezen van het formulier

Mededeling aan betrokkene bij elke stap: mondeling met schriftelijke bevestiging, met mogelijkheid van appel op de classis en pastorale vermaning.

Toelichting bij 3:

Wanneer een lid tijdens een tuchtprocedure als lid bedankt, houdt de tuchtprocedure uiteraard op. Wel kan een kerkenraad overwegen, indien men naar een ander kerkverband overgaat, de betreffende kerkenraad vertrouwelijk en summier in te lichten, mits met toestemming van de betrokkene.

HOOFDSTUK 6

KERKVISITATIE EN CONSULENT

A. KERKVISITATIE

REGLEMENT VOOR KERKVISITATIE IN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN vastgesteld door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten 2019

1. Artikel 44 van de DKO 2019

1. Met gezag en autoriteit van de classis wordt in alle gemeenten van de classis kerkvisitatie gehouden. Het doel van de kerkvisitatie is toe te zien:
 - a. of predikanten en kerkenraden hun ambt trouw waarnemen, bij de zuiverheid van de leer blijven en de aangenomen orde in alles onderhouden.
 - b. of zij het geestelijk welzijn van de gemeente, de zorg voor de jeugd en voor het onderwijs naar behoren, zoveel hun mogelijk is, bevorderen.
 - c. of de kerkenraadsvergaderingen worden gehouden, de kerkelijke tucht wordt uitgeoefend en de armen van het nodige worden voorzien.

Dit alles opdat zij degenen die nalatig in het een of ander worden bevonden, bijtijds broederlijk vermanen en met raad en daad bevorderen wat tot vrede en welzijn strekt van de kerken en scholen. Een en ander overeenkomstig de door de generale synode vastgestelde regeling.
2. Iedere classis benoemt een college van visitatoren (a), dat zorg

draagt voor het regelmatig afleggen van deze visitaties (b). Dan kan ook een individueel gemeentelid zich wenden tot het college, mits hij zijn zaak reeds een- en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

3. Deze visitatoren kunnen ook tussentijds adviezen geven aan de kerkenraden (c). Dat kan gebeuren op verzoek van de kerkenraad of op verzoek van de consulent (d). Ook een individueel gemeentelid kan de kerkenraad of de consulent tussentijds verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak reeds een- en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college van visitatoren rapporteert tijdig en in ieder geval jaarlijks aan de classis.
4. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de classis besluiten tot een buitengewone kerkvisitatie (e). Dan berust de leiding van de vergadering bij de visitatoren.
5. De classis wijst voor iedere gemeente een consulent aan. De taken en werkzaamheden van de consulent zijn beschreven in een door de generale synode vastgestelde regeling.

Toelichting op artikel 44:

- a. De DKO van 1619 ging kennelijk uit van een permanent college van visitatoren, zoals dat ook het geval is bij artikel 48 en 49. Dit is in de loop der tijd echter weggesleten. Bij de herziening van 2019 is besloten weer terug te gaan naar deze bredere invulling van de taak van de kerkvisitatoren. Zij kunnen in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad bijstaan.

Het college van visitatoren bestaat uit classispredikanten en enige ouderlingen.

- b. Het college van visitatoren draagt er zorg voor dat de reguliere kerkvisitaties eens per twee of drie jaar plaatshebben.
- c. De taak van visitatoren is broederlijk en adviserend van aard. Door deze mogelijkheden te bieden, kan hopelijk worden voorkomen dat moeilijkheden tot een appelzaak leiden.
- d. De kerkenraad of de consulent (na bespreking met de kerkenraad) kan een beroep op visitatoren doen.
- e. Ook bij deze bijzondere vorm van kerkvisitatie moet het handelen van de visitatoren gericht zijn op het welzijn, het behoud en de opbouw van de gemeente en is de visitatie geen machtsuitoefening.

2. Nadere uitleg van dit artikel

De classis stuurt, ideaal genomen elk jaar, in praktijk meestal eens in de twee of drie jaar, enkele afgevaardigden namens haar naar een plaatselijke gemeente.

Het gaat om predikanten uit die classis, eventueel aangevuld met ouderlingen uit die classis. In de oude DKO werd gesproken van personen die door *ervaring, leeftijd en bekwaamheid* de opdracht kregen om namens de classis het visitatiebezoek af te leggen. De bedoeling is om de te bezoeken gemeente 'broederlijk te vermanen en met raad en daad terzijde staan...' Het spreekt voor zich dat dit vraagt om teerheid en zorgvuldigheid. Daarom luisteren de wijze van benaderen en de toon erg nauw.

Het getuigt van wijsheid van onze vaders dat ze dit zo zorgvuldig voorschreven. Er moet immers gesproken worden over het

ambtelijk functioneren van de predikant, van de ouderlingen en van de diakenen. Ook gaat het over de onderlinge verhoudingen binnen de kerkenraad. Hierbij moeten achtereenvolgens de predikant, de gezamenlijke ouderlingen en de gezamenlijke diakenen buiten staan, zodat er in hun afwezigheid over hen gesproken kan worden.

Het is niet de bedoeling dat er van bovenaf geregeerd en geheerst wordt over een plaatselijke gemeente. Wel wordt beoogd dat er vorm gegeven wordt aan de verantwoordelijkheid die een meerdere vergadering van het kerkverband draagt voor een plaatselijke gemeente en haar kerkenraad.

Als er zaken blijken te zijn tegen Schrift, belijdenis of kerkorde, biedt het visitatiebezoek de mogelijkheid dit tijdig vast te stellen en te bespreken met de kerkenraad. Waar nodig is er plaats voor vermaning en bijsturing. Het gaat dus om het waken over de zuiverheid van de leer, het ambtelijk functioneren en de opbouw van de gemeente. De kerkorde geeft ons in de visitatie een 'zuiver houdend element' in ons kerkelijk leven. Dit moet steeds terugkeren, want dat is in het belang van de hele gemeente. Zó is het bedoeld en zó moet het in de praktijk gebracht worden. Op die wijze kan het ook tot welzijn van de gemeente(n) zijn. Derhalve is de zegen des Heeren en de bekwaamheid van de enige Herder der schapen noodzakelijk om te waken over de zielen en om zorg te dragen voor de gemeente. Dit vraagt om eerlijke vragen en oprechte antwoorden.

Het zenden van de visitatoren is een verantwoordelijkheid van de classis. Daarom wordt er ook op de classisvergadering verslag gedaan van de bevindingen. Uitdrukkelijk geldt dat de visitatoren niet eigenwillig met deze taak mogen omgaan, laat staan zich aan deze taak mogen onttrekken. De classis dient er op toe te zien om te (blijven) zenden of te ontslaan. Het is niet een zaak van een of enkele predikanten, maar de classis als geheel dient hierin haar verantwoordelijkheid te (blijven) verstaan! Dat is de bedoeling

van onze kerkorde.

Aandachtspunten voor de classis zijn dus de regelmaat van de visitatie: Hoe vaak worden de gemeenten gevisiteerd? Wie worden gezonden? Worden de vragen nauwkeurig en in alle rust gesteld? Wordt de gemeente het geestelijk nut van kerkvisitatie voorgehouden?

3. Het college van visitatoren

Naast de gewone kerkvisitatie geeft het door de Generale Synode van 2019 vastgestelde artikel 44, lid 2 aan dat het door de classis te benoemen *college van visitatoren* betrokken kan worden bij hetgeen zich in een kerkenraad en/of gemeente voordoet.

De DKO van 1619 ging kennelijk uit van een permanent college van visitatoren, zoals dat ook het geval is bij artikel 48 en 49. Dit is in de loop der tijd echter weggesleten. Bij de aanpassing van 2019 is besloten weer terug te gaan naar deze bredere invulling van de taak van de kerkvisitatoren, zodat zij in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad kunnen bijstaan.

Het college van visitatoren bestaat uit door de classis te benoemen classispredikanten en enige ouderlingen.

Dit college kan gevraagd worden bij moeilijke situaties zoals aangegeven in het artikel en in de toelichting. Eerst dient echter steeds de consulent geraadpleegd te worden. Vervolgens kan ook een beroep op genoemd college gedaan worden. Door inschakeling van dit college kan hopelijk voorkomen worden dat er een appel ingediend wordt. Bij een appel worden immers tegenstellingen snel geformaliseerd en kan het gevaar van juridisering ontstaan. Door inschakeling van visitatoren is het de bedoeling zaken meer in broederlijke zin te behartigen en onder de zegen des Heeren tot verbetering en oplossing te mogen brengen.

De kerkenraad of de consulent kan een beroep op visitatoren doen

in moeilijke situaties, hetzij deze de kerkenraad intern betreffen of meer (de) gemeente(leden), dan wel aangelegenheden tussen kerkenraad en een gemeentelid of gemeenteleden. Gewoonlijk dient dan eerst een beroep gedaan te worden op de consulent. Wanneer zo echter geen oplossing verkregen wordt, kan een beroep gedaan worden op dit college.

Ook een individueel kerkenraadslid of een gemeentelid kan zijn kerkenraad verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak met de kerkenraad reeds een en andermaal heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

4. Algemene bepalingen voor de kerkvisitatie

Artikel 1

De visitatoren overleggen met de te bezoeken kerkenraad om de dag en het uur vast te stellen van de kerkenraadsvergadering waarin de visitatie zal plaatshebben. De visitatoren moeten daarbij een tijdsduur van ten minste twee weken in acht nemen tussen de afspraak en de te houden visitatie.

Artikel 2

De kerkenraad maakt bij voorkeur twee weken van tevoren aan de gemeente de tijd, de plaats en het doel van de te houden visitatie bekend.

Artikel 3

Alle kerkenraadsleden - predikant, ouderlingen en diakenen - zijn verplicht ter vergadering te zijn. In geval van wettige verhindering moet de reden tijdig ter kennis van de vergadering gebracht worden. Als de meerderheid niet aanwezig is, wordt de visitatie op een nader te bepalen tijd gehouden. De kosten van dit uitstel

komen ten laste van de desbetreffende gemeente.

Artikel 4

Tijdens de kerkvisitatie geeft de kerkenraad inzicht in de wijze van uitvoering en het beheer van de kerkelijke administraties en van de maatregelen die genomen zijn uit hoofde van de bescherming van zorgvuldigheid en betrouwbaarheid, in het bijzonder als sprake is van digitale gegevensbestanden. Visitatoren zijn bevoegd om inzage te vragen in aanwezige administratieve bescheiden.

Artikel 5

Tijdens de vergadering blijft het presidium aan de preses van de kerkenraad, die visitatoren de gelegenheid geeft hun arbeid te verrichten. De voorzitter van de kerkenraad is de tolk van de aanwezige kerkenraadsleden, daarbij, als het nodig is voor de zorgvuldigheid en duidelijkheid, bijgestaan en aangevuld door de andere broeders. De visitatoren verdelen de werkzaamheden onderling. Geen van de beide visitatoren mag behoren tot de kerkenraad die zij bezoeken. Ook verdient het aanbeveling dat een visitator geen consulent is van de gemeente die bezocht wordt.

Artikel 6

Op de na de kerkvisitatie eerstvolgende vergadering van de classis, brengen de kerkvisitatoren schriftelijk verslag uit over de toestand van de door hen bezochte gemeenten. De kerkvisitatoren leggen het concept van hun verslag desgevraagd voor aan de kerkenraad van de bezochte gemeente, met het verzoek daarmee in te stemmen. Indien deze instemming achterwege blijft, heeft de kerkenraad de bevoegdheid tijdens de classisvergadering aan te geven waarom de gevraagde instemming achterwege is gebleven. Het moderamen van de classis kan voorstellen de voorlezing en de bespreking van het visitatierapport in een besloten vergadering te doen plaatsvinden.

Voorbeeld van een bericht in de kerkbode, dat geplaatst kan worden om aan de gemeente minimaal veertien dagen van tevoren bekend te maken dat er kerkvisitatie gehouden gaat worden. Volgens de eerste vraag van de Algemene Bepalingen gaat het om de bekendmaking van tijd, plaats en doel. Met het oog daarop kan het onderstaande natuurlijk op allerlei wijzen bekort of uitgebreid worden.

Zo zou het kunnen luiden:

*Namens de classis waartoe onze gemeente behoort, zullen een tweetal predikanten onze kerkenraadsvergadering bezoeken op D.V.
(datum en tijdstip) in de consistorie. De bedoeling van dit bezoek is volgens onze Dordtse kerkorde, artikel 44, het volgende:*

Wij als gemeente maken deel uit van het geheel van het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten. Dat is een voorrecht en het schept verplichtingen. Als plaatselijke gemeente dragen we verantwoordelijkheid voor het geheel en het geheel draagt verantwoordelijkheid voor ons als plaatselijke gemeente en kerkenraad. Om dat laatste gaat het nu vooral: vanuit de meerdere ambtelijke vergadering is er toezicht op het wel en wee van elke gemeente en kerkenraad afzonderlijk. Daarom zendt deze vergadering regelmatig twee predikanten, die ervaring hebben in het kerkelijk leven en wijsheid om op een broederlijke wijze te vragen naar de gang van zaken in de gemeente. Een door de generale synode vastgesteld visitatiereglement schrijft nauwkeurig voor welke vragen er gesteld worden en welke onderwerpen aan de orde komen. Het gaat onder andere om zaken zoals het ambtelijk functioneren, de onderlinge verhoudingen binnen de kerkenraad, de Woordbediening, leesdiensten, catechisaties, de zorgvuldigheid met betrekking tot het archief en de financiën, enz.

Op deze wijze kan er onder Gods zegen tijdig vastgesteld worden of er iets niet goed gaat en kan er bijgestuurd worden als het nodig is. Doel is hierbij het welzijn van de gemeente. Niet om over elkaar te heersen, maar om elkaar te dienen.

Van dit bezoek wordt een verslag gemaakt, dat op de classis wordt voorgelezen en eventueel besproken.

Voor u als leden van de gemeente, is het mogelijk in contact te treden met de beide bezoekende visitatoren. Dit moet wel van tevoren bij onze scribe gemeld worden en gaan over zaken die eerst met de kerkenraad besproken zijn.

De Heere geve dat dit ambtelijk samenzijn mag dienen tot de opbouw van Gods kerk hier ter plaatse.

Hiermee heeft de kerkenraad aan zijn verplichting voldaan om aan u als gemeente tijdig tijd, plaats en doel van deze kerkvisitatie bekend te maken.'

5. De te stellen vragen tijdens de visitatie

5.1. Vragen te stellen aan de gehele kerkenraad

A. Algemeen

1. Zijn tijd, plaats en doel van deze kerkvisitatie ten minste veertien dagen van tevoren aan de gemeente bekendgemaakt? Hoe is dit bekendgemaakt?
2. Zijn al de kerkenraadsleden aanwezig? Zo niet, om welke reden?
- 3 a. De kerkenraad is verantwoordelijk voor de financiële administratie van kerk en diaconie, de notulen van kerkenraad-, diaconie-, en ledenvergaderingen, de ledenadministratie en andere bescheiden (onder meer correspondentie). Hoe worden deze zaken behartigd? Worden hierbij de richtlijnen van het deputaatschap Kerkelijke Dienstverlening in acht genomen?
 - b. Bijzondere aandacht verdient de situatie dat iemand niet langer deel uitmaakt van de kerkenraad. Beschikt hij niet langer over (vertrouwelijke) kerkenraadinformatie?
4. Wordt het archief in orde gehouden en goed bewaard? Worden

daarbij de richtlijnen van de werkgroep Kerkelijke Archieven van het Deputaatschap DKD gevolgd? Waar wordt het archief bewaard? Zijn er maatregelen getroffen tegen inbraak, water- of brandschade?

Bevat het archief tenminste:

- a. de notulen van de classis waarvan de gemeente deel uitmaakt?
- b. de notulen van de kerkenraads-, diaconie- en ledenvergaderingen?
- c. de bescheiden behorende bij de financiële administratie van kerk en diaconie?
- d. de correspondentie van de kerk?
- e. de bewijzen van eigendom?

Hoe is de overzichtelijkheid geregeld?

5. Is er goede offervaardigheid voor de kerk en de diaconie?
6. Is er voldoende zorgvuldigheid omtrent het bewaren en beheeren van de gelden van kerk en diaconie? Zijn er maatregelen genomen om te voorkomen dat een persoon over de gelden kan beschikken, voordat deze bij de bank worden gedeponereerd? Hoe is de controle van de administratie van de gelden van de kerk precies geregeld?

En van de gelden van de diaconie?

Wordt het feit van de controle (wanneer en door wie) vermeld in de notulen van de kerkenraad?

7. Zijn er broeders of zusters die door de visitatoren wenselijk geacht worden te worden?
Weten de broeders kerkenraad van hun mogelijke vragen?
Voor de goede orde: het moet gaan om zaken die eerder met de kerkenraad besproken zijn.

B. Dienst des Woords

1. Wordt op de dag des Heeren ten minste tweemaal het Woord

- bediend en in een van de diensten daarbij de Heidelbergse Catechismus verklaard naar artikel 68 DKO? Hoe functioneert dit in de praktijk? Hoe is het bijvoorbeeld met de regelmaat in de behandeling van de Catechismus?
2. Gaan alleen personen voor die door een classis van het eigen kerkverband zijn onderzocht en toegelaten of die op onze Theologische School het proponentsexamen hebben afgelegd?
 3. Komt de gemeente trouw op onder de bediening des Woords, zowel in de eerste als in de tweede dienst?
 4. Is er op de bediening des Woords geestelijke vrucht te bespeuren, zoals verootmoediging onder God, droefheid naar God, verbondenheid aan de inzettingen des Heeren, haat tegen de zonde, een verlaten van de wereld en haar begeerlijkheden, honger en dorst naar de gerechtigheid die in Christus Jezus is, opwas in de genade en kennis van de Heere Jezus en nadere oefeningen en verzekeringen des geloofs en een heilige wandel in de vreze des Heeren? Samengevat:
Is er beslag van Gods Woord merkbaar?
Worden er nieuwelingen in Sion geboren?
Worden bij Gods kinderen geloofsoefeningen waargenomen?
 5. Wordt door de kerkenraad een register bijgehouden van teksten waaruit predikanten het Woord hebben bediend, waarover studenten een stichtelijk woord hebben gesproken en waarover predicaties gelezen zijn; dit laatste met vermelding van de schrijvers? Wanneer dit register aanwezig is, mogen we dit dan even inzien?
Welke preken worden er gelezen?
Leest men ook oude schrijvers en preken van onze eigen predikanten? Houdt men zich aan het besluit van de generale synode geen preken te lezen van afgezette predikanten?
Houdt de kerkenraad zich aan de regel dat er niets bijgevoegd wordt aan de te lezen preken?
 6. Wordt de keuze van voor te lezen preken door de kerkenraad

bepaald of wordt die geheel overgelaten aan degene die door de kerkenraad is aangewezen om de preek te lezen? Hoe wordt deze gezamenlijke verantwoordelijkheid van de kerkenraad voor de leespreken vormgegeven? Vooraf of achteraf? Is er ook onderling overleg of afstemming?

7. Gaan slechts ouderlingen voor in de leesdiensten? Indien een van de diakenen een preek leest, doet dan een ouderling het gebed?

C. Dienst des Woords in een vacante gemeente

1. Worden ernstige pogingen aangewend om een predikant te beroepen? Hoe vaak wordt een beroep uitgebracht? Is er advies nodig met betrekking tot het in de beroepsbrief aan te bieden traktement? Wordt gebruikgemaakt van het desbetreffende advies van het Deputaatschap DKD?
2. Gaat regelmatig een predikant voor?
3. Wordt ook gedurende de vacature door de kerkenraad gezorgd voor geregelde behandeling van de Heidelbergse Catechismus? Wordt de Catechismus in de morgendienst overdacht, wanneer in de tweede dienst een gastpredikant voorgaat?
4. Probeert de kerkenraad de verhouding met de consulent gestalte te geven overeenkomstig het door de Generale Synode 2019 vastgestelde document? Wordt bijvoorbeeld in bepaalde gevallen, zoals bij huwelijken, begrafenissen en de bediening van de sacramenten, met name van het Heilig Avondmaal, zoveel als mogelijk is van de diensten van de consulent gebruikgemaakt? Is hierover in ieder geval goed overleg?
5. Staat de consulent desgevraagd de kerkenraad met raad en daad terzijde?
6. Wordt het advies van het curatorium van de Theologische School in acht genomen ten aanzien van het honorarium van de studenten die in de gemeente voorgaan?

Hoeveel wordt hun betaald?

D. Dienst der sacramenten

1. Worden bij de bediening van de sacramenten de formulieren stipt gebruikt?
2. Wordt de Heilige Doop regelmatig bediend? Wordt de bediening van de Heilige Doop en van het Heilig Avondmaal door u als kerkenraad niet nodeloos uitgesteld?
Zijn er ouders die de Heilige Doop nodeloos uitstellen?
3. Geschiedt de doopaanvraag op een door de kerkenraad geleide doopzitting?
Wordt daarbij op pastorale wijze gewezen op de betekenis van de Heilige Doop?
4. Wordt het Heilig Avondmaal regelmatig, minimaal twee keer per jaar in een vacante gemeente, gehouden na een voorbereidingspreek?
5. Is er een zorgvuldige administratie van de namen en voornamen van de gedoopte volwassenen en kinderen (en hun ouders), de geboortedatum en -plaats en de doopdatum in het daarvoor bestemde register?
6. Vindt vóór elke avondmaalsbediening onder de leden van de kerkenraad censura morum plaats?
7. Maken de leden van de kerkenraad gebruik van het Heilig Avondmaal?
8. Geeft de kerkenraad er behoorlijk acht op wie tot het Heilig Avondmaal des Heeren komt? Hoe vindt het pastoraat rond het Heilig Avondmaal plaats?

E. Openbare geloofsbelijdenis

1. Vindt met de belijdeniscatechisanten tijdig een grondig persoonlijk gesprek plaats omtrent de vereisten tot het doen van

openbare belijdenis?

Worden bij de openbare belijdenis des geloofs de vragen van Voetius gebruikt, zoals door de generale synode is vastgesteld?

2. Hoe is het beleid van de kerkenraad met betrekking tot oudere doopleden die niet tot geloofsbelijdenis komen? (Zie de synodale aanbevelingen aan het slot van het rapport Kerkverlating 1992, blz. 73 en 74.)

F. Ambtelijke zorg

1. Geschiedt het huisbezoek regelmatig, zodat ten minste eenmaal per jaar de gehele gemeente bezocht wordt, inclusief de gezinnen van de ambtsdragers?
Wordt bij het huisbezoek ieder lid van het gezin aangesproken en wordt gesproken, behalve over het Heilig Avondmaal, over de geestelijke toestand en over de eisen van het Woord Gods voor huisgezin, kerk en maatschappij?
2. Wordt ook nadrukkelijk gesproken over de gevaren van onstichtelijke lectuur, de moderne media (video, film en tv) en het lidmaatschap van wereldse verenigingen en dergelijke? Is er sprake van gefilterd internet? Kortom, wordt de eis des Heeren van een christelijke levensstijl benadrukt?
Wordt het lezen van kerkelijke bladen, onder andere *De Saambinder*, aanbevolen?
3. Worden de zieken, weduwen, weduwnaren en wezen geregeld bezocht?
4. Worden degenen die met attestatie overkomen, na inlevering van de attestatie spoedig bezocht?
5. Hoe wordt pastorale zorg besteed aan de gemeenteleden die in een verpleeghuis, zorgcentrum of psychiatrisch ziekenhuis vertoeven? Is er ook aandacht voor hun directe omgeving?
6. Worden de zogenaamde meelevendenden bezocht?
7. Wat wordt gedaan voor bejaarden in de gemeente? En voor

- mensen met een handicap?
8. Hoe wordt gestalte gegeven aan de maatschappelijke zorgtaken van de kerk, in het licht van de relevante wet- en regelgeving? Wordt ook voldoende aandacht geschonken aan sociale noden, bijvoorbeeld werkloosheid? Wijzen de diakenen de familie op haar primaire verantwoordelijkheid tot het bieden van mantelzorg en financiële hulp? Welke middelen worden aangewend om de armen te helpen? Welke instellingen genieten met name ondersteuning vanuit de diaconie?

G. Catechetisch onderwijs

1. Hoe vaak per jaar wordt catechetisch onderwijs gegeven?
2. Welke methode wordt gebruikt? Wordt gebruik gemaakt van de methode die door de Commissie Catechese is samengesteld? Hoe is het gesteld met de kennis van onze belijdenisgeschriften? Hoe wordt deze kennis bevorderd?
3. Is er sprake van enig medeleven met en toezicht op het catechetisch onderwijs van de zijde van de kerkenraad?
4. Wordt van het catechetisch onderwijs trouw gebruikgemaakt? Op welke wijze wordt zoveel mogelijk het verzuim tegengegaan?
5. Zijn er vruchten op het catechetisch onderwijs te bespeuren?

H. Onderwijs

1. Hoe is de band tussen de kerk en het onderwijs: basisschool – voortgezet onderwijs en dergelijke?
2. Gaan alle kinderen van de gemeente naar een christelijke school?
3. Op welke wijze wekt de kerkenraad de ouders op hun kinderen naar reformatische scholen te zenden, ook wat het

vervolgonderwijs betreft?

Is er zo nodig aandacht voor financiële ondersteuning?

4. Hoe wordt de studerende jeugd begeleid? Wordt de werkgroep Studerenden van het Deputaatschap KGJO financieel gesteund? Worden de namen van de studenten daaraan doorgegeven? Wat doet de kerkenraad aan de (financiële) ondersteuning van het jeugdwerk?
5. Hoe worden jongeren begeleid die elders wonen, werken of studeren? Wordt met de kerkenraad ter plaatse contact opgenomen, ook met betrekking tot het bezoeken van de catechisaties?
6. Is er aandacht voor specifieke groepen?
Wordt bijvoorbeeld het bijwonen gestimuleerd van de daartoe belegde bijeenkomsten voor studerenden en de werkers in de zorgsector?

I. Kerkenraad

1. Is het ondertekeningsformulier – en daarmee de Formulieren van Enigheid – door alle ambtsdragers ondertekend?
2. Met welke regelmaat vergadert de kerkenraad? Wordt het tijdstip van de kerkenraadsvergadering aan de gemeente bekendgemaakt? Wordt van het verhandelde nauwkeurig aantekening gehouden?
3. Heeft het aantal ouderlingen en diakenen voldoende aandacht? Dit ook met het oog op ieders taakbelasting en een goede onderlinge werkverdeling?
4. Worden alle voorkomende zaken behandeld naar het Woord van God, de Formulieren van Enigheid en de DKO?
5. Wat wordt gedaan aan de noodzakelijke toerusting van de ambtsdragers? Worden ambtsdragersbijeenkomsten bezocht? Zijn kerkelijke uitgaven op het gebied van tucht en appel, kerkorde en dergelijke bij alle kerkenraadsleden bekend?

- Kunnen zij daarover beschikken?
6. Hoe vaak vindt een vergadering met de leden plaats?
 7. Wordt de kerkelijke tucht getrouw uitgeoefend naar Gods Woord en de kerkelijke bepalingen?
 8. Worden er samenkomsten, gezelschappen of kringen gehouden die door de kerkenraad niet gewenst worden geacht?
 9. Wordt bij het vertrek naar elders aan belijdende leden een attestatie meegegeven?
Wordt bij verhuizing van leden (en doopleden) aan de kerkenraad van de nieuwe woonplaats tijdig bericht gezonden, met vermelding van het nieuwe woonadres?
 10. Hoe is bestuurlijk, reglementair en statutair de band van de kerkenraad met de verenigingen? Hoe functioneert dit in de praktijk?
Bezoekt de kerkenraad van tijd tot tijd de vergaderingen van de verenigingen?
Staan de verenigingen onder goede, verantwoorde leiding?
 11. Heeft de kerkenraad aandacht voor de vrijetijdsbesteding van de jongeren van de gemeente, bijvoorbeeld ook op de (vrijdagen) zaterdagavond?

J. Woordverkondiging buiten eigen gemeente

1. Hoe wordt in de gemeente het zendingswerk onder de aandacht gebracht? Is er een zendingscommissie? Wat zijn haar activiteiten? Hoe is de band met de kerkenraad geregeld?
2. Hoe wordt in de gemeente het evangelisatiewerk onder de aandacht gebracht? Is er een evangelisatiecommissie? Wat zijn haar activiteiten? Wordt door deze commissie gebruik gemaakt van de adviezen en materialen van het Deputaatschap Evangelisatie? Geldt dit ook voor de scholing en toerusting van vrijwilligers en bij het ontplooiën van activiteiten en het aantrekken van medewerkers? Hoe is de band met de kerken-

raad geregeld? Steunt de kerkenraad het werk onder Israël? En het werk voor onze gehandicapten?

3. Wat wordt eventueel verder nog gedaan in de gemeente om de liefde voor het werk van de zending, evangelisatie en het werk onder het Joodse volk te bevorderen?

K. Kerkverband

1. Houdt de kerkenraad zich getrouw aan hetgeen op de meerdere vergaderingen besloten is? Wordt er getrouw gerapporteerd door de afgevaardigden van de gemeente naar de classis? Ontvangt ieder kerkenraadslid een afschrift van de notulen van de classicale vergaderingen en wordt hieraan ook een bespreking gewijd?
2. Wordt er een collecterooster opgesteld? Mogen we het collecterooster inzien, waardoor ons duidelijk is voor welke doeleinden er jaarlijks wordt gecollecteerd? Wordt voldoende aandacht besteed aan de door onze generale synode aanbevolen doeleinden?
3. Wordt in de voorbede stilgestaan bij de diverse algemene noden die ons kerkverband in zijn geheel betreffen?
4. Wordt het Kerkelijk Bureau jaarlijks van de gevraagde gegevens voorzien?

5.2. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de predikant

De tweede voorzitter antwoordt namens de kerkenraad, bijgestaan door de andere broeders.

1. Gaat de predikant bij de bediening des Woords en der sacramenten getrouw te werk naar Gods Woord, de Formulieren van Enigheid en de DKO?
2. Is zijn bediening tot stichting en opbouw van de gemeente?

3. Houdt hij geregeld de catechisaties en besteedt hij daar goede zorg aan?
4. Blijkt ook uit zijn predikaties dat hij ijverig is in het studeren?
5. Bezoekt hij de zieken?
Neemt hij ook deel aan het huisbezoek?
6. Openbaart hij zich in handel en wandel in zijn huiselijk en openbaar leven gelijk het een godzalig en getrouw dienaar des Heeren betaamt zich te gedragen?
7. Ontvangt hij een zodanig traktement dat hij met zijn huisgezin zonder zorgen daarvan leven kan? In hoeverre worden de adviezen van het Deputaatschap Kerkelijke Dienstverlening met betrekking tot de honorering van de predikanten opgevolgd? Wordt bij de honorering van uw predikant rekening gehouden met zijn specifieke gezinssituatie?
8. Staat de predikant in een broederlijke verhouding tot de overige leden van de kerkenraad?

5.3. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de ouderlingen

In een vacante gemeente beantwoordt de voorzitter van de diaconie deze vragen of de diaken die het langst dient.

1. Wonen de ouderlingen geregeld de samenkomsten van de gemeente en de vergaderingen van de kerkenraad bij? Vergaderen de ouderlingen ook in smalle raad? Hoe vindt in dit geval de rapportage aan de diakenen plaats?
2. Staan zij de predikant getrouw in alles bij?
3. Bezoeken zij, zoveel als in hun vermogen ligt, de gemeente en proberen zij alle ergernissen te voorkomen of weg te nemen? Zoeken zij de zwakken te sterken, de gevallen tot bekering te vermanen, de ongeregelden te bestraffen, de onderlinge vrede in de gemeente te bevorderen?
4. Zien zij erop toe dat de gemeente blijft bij de zuivere leer van

Gods Woord en de belijdenisgeschriften en bij een dienovereenkomstige wandel?

5. Oefenen zij zich door naarstig schriftonderzoek in de verborgenheden des geloofs?
6. Gedragen zij zich in huiselijk en openbaar leven als voorbeelden der gemeente?
7. Staan de ouderlingen in een broederlijke verhouding tot de overige leden van de kerkenraad?

5.4. Vragen te stellen aan de kerkenraad in afwezigheid van de diakenen

1. Wonen de diakenen geregeld de samenkomsten der gemeente en de kerkenraadsvergaderingen bij? Vergaderen de diakenen ook afzonderlijk? Wordt hiervan verslag gedaan op de kerkenraad? Is het duidelijk dat het geheel van het diaconale beleid de verantwoordelijkheid is van de kerkenraad?
2. Vervullen ze trouw hun roeping jegens de armen, weduwen en wezen?
Bezoeken ze hen getrouw, waarbij een woord van troost gesproken wordt zoals het bevestigingsformulier bedoelt, en geven zij ook financiële hulp als dat nodig is?
3. Is er voldoende aandacht voor de zorgvuldigheid van de financiële administratie van de diaconie? Wordt hiervan op geregelde tijden verslag gedaan aan de kerkenraad? Vindt de jaarlijkse controle door de ouderlingen nauwgezet plaats? Wordt hiervan melding gemaakt in de kerkenraadsnotulen?
4. Openbaren de diakenen zich in huiselijk en openbaar leven als voorbeelden voor de gemeente?
5. Staan de diakenen in een broederlijke verhouding tot de overige leden van de kerkenraad?

5.5. Slotvraag aan de gehele kerkenraad

1. Zijn er nog bepaalde zaken of bijzondere moeilijkheden waarover de kerkenraad het advies van de visitatoren verlangt? Dit advies is niet bindend, daar de beslissing blijft bij kerkenraad en classis.

5.6. Bijlage

1. Wordt de zorgvuldigheid gewaarborgd zodat bijvoorbeeld stukken voorzien zijn van datum van vaststelling op zodanige wijze dat er niet meer te wijzigen is? Zijn digitale stukken voorzien van digitale handtekeningen? Zijn papieren stukken voorzien van handtekeningen en van parafen per pagina?
2. Zijn er maatregelen om het verliezen van gegevens te voorkomen? (back-ups en dergelijke, maar ook voor een papieren archief)
3. Zijn er maatregelen om het openbaar worden van gegevens te voorkomen?
4. Wordt er zorgvuldig omgegaan met privacygevoelige ambtelijk-vertrouwelijke informatie? Daarbij is te denken aan zaken als: op welke computers mogen privacygevoelige gegevens aanwezig zijn? Wie heeft toegang tot deze computers en tot digitale correspondentie (bijv. huisgenoten)? Hoe is de beveiliging van deze gegevens gewaarborgd (wachtwoorden, versleuteling en dergelijke)? Wie heeft toegang tot de back-ups (zeker in het geval de back-up-faciliteiten worden gebruikt van een extern bedrijf)?

B. DE CONSULENT

Bepalingen vastgesteld door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten 2019.

1. Inleiding

Het woord *consulent* komt van het Latijnse woord *consulere*. Het betekent ‘raadplegen’ of ‘raadgeven’. Een consulent is dus iemand die een ander raad geeft. Op meerdere gebieden wordt gebruik gemaakt van consulenten. Op kerkelijk terrein is een consulent een predikant die door de classis wordt aangewezen om een (vacante) gemeente met raad en daad te dienen.

In de DKO van 1619 komt de aanduiding *consulent* niet voor. Het consulentschap was toen nog niet ingesteld. Raad en daad werden gegeven door de classis zelf, of een door de classis ingestelde commissie. Al kort na de Dordtse Synode komt het consulentschap echter algemeen in gebruik. Het komt in de plaats van de classicale commissies. Daaruit blijkt dat de consulent niet alleen raadgever is, maar ook met enige autoriteit is bekleed. Dit komt bijvoorbeeld sterk tot uiting in zijn rol bij het beroepen van een predikant.

2. Geschiedenis: de DKO van 1619

De DKO van 1619 bepaalde in artikel 4, lid 2 dat de verkiezing van een predikant die beroepen werd, moest gebeuren *met voorweten of advies van de classis*. Deze bepaling werd in de DKO opgenomen, omdat de classis namens het kerkverband toezicht moest houden op het uitbrengen van een beroep door de gemeente. Ook zag de classis erop toe dat het beroepen van een predikant op de juiste wijze verliep. (De beslissing inzake het beroepen bleef echter liggen bij de kerkenraad.)

Dit voorweten of advies van de classis hield destijds ook in dat de kerkenraad bij het vaststellen van een tweetal of drietal ter beroeping, advies moest vragen bij de classis. Bovendien hield de classis toezicht op de verkiezing door de gemeente en op de inhoud van de beroepsbrief.

In de loop van de zeventiende eeuw werd het de gewoonte dat de classis voor dat toezicht twee naburige predikanten aanwees. Zij dienden de kerkenraad in het beroepingswerk met advies, maar hadden geen ‘concluderende’ (beslissende) stem. Zo besloot de classis Deventer (1659) dat de predikant-consulenten *‘die over de beroepingen staan, met alle voorzichtigheid naar de voorkomende omstandigheden zullen toezien, dat alles naar orde verloopt, maar zij moeten zich bij de beroeping louter positief gedragen, leiding-geven, maar geen pressie uitoefenen’*. Ook werden toen bepalingen gemaakt omtrent een vergoeding die de consulenten voor hun arbeid moesten ontvangen.

De kerken van de Afscheiding en van de Doleantie hebben de persoon van de consulent gehandhaafd en een plaats gegeven in het kerkelijk leven.

3. De DKO van 2019

Tijdens de Generale Synode 2019 werd een herziening van de oude DKO goedgekeurd. De aanpassing was noodzakelijk geworden omdat enkele artikelen niet meer overeenkwamen met de praktijk. Reeds in 1907 waren er bij de Vereniging delen van de DKO tussen haken geplaatst, omdat zij niet hoorden bij het gesloten akkoord. Ook waren er aanvullingen nodig die aansloten bij de huidige tijd.

Een van deze hiaten was dat de persoon van de consulent niet werd genoemd in de oude DKO. In de DKO van 2019 vindt hij zijn plaats in artikel 44, lid 5. Hier wordt aangegeven dat de classis voor iedere gemeente een consulent aanwijst. In dit vijfde

lid staat dat de taken en werkzaamheden van de consulent zijn beschreven in een door de generale synode vastgestelde regeling.

4. Samenwerking

De consulent heeft de taak om namens de classis toezicht te houden op de gemeente. Dat toezicht houdt in de eerste plaats in het dienen van de gemeenten met raad en leiding. Maar ook heeft hij het recht om vanuit het kerkverband erop toe te zien dat in de gemeenten de bepalingen van de kerkorde en van meerdere vergaderingen worden gehandhaafd.

Het is noodzakelijk dat er tussen kerkenraad en consulent een goede en nuttige samenwerking bestaat. Daarom getuigt het van goed beleid als de classis rekening houdt met de wensen van een gemeente en is het verstandig een consulent te benoemen in goed overleg met de kerkenraad van de gemeente. Maar de uiteindelijke beslissing van de benoeming van de consulent blijft bij de classis. De gemeente heeft de aangewezen consulent te accepteren. De kerkenraad heeft wel het recht zich te beroepen op de classis, als er in het beleid van de consulent ongeoorloofde handelingen worden geconstateerd. De classis zal hierover dan nader oordelen. De classis moet er bij het toewijzen van een consulent op toezien dat er een goede basis is van wederzijds vertrouwen en wederzijdse liefde tussen kerkenraad en consulent. Het veranderen van consulent mag niet lichtvaardig gebeuren.

Als de consulent bezwaren heeft tegen het consulentschap, kan hij die, met redenen omkleed, indienen bij de classis. Zij zal daar dan nader over oordelen.

5. Beroepingswerk

Een van de taken van de consulent, zo blijkt uit het bovenstaande, is het dienen van zijn consulentgemeente bij het uitbrengen van

een beroep. De kerkenraad moet hierbij rekening houden met de consulent. Zo dienen zij het advies van de consulent te vragen over het te stellen twee- of drietal. Het kan ook betekenen dat de consulent op de desbetreffende ledenvergadering aanwezig is. Hij heeft dan geen beslissende maar een adviserende stem. De consulent heeft de plicht om geconstateerde onregelmatigheden eerst met de kerkenraad te bespreken. Mocht dit niet leiden tot een oplossing dan moet hij dit aan de classis rapporteren. Het is ten slotte noodzakelijk dat hij de beroepsbrief mede ondertekent. Hij heeft daarbij het recht deze goedkeuring te onthouden. Hij dient dan kerkenraad en classis zijn redenen daartoe mee te delen.

6. Andere werkzaamheden

De classis heeft de consulent aangewezen om de kerkenraad als raadgever en leidsman terzijde te staan. Dit houdt in dat de kerkenraad zich in voorkomende gevallen tot hem kan wenden met de vraag om ondersteuning. Dan kan het gaan om een verzoek tot het geven van catechisaties of het leiden van begrafenissen en trouwdiensten. Maar ook het houden van bid- en dankdagen of het leiden van vergaderingen.

De consulent, die ook zijn plichten heeft in zijn eigen gemeente, in het geheel van de gemeenten en in andere consulentgemeenten, bepaalt zelf in hoeverre hij in staat is aan deze vraag tegemoet te komen. De kerkenraad geeft hem voor de bewezen diensten een redelijke vergoeding.

Anderzijds bepaalt de kerkenraad zelf welke diensten er wel van de consulent gevraagd worden en welke niet. Dit betekent dat de kerkenraad het recht heeft ambtelijke diensten van een andere predikant te vragen.

De consulent heeft steeds een dienende en geen heersende taak. De consulent mag dan ook niet intreden in de rechten die iedere

plaatselijke kerkenraad heeft. Wel draagt de consulent de verantwoordelijkheid voor de tijdige bediening van de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal. Het laatste indien enigszins mogelijk, minimaal twee maal per jaar.

Wanneer het de consulent niet mogelijk is dat zelf te doen, bevordert hij dat een andere predikant dit doet.

7. Informeren

De consulent is niet alleen raadgever, maar hij houdt ook namens de classis toezicht op zijn consulentgemeente. Daarmee heeft hij het recht dat de kerkenraad met hem in overleg zal treden en hem op de hoogte zal houden van belangrijke (beleids)zaken die het welzijn van de gemeente betreffen. Daarbij valt te denken aan de verkiezing van ouderlingen en diakenen en hun bevestiging, wanneer en door wie trouwdiensten gehouden worden, alsmede diensten waarin de Heilige Doop of het Heilig Avondmaal bediend worden.

Alleen als de consulent breed wordt geïnformeerd, kan hij zijn toezichthoudende taak naar behoren vervullen.

8. Corrigeren

De consulent is raadgever namens de classis. Hij is geen kerkenraadslid van zijn consulentgemeente. Wel kan hij door die kerkenraad uitgenodigd worden om de kerkenraads- en ledenvergaderingen te leiden. Ook dan heeft hij alleen een adviserende en geen beslissende stem.

In bijzondere gevallen kan de consulent bezwaren hebben tegen handelingen van de kerkenraad en/of tegen de gang van zaken in de consulentgemeente. Dan draagt hij de plicht hierin handelend op te treden.

Hij kan dan de kerkenraad verzoeken een kerkenraadsvergadering

te houden. De kerkenraad is verplicht aan dit verzoek van zijn consulent gehoor te geven. Op deze kerkenraadsvergadering kan de consulent zijn zorgen uitspreken en vermanend optreden. Zo nodig kan hij de kwestie op de classis brengen.

Indien er tussen kerkenraad en consulent liefde is en een wederzijds vertrouwen om het goede voor de gemeente te zoeken, zal de Heere naar Zijn belofte ook zeker daaraan Zijn zegen verbinden. In het bovenstaande is steeds sprake van de verhouding tussen een consulent en een *vacante* gemeente. De taak van een consulent in een *niet-vacante* gemeente is uiterst beperkt. Uitsluitend in noodgevallen zal de kerkenraad van een niet-vacante gemeente advies van zijn consulent inwinnen en van zijn hulp gebruik maken.

9. Hulpconsulentschap

Als daar aanleiding toe is, kan een hulpconsulent benoemd worden. Deze hulpconsulent maakt geen deel uit van de classis. De werkzaamheden van de hulpconsulent worden verricht op verzoek en met medeweten van de classis waartoe de hulpconsulent zelf behoort. Hij verricht zijn werkzaamheden in nauwe samenwerking met de eigenlijke consulent.

Goede onderlinge afspraken zijn daarbij nodig, temeer omdat de eigenlijke consulent de uiteindelijke verantwoordelijkheid blijft dragen.

De rapportage aan de classis en de verantwoording aan de classis blijven berusten bij de eigenlijke consulent. Hij blijft de officiële schakel vormen tussen gemeente en classis. Dit komt met name tot uitdrukking bij beroepen, tuchtkwesties en attestaanvragen. De hulpconsulent verricht hulpdiensten en is in het bijzonder belast met het bevorderen van de regelmatige bediening van de sacramenten. Als een classis maar één predikant heeft, is deze dus de officiële consulent van al de classisgemeenten. De classis zoekt dan naar een externe hulpconsulent voor diens eigen gemeente.

Wanneer er totaal geen predikanten in een classis zijn, ontstaat er een noodsituatie, waarin met externe hulp voorzien moet worden. De hulpconsulenten zijn dan wel de eerst aangewezenen om op verzoek van de herderloze classis de gemeente(n) en de classisvergadering in voorkomende gevallen bij te staan.

10. Relatie met college van visitatoren

In bepaalde omstandigheden kan de kerkenraad een beroep doen op het college van visitatoren. Voordat dit gedaan wordt, dient altijd eerst de consulent geraadpleegd te worden.

Ook kan de consulent, na met de kerkenraad overlegd te hebben, een beroep doen op het college van visitatoren. Zie voor een verdere invulling hiervan DKO artikel 44, lid 2 met de bijbehorende toelichting.

HOOFDSTUK 7

HET STATUUT

7.1. Inleiding

Artikel 2.2 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat kerkgenootschappen worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet. Het statuut geeft dus de grenzen aan van het interne recht van de kerk. Het omvat het geheel van de eigen regels dat het kerkelijk samenleven beheerst. De burgerlijke rechter erkent in beginsel wel de eigen rechtsmacht van de kerk, maar kan toetsen of de kerk zich aan de eigen regels heeft gehouden alsook aan algemene beginselen van een behoorlijke procesorde. Met name wat dit laatste betreft kan de civiele rechter een grond vinden om inhoudelijk kerkrechtelijke besluiten te toetsen.

7.2. Inhoud van het statuut

Het is belangrijk dat duidelijk is vastgesteld wat voor de Gereformeerde Gemeenten behoort tot het statuut. Het moet voor de burgerlijke rechter duidelijk zijn welke regels tot het interne kerkelijke recht behoren. Ook voor ambtsdragers en gemeenteleden is het noodzakelijk dat zij hiervan op de hoogte zijn.

Het gaat dan in de eerste plaats om de DKO. Maar ook kerkordelijke besluiten van andere kerkelijke organen dan de generale synode dienen daaronder te vallen. Ook een kerkenraad, classis of particuliere synode kan immers besluiten nemen die ordenend

zijn voor het kerkelijke leven in hun ressort. Het gaat daarbij alleen om die besluiten die van wezenlijk belang zijn voor het functioneren van het kerkelijke leven. Deze behoren alle tot het statuut gerekend te worden.

De besluiten van kerkordelijke aard van de generale synode, de particuliere synode, de classis en de kerkenraadsvergaderingen zijn te vinden in acta en notulen, alsmede andere wijzen waarop mededeling van besluitvorming plaatsvindt. Dat is bijvoorbeeld mogelijk in berichtgeving namens de scriba van een kerkenraad of door middel van een gepubliceerd verslag of notulen van bijvoorbeeld een ledenvergadering.

In veel gevallen zal een besluit van kerkordelijke aard zich richten tegen een gemeentelid dat bezwaar heeft gemaakt, of appel heeft ingesteld tegen een eerder besluit. Om een voorbeeld te noemen: een besluit van een kerkenraad op een ingediend bezwaar tegen een gekozen ambtsdrager, wordt schriftelijk en gemotiveerd meegedeeld. Hetzelfde geldt voor een besluit van een classis op een ingediend appelschrift. Dit besluit wordt schriftelijk meegedeeld door de scriba van de classis aan de appellant. Bij toetsing van dit besluit moet dit besluit van kerkordelijke aard, omdat dit gerekend moet worden tot het statuut, beoordeeld worden naar het eigen kerkrecht, en niet naar het burgerlijke recht.

7.3. Het statuut

De Generale Synode 2019 te Gouda van de Gereformeerde Gemeenten heeft besloten dat het statuut als volgt omschreven wordt:

‘De Dordtse Kerkorde en alle in het kader van de toepassing

daarvan door bevoegde kerkelijke organen getroffen regelingen en besluiten van kerkordelijke aard. Als besluiten van kerkordelijke aard kunnen worden gerekend: die regelingen en besluiten van plaatselijke en meerdere vergaderingen die van wezenlijk belang zijn voor het functioneren van het kerkelijke leven in de Gereformeerde Gemeenten. Ten aanzien van besluiten van classes en particuliere synoden gelden besluiten van kerkordelijke aard alleen voor hun ressort.’

HET ONDERTEKENINGSFORMULIER

1. HISTORISCH OVERZICHT

1.1. Generale Synode 1618-1619

Tijdens de Generale Synode van 1618-1619 te Dordrecht werd de Dordtse Kerkorde (DKO) vastgesteld. In artikel 53 werd gesproken van een ondertekeningsformulier².

De dienaren van het Woord Gods, idem de professoren in de theologie (hetwelk ook de andere professoren wel betaamt) zullen de Belijdenis des Geloofs der Nederlandse Kerken ondertekenen, en de dienaren die zulks zullen refuseren, zullen de facto van hun dienst bij de kerkenraad of de classis opgeschort worden, tot de tijd dat zij zich daarin geheel verklaard zullen hebben; en indien zij obstinaat in weigering blijven, zullen zij van hun dienst geheel afgesteld worden.

Het ging in dit artikel vooral om Schrift en belijdenis en het was alleen bedoeld voor de predikanten en de doctoren theologie.

1.2. Generale Synode 1907

Bij de vereniging van 1907 werden afspraken gemaakt waar de deelnemende kerken zich aan zouden houden. Twee artikelen hier-

2. In artikel 54 van de DKO van 1618-1619 wordt ook gesproken van een ondertekeningsformulier, maar dan bedoeld voor de schoolmeesters.

van zijn van belang voor wat betreft het ondertekeningsformulier:

Art. 1: Als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt aanvaard en blijve gehandhaafd de D.K.O. vastgesteld in den jare 1619, behoudens die artikelen die door verandering van de verhouding tusschen Kerk en Overheid, of door het wegvallen der Waalsche taal, niet meer van kracht zijn; van welke art. de kerken zelve aanwijzing doen zullen.

Art. 12: Alle Dienaren des Woords zullen onderschrijven de confes-sie, catechismus, mitsgaders de Canones van Dordrecht volgens het Formulier daarvan zijnde (Post Acta sessie 164 VI).³

Daarmee verbonden de gemeenten der Vereniging zich aan de DKO, en daarmee aan het gebruik van een door de synode vast-gesteld formulier met de volgende inhoud:

Wij, onderschreven dienaren des Goddelijken Woords, ressorte-rende onder classe van N.N., verklaren oprechtelijk en in goede konsciëntie voor de Heere met deze onze ondertekening dat wij van harte gevoelen en geloven dat alle artikelen en elk hoofdstuk der leer in de belijdenis en katechismus der gereformeerde Nederlandse kerken begrepen, mitsgaders de verklaring over enige punten der voorzeide leer in de nationale synode 1619 te Dordrecht gedaan, in alles met Gods Woord overeenkomen.⁴

1.3. Generale Synode 2019

Op de Generale Synode van 2019 wordt de kerkorde van 1619 aangepast. Ook artikel 53 ondergaat dan een wijziging. De onder-

3. *Bijlage bij het verslag van de deputatenvergadering der Gereformeerde Gemeenten in Nederland, gehouden de 25e juli 1907 te Rotterdam.*

tekening wordt, naar de gegroeide gewoonte, van alle ambtsdragers gevraagd. Bovendien is deze ondertekening verplicht. Het nieuwe artikel 53 luidt als volgt:

- 1. Ambtsdragers ondertekenen bij hun ambtsaanvaarding het door de generale synode vastgestelde ondertekeningsformulier.*
- 2. Ambtsdragers die dat weigeren, worden vanwege die daad in hun ambtelijk werk door de kerkenraad of de classis geschorst, tot de tijd dat zij daarin volledige openheid hebben gegeven. Indien zij bij hun weigering blijven, worden zij geheel van hun ambtelijke dienst afgezet.*

In de bijbehorende toelichting staat vermeld dat de schorsing van ouderlingen en diakenen gebeurt door hun kerkenraad. De schorsing van een predikant gebeurt door de classis.

2. HET ONDERTEKENINGSFORMULIER

De Generale Synode 2019 keurt het volgende ondertekeningsformulier goed:

Wij, dienaar van het Goddelijke Woord, respectievelijk ouderling of diaken van de Gereformeerde Gemeente te, behorende tot de classis, onderschrijven met deze ondertekening Gods Woord van ganser harte te houden voor absoluut waar en gezaghebbend, eveneens verklaren wij oprecht in goed geweten voor de Heere dat wij van harte gevoelen en geloven dat de leer begrepen in de drie Formulieren van Enigheid (te weten de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels), in alles met Gods Woord overeenkomt. Tevens aanvaarden wij, zoals dat is uitgesproken op de Algemene Vergadering van de Gereformeerde Gemeenten in 1907, de DKO als akkoord van kerkelijke gemeenschap (in de uitgave zoals deze is vastgesteld door de Generale Synode van 2019).